

201/150.

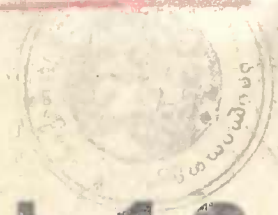
[Handwritten mark]

[Handwritten text on the right margin]

Годъ изданія III-й

საქართველო

და ქალაქი

ГОРОДЪ

И ЗЕМСТВО

ფასი ნომერისა 50 მან.

Цена номера 50 руб.

№ 8

თბილისი
ТИФЛИСЬ

ივნისი
июнь 1920 წ.
г.

საქართველოს რესპუბ. ქალაქთა კავშირის სტამბა.

მიიღება ხელის მოწერა 1920 წლისათვის.

ყოველ-თვიური ჟურნალი

მ კ ლ ბ ბ

წელიწადი 80-37

12 № წელიწადში.

დ ე პ ლ ა შ ი

(ყოფილი ჟურნალი „კავკასიის ქალაქი“).

ორგანო „ეროვანა“ და ქალაქთა კავშირებისა.

გამოდის ქართულ და რუსულ განყოფილებებით.

რედაქტორები: ა. ს. ბრიტნევისა და ლ. ი. ნათაძე.

ხელისმომწერის პირობანი:

განცხადებების ფასი:

ერთი წლით	500 მან.
ნახევარი წლით	275 „
სამი თვით	140 „
ცალკე ნომერი	30 „

პეტიტის სტრიქ. ტექ. წინ—15 მ.
 „უკან—10 მ.
 ვინც „ქალაქთა“ და „ეროვანა“ მმართველობებში ალაგს ექვებენ, მათ: გადასახდებათ ნახევარი.

ჟურნალი მიზნით ისახავს ადგილობ. მართველ. თეორიულ და პრაქტიკ. საკითხების ყოველ მხრივს გარკვევა-გაშუქებას, მის იდეების განმტკიცებას და გაფართოებას.

ჟურნალში მოთავსებულ წერილებში შემდეგი საკითხები იყო გარკვეული: ქალაქის და ერობის ორგანიზაცია, ფინანსები, წარმოების მუნიციპალიზაცია, მუნიციპალური უფლება, მედიცინა, სანიტარია, სახალხო განათლება, გზები, შეფასების საქმე, სტატისტიკა და სხ. იბეჭდებოდა კორესპონდენციები ადგილებიდან, ქრონიკა, ბიბლიოგრაფია, სავალდებულო დადგენილებანი.

რედაქცია და კანტორა იმყოფება: თბილისი, პუშკინის ქუჩა, 3 ქალაქთა კავშირის ბინა. ტელეფონი 1-78.

СОЮЗЪ ГОРОДОВЪ РЕСПУБЛИКИ ГРУЗИИ

симъ объявляетъ, что Министерствомъ Финансовъ, Торговли и Промышленности Республики Грузіи разрѣшено Союзу Городовъ ПРИНИМАТЬ на свои склады слѣдующіе изъ заграницы товары съ СОХРАНЕНІЕМЪ ДЛЯ НИХЪ ПРАВА ТРАНЗИТА безъ особаго разрѣшенія на вывозъ изъ предѣловъ Республики.

Съ заявленіями о принятіи товаровъ въ транзитный складъ Союза Городовъ и за всѣми справками по данному вопросу надлежитъ обращаться:

въ Тифлисѣ—въ Коммерческій Отдѣлъ Союза Городовъ
Гоголевская ул., 51, тел. 11-54,

въ Батумѣ—къ агенту Союза Городовъ С. Г. Спектору—
Смѣкаловская, 13. кв. Вардзелова.

въ Поті—временно къ Н. Глonti, Продовольственный Отдѣлъ Городской Управы.

Вслѣдствіе отказа Комитета Земствъ отъ участія въ расходахъ по изданію журнала „Городъ и Земство“, впредь журналъ будетъ высылаться только тѣмъ подписчикамъ, которые внесли подписную плату въ контору редакціи: Союзъ Городовъ, Пушкинская, 3.

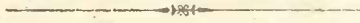
ეროვნა და ქალაქი

5677

— — — — — ო რ ვ ა ნ ო — — — — —

ეროვნათა და ქალაქათა კავშირებისა

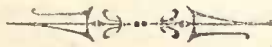
ყოველთვიური გამოცემა მუნიციპალურ კითხვების შესახებ.

ГОРОДЪ И ЗЕМСТВО

Органъ Союзовъ Городовъ и Земствъ Республики
Грузіи.

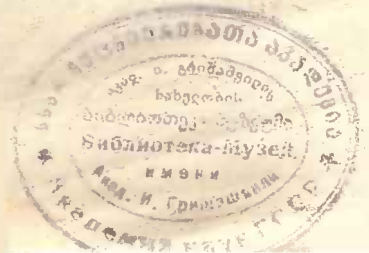
Ежемесячное изданіе по вопросамъ муниципальной жизни.

№ 8

თბილისი
Тифлисъ

19 ივნისი 20 წ.
июнь г.

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

ქ ა რ თ უ ლ ა დ:

	გვერდი.
დ. თოფურიძე—სახელმწიფო და კომუნა	3—11
ვ. კაკაბაძე—შინამრეწველობის განვითარების საკითხი ჩვენში. პროფ. ხ. ავალიანი—ეროზის თვითმმართველობები და გადასახადების აკრეფა	11—21 21—24
ლ. დავითაია—კიდევ საფუთო გადასახადზე	24—28
ვ. ლაშხაური—ვეტერინარული დაწესებულებანი: მთავრობის, ეროზის, სამხედრო და ქალაქის და მათი ურთიერთობა	28—34
ცნობები ადგილებიდან:	34—35

ქ რ ი ნ ი კ ა.

საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა წარმომადგენლების მესამე ყრილობა.

რ უ ს უ ლ ა დ.

ე. კოზლოვსკი—სახელმწიფოს მონოპოლიის როლი ერობათა და ქალაქთა ბიუჯეტებში	1— 8
ვ. ანობაძე-ტკაჩევი—ქალაქ. საბიუჯეტო უფლებ. საკითხისაკენ	8—14
ვ. შინაილოვიჩი—კომუნალური კრედიტი, მისი სისტემა და ორგანიზაცია	14—21
ა. გონჩაროვი—მიწის დაბეგვრის შესახებ	21—26
ვ. იანოვიჩი—ქალაქის და ეროზის ცხოვრება (მიმოხილვა)	26—46
საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა წარმომადგენლების მესამე ყრილობა	47—48

С о д е р ж а н и е:

На грузинскомъ:

Страницы

Д. Топуридзе.—Государство и коммуна	3—11
В. Какабадзе.—Вопросъ развитія внутренней промышленности въ Грузи	11—21
Проф. С. Авалиани.—Зем. самоуправленія и сборъ налоговъ.	21—24
Д. Давитая.—Еще о ненудномъ сборѣ	24—28
В. Лашхаури.—Ветеринарныя учрежденія: правительства, земства, воен. вѣд. и города и взаимоотношенія ихъ	28—34
Извѣстія съ мѣсть	34—35
III-ий Сѣздъ Городовъ Республики Грузи.	

На русскомъ:

Страницы

Е. Козловскій.—Роль государственныхъ монополій въ бюджетѣ земствъ и городовъ	1— 8
В. Ахобадзе-Ткачевъ.—Къ вопросу о бюджетныхъ правахъ городовъ	8—14
В. Михайловичъ.—Коммунальный кредитъ, его система и организація	14—21
А. Гончаровъ.—Къ вопросу о поземельномъ обложеніи.	21—26
В. Яновичъ.—Городская и Земская жизнь (обзоръ)	26—46
III-ий Сѣздъ Городовъ Республики Грузи.	47—48

სახელმწიფო და კომუნა.

V *).

ახალი სახელმწიფო.

დემოკრატიის მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის და სოციალისტური წესწყობილების ხანის მოახლოებისათვის საუკეთესო საშუალება არის დემოკრატიული ერობა. ხალხის ცხოვრება ერობის ზეგავლენით თანდათან რთულდება და ვითარდება, და ამიტომ საჭიროა ერობა თავისუფლად განაგებდეს თავის საქმეებს. ინგლისმა ეს პრინციპი შეითვისა, და იქ ერობის საქმეებში ჩარევის უფლება მთავრობას არა აქვს. ინგლისში ერობა სრულიად არ ემორჩილება მთავრობას, და ცენტრალური მთავრობა და ერობა, როგორც სამართლიანად ამბობს ახალგაზდა პუბლიცისტი გ. ნანეიშვილი, ერთ რიგში აღიმართებიან პარლამენტის წინაშე.

ინგლისის კანონმდებლობა და პრაქტიკა ერთნაირ მნიშვნელობას ანიჭებენ მთავრობას და ერობას.

მხოლოდ პარლამენტს შეაქვს ცვლილება არსებულ უფლებრივ და მატერიალურ მდგომარეობაში, და არავითარ შემთხვევაში ამ მდგომარეობის შეცვლა მთავრობას არ ეკისრება; მას არა აქვს უფლება არსებულ განწყობილებათა ოდნავ გადასხვაფერებისა. მთავრობა მხოლოდ არსებულ ნორმების, კანონის დამცველი ძალაა, ძალა, რომელსაც ევალება კანონის მიხედვით საშუალება მისცეს პირთ და დაწესებულებათ, რომ მათ თავისუფლად ისარგებლონ პარლამენტის-მიერ აღიარებულ უფლებებით.

თავისუფლების ასეთი უაღრესი გარანტია უნდა ჰქონდეს ერობას, ამიტომ მთავრობის და ერობის უფლებები და მათი ურთიერთობა საჭიროა კანონით მკაფიოდ და ნათლად იქნეს გამორკვეული და განსაზღვრული. ერობის მოღვაწეობას, მის კულტურულ და მატერიალურ შემოქმედებას მთავრობის ორგანიზაცია წინ არ უნდა ეღობებოდეს, რომ ერობის, ე. ი. მთელი ხალხის სახელმწიფოებრივი აღმაშენებლობა, მისი სწრაფი წინ სვლა არ შეფერხდეს. მაგრამ სანამ ერთი მხრით სახელმწიფოს ცენტრალური ორგანოები, — პარლამენტი და მთავრობა, — და მეორე მხრით — ქალაქ-ერო-

*) აქ იბეჭდება ორი თავი ჯერ დაუმთავრებელ შრომისა, რომლის საერთო სათაურია: სახელმწიფო და კომუნა.

ბათა ორგანიზაციები შენდებიან ცალ-ცალკე და არა როგორც ერთი სრულიად გაერთიანებული ორგანიზაცია, მანამ ქალაქ-ერობის მუშაობა, ერის წინსვლა ნორმალურ პირობებში ჩაყენებული არ იქნება. ყველასთვის ადვილი გასაგებია, რომ პარალელური მუშაობა ერობათა და მთავრობისა ეკონომიურ და კულტურულ სფეროში ზედმეტ მატერიალური და გონებრივი ენერჯის ხარჯვას იწვევს და მეტ დროსაც მოითხოვს, ე. ი. სახელმწიფო ზედმეტ შრომას ეწევა და თავის მიზანს უფრო გვიან აღწევს.

მე მოხარული ვარ, რომ ჩვენი ერობათა ყოფილი მეთაური, აწ სამხედრო მინისტრი, გრ. ლორთქიფანიძე, ამ საკითხის შესახებ იზიარებს (Борьба, 18/XII—1919) იმ აზრს, რომელიც მე გავატარე ჩემ მოხსენებაში 26 თებერვალს 1919 წლ. ერობათა ყრილობაზე.

ნორმალურ პირობებში—ამბობს გრ. ლორთქიფანიძე—ისეთი პატარა ქვეყნის მთავრობა, როგორც არის საქართველო, უთუოდ უნდა გადაიქცეს ისეთ სამეურნეო ორგანოთ, როგორც არის ერობა. მთავრობის მოვალეობათა შორის პოლიტიკურ ფუნქციებს დღეს მეტი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ეს მოვლენა დროებითი და არა ნორმალურია და მას ბოლო მოელება. რადგან მთავრობას და ერობას ერთი და იგივე ფუნქციები აქვთ, განაგრძობს გრ. ლორთქიფანიძე,—ადრე თუ გვიან უნდა მოხდეს სახელმწიფო და ერობის ცენტრთა სინთეზი“.

ჩვენ გვაქვს საბუთი და საფუძველი, რომ ვთქვან, რომ ეს სინთეზი ადრე თუ გვიან უთუოდ მოხდება. მართლაც ხომ—ყველა დარგი სახელმწიფოს ეკონომიური და კულტურული ცხოვრებისა—ადმინისტრაცია, იუსტიცია, განათლება, მეურნეობა და სხვა,—სავსებით ერობათა საქმეა. ყველა ეს საქმეები სახელმწიფოს მთელი არსებობის შინაარს შეადგენენ და იმავე დროს ერობათა და მათი ცენტრის მოქმედების სფეროში სავსებით თავსდება. ამიტომ ნამდვილ დემოკრატიულ სახელმწიფოში, ქალაქ-ერობათა ცენტრები და მთავრობა უნდა იქნეს გაერთიანებული, და პარლამენტი ერობათა და ქალაქთა ხმონებისაგან უნდა შესდგებოდეს. ამნაირად მოწყობილი პარლამენტი და მთავრობა იქნება გაგრძელება თემის, მაზრის, ერობის და ქალაქის თვითმმართველობის. მისი არხიტექტურა იქნება ლამაზად ჩამოყალიბებული, ცხოვრებასთან სავსებით შეთანხმებულ-შეზავებული და მტკიცე ნიადაგზე მტკიცედ დამყარებული.

ასეთი პარლამენტი და მთავრობა იგივე თავის ბუნებრივ საზღვრამდე გაფართოებული და განვიხარებული ერობა იქნება. ამნაირად სახელმწიფოს მოწყობა სახელმწიფო ხარჯებს დიდათ შეამცირებს; დიდათ შემცირდება მოხელეთა რიცხვი და საქმეც უფრო კარგათ და ადვილათ გაკეთდება. ამნაირად გაერთიანებული მართვა-გამგეობა ნამდვილი დემოკრატიული პრინციპის გამტარებელი ძალა იქნება; ასეთი გამგეობა მცირე სიმდიდრის დახარჯვით გაცილებით მეტს გააკეთებს, ვინემ თანამედროვე დუალიტური სახელმწიფო, რომლის მთავრობა და პარლამენტი ერთი მხრივ

—და ერობები მეორე მხრით—თავისი არხიტექტურით და მომდინარეობით არ არიან ერთი მეორესთან ორგანიულათ გაერთიანებული: ისინი არსებობენ პარალელურად და მათ შორის ხდება მხოლოდ მეტოქეობა—შეთანხმება, რაც ზედმეტი ენერჯის და სიმდიდრის დახარჯვას იწვევს.

დემოკრატიულ ერობის ანუ კომუნის ნიადაგზე უნდა მოხდეს ის აუცილებელი სინთეზი, რომელიც გააერთიანებს, გაამთლიანებს და გააჯანსაღებს სახელმწიფოს მართვა-გამგეობას. ამნაირად აშენებულ სახელმწიფოს ვერავითარი პოლიტიკური ქარიშხალი ვერ დაანგრევს.

მაგრამ კომუნალურად მოწყობილი რესპუბლიკა ბოლშევიკურ კომუნისტურ რესპუბლიკისაგან ძირითადად განსხვავდება; მას საფუძვლათ წმინდა დემოკრატიული პრინციპი ედება, რომელიც მარქსის სოციალ-პოლიტიკურ პრინციპთან სავსებით არის შეთანხმებული. კომუნალურად მოწყობილ რესპუბლიკაში ყველა სარგებლობს თანასწორი უფლებით; იქ დემოკრატია ითვალისწინებს ეკონომიური ევოლიუციის პირობებს და ამ პირობათა მიხედვით განაგებს რესპუბლიკის საქმეებს.

სულ სხვანაირია ბოლშევიკური კომუნიზმი. ეკონომიური მდგომარეობა და ურთიერთობა ბოლშევიკების სოციალ-პოლიტიკური ბრძოლის მეთოდებით შეიძლება მხოლოდ დაინგრეს. კომუნალურად, დემოკრატიულად შექმნილი რესპუბლიკის მთავრობა და პარლამენტი კი სიფრთხილით უვლიან ქვეყნის საქმეს და მის ქონებას და გადადგამენ იმგვარ ნაბიჯს, რომელიც ეროვნულ სიმდიდრეს გაადიდებს, მის სისწრაფით ზრდას ხელს შეუწყობს, და ამით ხალხის მდგომარეობას გააუმჯობესებს და ერს გააძლიერებს.

კომუნალურად სახელმწიფოს აშენება, თანამედროვე სოციალ-ეკონომიურ პირობებთან შეთანხმებით ახალი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციის შექმნა შეიძლება არსებულ წყობილების მხოლოდ თანდათან გარდაქმნით. საქართველოს დამფუძნებელი კრება ახლო მომავალში იმედია შეიმუშავებს და დააკანონებს რესპუბლიკის ძირითად დებულებებს და დაამთავრებს იმ მუშაობას, რომლისთვისაც ის ერის მიერ მოწვეულია. როდესაც დამფუძნებელი კრება თავის მიზანს მიაღწევს, მაშინ, თუ მან თავისთავი პარლამენტად არ გამოაცხადა, შეიძლება თითოული ერობის კრების და ქალაქის საბჭოს განსაზღვრულ წევრთა რიცხვისაგან პარლამენტი შესდგეს, როგორც დამფუძნებელ კრების მემკვიდრე. მომავალში მაინც, რადგან საპარლამენტო და საერობო არჩევნების პრინციპი ერთი და იგივეა, ყოველმხრივ მიზანშეწონილი იქნება, თუ საპარლამენტო და საერობო არჩევნებს ერთად მოვახდენთ. ამნაირად ფულიც და დროც ერს ნაკლები მოუხდება, და ამასთანავე ერი შეიგნებს, რომ სწორად გაგებული ქალაქ-ერობის ინტერესი და სახალმწიფოს ინტერესი ერთი მეორესაგან არ განსხვავდება და მათ შორის წინააღმდეგობა გაუგებრობის და უმეცრების ნაყოფია.

ამ წესით არჩევნების მოხდენა ტექნიკურად ადვილი საქმეა. სამაზრო

ერობათა და ქალაქთა და აგრეთვე პარტიათა შორის პარლამენტის წევრთა რიცხვი აღვილი გასანაწილებელია. ერობის არჩევნის სიების თავში მოქცეული პირებიდან განსახლებული რიცხვი იქნება პარლამენტის წევრათაც. არჩევნების საკითხის გამორკვევა და სწორად მისი გადაჭრა—ისეთი დეტალია, რომელიც ამ დიდ საქმის მოგვარებაში არავითარ სიძნელეს არ წარმოადგენს.

ასეთნაირად შექმნილი პარლამენტი იქნება ერობის გაგრძელება და ერობის შენობის დამთავრება. ასეთი პარლამენტი უკეთ გაარკვევს და გაარჩევს ქვეყნის საქმეებს. პარლამენტი იქნება ერობათა ყრილობა, ერობათა უმაღლესი ინსტანცია და ამავე დროს ერის უაღრესად ავტორიტეტული და უზენაესი სახელმწიფოებრივი ორგანო. აქ მოხდება ყველა ადგილობრივ ინტერესთა შეთანხმება, სინთეზი და სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით მათი განხილვა და გადაწყვეტა. ასეთი ცენტრი აგრეთვე იქნება სინთეზი ერობათა და მათი განსახელმწიფოება; ერობათა და სახელმწიფოს ცენტრების ორგანიულად შედუღება და გაერთიანება. ასეთი პარლამენტისაგან შექმნილი მთავრობა იქნება ნამდვილი დემოკრატიული მთავრობა, რომელიც ნაკლებათ იქნება შეპყრობილი ბიუროკრატიული სენით: მისი და ერობის ბუნებათა შორის განსხვავება მოისპობა, მათ შორის არსებული სულიერი განწყობილებაც შეიცვლება ისე, როგორც ამას მოითხოვენ ახალი საზოგადოებრივი და პოლიტიკური პირობები. სახელმწიფოს მართვა-გამგეობა უკვე თანდათან გადადის ერობის მოქმედების სფეროში, და ამას ამტკიცებს მუნიციპალური ბიუჯეტის სახელმწიფოს ბიუჯეტთან შედარება. ინგლისში მუნიციპალები ამხრით კონკურენციის გარეშეა, და ჩვენ მოვიხსენიებთ მხოლოდ ზოგიერთ სხვა სახელმწიფოებს.

სახელმწიფოს ბიუჯეტთან შედარებით მუნიციპალური ბიუჯეტი შეადგენდა (1910 წ.): დანიაში—87,2%, შვეიცარიაში—62,5%, ავსტრიაში—24,4%, რუსეთში კი (ფინლიანდიის გამოკლებით)—8,3%.

სოციალური ევოლიუცია, დემოკრატიის თვითშეგნების ზრდა, სოციალისტურ იდეის მომწიფება და მის მებრძოლ ძალთა გაძლიერება მოითხოვენ არსებულ სახელმწიფოს ორგანიზაციის გარდაქმნას და მის აშენებას ახალ ნიადაგზე, როგორც არის ერობა ანუ კომუნა. მაგრამ ყოველგვარ გაუგებრობის თავიდან ასაცდენათ ვიმეორებ, რომ ერობის ან კომუნის პრინციპი და ბოლშევიკურ-კომუნისტური პრინციპი არამც თუ ერთი იგივე არაა, ისინი ერთიმეორის უარყოფაა. ბოლშევიკური-კომუნისმი უარჰყოფს ეკონომიურ ცხოვრებაში ევოლიუციის, ბუნებრივი აუცილებელი თანდათანობის პრინციპს და პოლიტიკურ აღმშენებლობაში უარჰყოფს დემოკრატიულ ნიადაგს; ის უბრუნდება უტოპისტ-სოციალისტებს და მათთან ბაკუნინის ანარხიზმსაც. ის ეყრდნობა არა—პროგრესულ ძალებს. ბოლშევიკები, როგორც ძველი სლავიანოფილები და შემდეგ „ნაროდნიკები“ შედიდურობენ ევროპის წინაშე, და ფიქრობენ, რომ ევროპა—ამე-

რიკაზე ადრე განხორციელდება სოციალიზმი (ეკონომიურად, პოლიტიკურად და კულტურულად დაბალ საფეხურზე მდგომ რუსეთში. ამ მიზნისათვის ბრძოლაში ბოლშევიკები უწვდიან ხელს ოსმალეთს და აზიის ჩამორჩენილ ხალხებს, უწვდიან იმ ხელს, რომელიც მათ ადრე გაუწოდეს ევროპის პროლეტარიატს და რომელმაც ეს ხელი მათ არ ჩამოართვა. ევროპის პროლეტარიატმა ბოლშევიზმი და მისი უტოპია უარჰყო.

ჩვენ ვუყურებთ ბოლშევიზმს, როგორც აუცილებელ პოლიტიკურ მიწისძვრას, რომელიც გამოიწვეულია დაგუბებულ ძალთა ამოხეთქით. რევოლუციას მოჰყვა ბრმა ენერჯის, ბრბოთა უმეცრების აფეთქება და საშინელი ნიაღვარის გადმოხეთქვა. მაგრამ რევოლუცია და მისი მიზნები ერთია, მღვრიე ნიაღვარის მიმდინარეობა—სულ სხვაა. რევოლუციის შესაფერად გამოყენება და დამთავრება—ერთია, ბრბოთა უმეცრების და მღვრიე ნიაღვარის ვაფეტიშება—ეგ კი სხვა რამეა.

ბოლშევიკური მოძრაობა ამ მღვრიე ნიაღვარის ვაფეტიშებაა, მისი გაღმერთებაა, სოციალურად უნიადაგო ბრბოს ფსიხოლოგიის გაბატონებაა. ეს ნიაღვარი, რასაკვირველია, ბევრს რასმე მოძველებულს დაანგრევს და მიყრუებულ, მიძინებულ კუთხეებში მეტად ჩამორჩენილ ხალხთ დროებით ძილს დაუფრთხობს. ამას აქვს თავისებური დადებითი მნიშვნელობა, მაგრამ ამ დადებით მნიშვნელობას ბევრად სჭარბობს ის დიდი ზიანი, რომელიც ბოლშევიზმა მოუტანა რუსეთის დიდ რევოლუციას. რუსეთის დემოკრატია ბოლშევიზმის მეოხებით შესაფერად ვერ ისარგებლა დიდი რევოლუციით.

ამაშია უდიდესი დანაშაული ბოლშევიზმისა.

მღვრიე ნიაღვარს, ბრბოს ბრმა მისწრაფებას ჩვენ ფეტიშად არ გავხდით. ჩვენ ვეყრდნობით იმ პრინციპებს, რომელთაც ნიადაგათ აქვთ სოციალურ კანონთა შეგნება, ევოლიუციის ხაზის გათვალისწინება. ჩვენ შეგვიძლია პირად საქმეებში ან გამოკვლევებში ექსპერიმენტებს მივმართოთ. ეს შესაძლებელია და საჭიროც, მაგრამ, როდესაც ჩვენ ქვეყნის ხელმძღვანელებათ გამოვდივართ, მაშინ ჩვენ ვალდებული ვართ ვიხელმძღვანელოთ იმ პრინციპებით, იმ თეორიებით, იმ დებულებებით, რომელთაც დადებითი ხასიათი აქვთ და რომელნიც ეყრდნობიან კაცობრიობის, სახელმწიფოს და ერის ევოლიუციის მეცნიერულ გამოკვლევებზე.

ამიტომ ბოლშევიკური აღვირ-ახსნილობა ქვეყნის საქმის ხელმძღვანელობაში ჩვენთვის არაა მისაბაძავი. ჩვენ გვინდა სახელმწიფოს კომუნალურად მოწყობა, მაგრამ სახელმწიფოს ახალ ნიადაგზე აღმშენებლობას ჩვენ ვაწარმოებთ რეალურ პირობების მიხედვით და, სოციალურ-ეკონომიურ პრინციპების და მეცნიერულ სოციალიზმის თანახმად.

ასეთია ჩვენი შეხედულება ერობის სახელმწიფოდ ან სახელმწიფოს ერობათ გარდაქმნაზე, და ამნაირად აგებული სახელმწიფო ჩვენ მიგვაჩნია საუკეთესო იარაღათ, რომლის საშუალებით ჩვენ შევძლებთ სოციალიზმის განხორციელებას.

VI.

გარდამავალი ხანის ორგანიზაცია.

სანამ დადგებოდეს ახალი არჩევნების და სახელმწიფოს ახალ ნიადგზე აშენების ხანა, მანამდის საჭიროა ერობათა ცენტრების (მაზრების და ქალაქების) მუშაობის შეთანხმება და ამ ცენტრების მინისტრთა კაბინეტთან დაკავშირება. დღეს ქალაქთა კავშირი უფრო მდიდარია და უკეთაც მოწყობილი ვინემ ერობათა (მაზრათა) კავშირი, მაგრამ ახლო მომავალში სახელმწიფო გადასცემს მაზრებს იმ სიმდიდრეს, რომელიც მაზრებში მოიპოვება. სამაზრო ერობა და სამაზრო ერობათა ცენტრი იქნება ამ სიმდიდრეთა მომვლელ-მომწყობი; სამაზრო ერობათა საშუალებით კერძო ინიციატივის და კერძო კაპიტალის დახმარებით სახელმწიფომ უნდა მოაწყოს ტყეების, მადნეულობის და ბევრი სხვა საქმეების ექსპლოატაცია. მაშინ სამაზრო ერობები და მათი კავშირი ქალაქთა კავშირზე უფრო რაული ორგანიზაცია გახდება. თუ ამას დაუმატებთ სოფლის მეურნეობის საქმეს, იმ დიდ საქმეს, რომელსაც მას დააკისრებს აგრარული რეფორმის წესიერად ცხოვრებაში გატარება და მრავალი სხვა ეკონომიური კითხვების განხორციელება, სამაზრო ერობათა სიმდიდრე და საქმეები ძალიან დიდი და რთული იქნება. აქ ისიც უნდა დაუმატოთ, რომ ზოგიერთი ქალაქად მონათლული სოფლები თუ ისევ თავის წინანდელს მდგომარეობას არ დაუბრუნდებიან, ყოველშემთხვევაში სამაზრო ერობას მაინც შეუერთდებიან, როგორც მისი ნაწილები—თემები. ეს ასე უნდა მოხდეს, და მაშინ, როცა ეს მოხდება, ქალაქთა კავშირის მუშაობა თავის ნორმალურ კალაპოტში ჩადგება, და სამაზრო ერობების ასპარეზი შესაფერად გაფართოვდება. ქალაქთა და ერობათა კავშირები, რასაკვირველია, იხელმძღვანელებენ სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით, და ამ ორი ცენტრის შეკავშირების კითხვის გარკვევის დროს გადამჭრელი მნიშვნელობა არ ექნება იმას, თუ დღეს რომელი მათგანი უფრო მდიდარია ან უკეთ მოწყობილი.

ამ ცენტრებს დღესაც აქვთ მრავალი საერთო საქმეები. ბევრი ის, რაც და რისიც მოწყობა სჭირია მაზრას—სჭირია ქალაქსაც. ტანსაცმელი, ფეხსაცმელი, რვეული, რკინა, შაქარი, ავტომობილი, მაშინები, ხე-ტყე და სხვა-და-სხვა—ყველა ეს სჭირია ქალაქსაც და სოფელსაც. ორივესათვის აუცილებელი საჭიროა მუნიციპალური კრედიტი და რასაკვირველია, ორივემ ერთად უნდა მოაწყოს ბანკი. საერთო ინტერესი მოითხოვს, რომ სოფელი და ქალაქი, როგორც მყიდველი, შინაურ და გარეშე ბაზარზე შეერთებულათ გამოდიოდენ და საჭირო საქონლის ყიდვას აწარმოებდენ საერთო აპარატის საშუალებით. ამნაირ საერთო აპარატს დიდი გავლენა ექნება საქონლის ფასებზე—ის უთუოდ დასწევს ფასებს და სპეკულიანტე-

ბის თარეშსაც ფრთებს შეუკვეცავს. მას შეუძლია დიდ მრეწველებთან და ბანკებთან პირდაპირ იქონიოს საქმე და უფრო იაფად იპოვოს ფულიც და საქონელიც. მას შეუძლია სხვებთან შედარებით უფრო იაფ ფასებში მი-
აწვდინოს საქონელი, როგორც სახელმწიფო, ქალაქ—ერობათა ორგანიზა-
ციებს, ისე კოოპერატივებს და კერძო ვაჭრებს; ამნაირად გაერთიანებული
მყიდველი აპარატი ხალხს გაუადვილებს ცხოვრებას, რასაც, ცხადია, დიდი
ეკონომიური და კულტურული დადებითი შედეგები მოჰყვება.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ქალაქს და ერობას მრავალი საერთო
მოთხოვნილება აქვთ და მომავალში მეტიც ექნებათ, და ამიტომ მათთვის
საჭიროა, როგორც საერთო მყიდველი აპარატი ისე საერთო წარმოება,
საერთო მრეწველობა, რომ ქალაქმა და ერობამ რამდენადაც შეიძლება
თავის ნაწარმოებით უფრო ფართოდ დააკმაყოფილონ ჩვენი ქვეყნის მო-
თხოვნილებები.

საერთო ძლიერი მყიდველი აპარატი, საერთო მრეწველობა, საერთო
ხელმძღვანელობა სპეციალისტების საშუალებით სოფელ-ქალაქში ტექნი-
კურ და ყველა რთულ კითხვების გამორკვევაში, საერთო მძლავრი ბანკი,
რომელმაც საზოგადოებრივი ხასიათის ვაჭრობა-მრეწველობა, სოფლის მე-
ურნეობა და საერთოდ კერძო მრეწველობაც თანდათან უნდა გაანთავი-
სუფლოს კერძო კაპიტალის ბატონობისაგან და დაუქვემდებაროს ქალაქ-
ერობის ფინანსიურ და ეკონომიურ ზე-გავლენას,—აი ის დიდი საბუთები,
რომელნიც გვიმტკიცებენ, რომ ქალაქ-ერობა ეხლავე უნდა შეკავშირდენ
და დემოკრატიის საკეთილდღეობით და თავის მოვალეობის აღსასრულებლათ
ბრძოლის ასპარეზზე უნდა ხელჩაკიდული გამოვიდენ.

თანამედროვე პირობები დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, როდესაც
სოფლის ცხოვრების პირობები ასე სწრაფად უახლოვდებიან ქალაქისას,
როდესაც დაბები უერთდებიან ქალაქებს, როდესაც სოფელსაც სჭირია
ელექტრონით განათება; სკოლები, ჯანმრთელობის საქმის მოწყობა, ქალაქ-
ქებთან რკინისგზის, ავტომობილის, ტრამვაის ტელეფონის და ტელეგრა-
ფის საშუალებით დაახლოვება, როდესაც ქალაქის და სოფლის ცხოვრება
მატერიალურად და კულტურულად მჭიდროთ არიან ერთიმეორესთან გა-
დაბმული და ორგანიულად შეკავშირებული, აშკარაა, ქალაქის და მაზრის
ცენტრების ერთიმეორესთან შეუთანხმებლათ არსებობა მიუღებელია და
სახელმწიფო ინტერესებს ეწინააღმდეგება.

ამიტომ საერთო საქმეების მოსაგვარებლათ ამ თავითვე ქალაქ-მაზრე-
ბის ცენტრთა შეკავშირებასაც ჩვენ გვიკარნახებენ სახელმწიფო ინტერესები
და დემოკრატიზმი.

ეხლანდელს მთავრობასაც გაუადვილებს ასეთი შეთანხმება-შეკავში-
რება სახელმწიფოებრივ მუშაობას. დღეს არის ერთგვარი მეტოქეობა სამ
ორგანოს შორის, სამ ცენტრს შორის, როგორც არიან: მთავრობა, ქალაქ-
თა კავშირი და ერობათა კავშირი. ზოგიერთი საქმეების წარმოებაში კავ-

შირები ლამის გამოედავონ ერთი-მეორეს, და თითოეული მათგანი—მთავრობას. მთავრობა და ერი იძულებული და ვალდებული არიან ყველა ამ მოუწყობლობა—შეთანხმებლობას ანგარიში გაუწიონ და ყოველი ღონე იღონონ, რომ მათ შორის საჭირო შეთანხმება რაც შეიძლება მალე მოხდეს. ამას მოითხოვს მრავალი ფრიად საჭირო სასწრაფო საქმეების განხორციელება. ისეთს რთულს და საჭირო საქმეებს, როგორც არის საერთო ბანკის მოწყობა, რთული სამრეწველო საქმეების სააქციონერო საზოგადოების სახით წარმოება, სურსათის საკითხი, საქონლის შექმნა, მედიკო-სანიტარია, განათლების საქმე და ბევრი სხვა, დახმარება უნდა გაუწიოს ქალაქ-ერობათა დროებითმა საერთო ბიურომ, რომელიც ორგანიზაციულად შესაფერად უნდა იყოს მოწყობილი. მას უნდა ჰქონდეს ისეთი განყოფილებები, რომლებსაც დროებით, სანამ ახალი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია არ ჩამოყალიბდება, დაეკისრება ქალაქ-ერობათა ზოგიერთ საერთო საქმეზე ზრუნვა. ასეთი საქმეებია ქალაქ-ერობათა საფინანსო მეურნეობა, აგრიკულტურა, მრეწველობის ზოგიერთი დარგი, სურსათის საკითხი, გზების მოწყობა და საერთო კულტურული საქმეები: განათლება, მედიკო-სანიტარია და სხვა. არსებული ქალაქთა და ერობათა კავშირები კი ქალაქ-ერობათა დროებით ბიუროში იქნებიან, როგორც ქალაქთა და ერობათა სპეციალური განყოფილებები.

დაახლოვებით ასე უნდა მოეწყოს გარდამავალ ხანაში ქალაქ-ერობათა ცენტრი. ამნაირათ ქალაქ-ერობათა საერთო ორგანიზაციის მოწყობა ხარჯს, ბევრათ შეამცირებს და საერთო მუშაობასაც გააადვილებს.

როდესაც ქალაქების და მაზრების ცენტრები შეთანხმდებიან და შეთანხმებულად დაიწყებენ მუშაობას, მაშინ მთავრობის და ერის მუშაობა უფრო ნაყოფიერი იქნება და რესპუბლიკის საქმეების მიმდინარეობაც უფრო მწყობრი.

მაგრამ სახელმწიფოებრივი მუშაობის მწყობრი და ნაყოფიერი მიმდინარეობისთვის საჭიროა ქალაქ-ერობათა დროებით ბიუროს შესაფერ შემთხვევებში ჰქონდეს პირდაპირი დამოკიდებულება მინისტრთა კაბინეტთან და ამისთვის საჭიროა. მთავრობის წინაშე მოხსენების გაკეთების უფლება მიეცეს ქალაქ-ერობათა წარმომადგენელს, და ამიტომ ქალაქ-ერობათა დროებითი ბიუროს თავმჯდომარეს და ქალაქის და ერობის განყოფილებათა მეთაურებს უნდა მიენიჭოს უფლება დაესწრონ მინისტრთა კაბინეტის თათბირს, როცა იქ ირჩევა ქალაქ-ერობათა საკითხი. ამნაირად უფრო სავსებით იქნება დაცული ქალაქ-ერობათა და მათსამდამე სახელმწიფო ინტერესებიც.

მსოფლიო ომმა და მისგან წარმოშობილმა რევოლუციებმა შესცვალეს სოციალურ-პოლიტიკური და ფსიხიოლოგიური ნიადაგი, რომელზედაც ეყრდნობოდა თანამედროვე სახელმწიფო, ომმა და რევოლუციამ აღმოფხვრეს ფეოდალიზმის ნაშთები ევროპის სახელმწიფოებში, შრომა და კაპი-

ტალი ნათლად, აშკარად დაუპირდაპირდენ ერთი-მეორეს. დადგა დემოკრატიის ხანა, ახალი ერა. შეიცვალა ის პრინციპები, რომლებზედაც იყო აშენებული ძველი სახელმწიფო. როგორც აბსოლუტური ისე რესპუბლიკანური. შეიცვალა მისი შინაარსი, ძალთა განწყობილება, ეკონომიური პირობები, მაგრამ ჯერ ჩვენ ვერ შევიშუშავეთ ახალი პრინციპები, რომელნიც გამომდინარეობენ ცხოვრების მიერ. შექმნილ ახალ პირობებისაგან ამიტომ ჩვენი ახალი სახელმწიფო თავის ფორმით, სტრუქტურით ძველია მისი ორგანიზაცია არის შეთანხმებული ძველ დროის პირობებთან, და ესლა ჩვენ ეს ორგანიზაცია მხოლოდ შევაკეთეთ მისი ფორმა, სისტემა კი ძველია.

დემოკრატია კი უნდა გამოიძეუშაოს ახალი პრინციპები სახელმწიფოს აღმშენებლობისა, ახალი მონისტური ფორმა სახელმწიფოს ორგანიზაციისა, რომელსაც საფუძვლად ექნება განახლებული თემი, როგორც ეკონომიური და კულტურული ატომი, და აქ კიდევ ერთხელ გამართლდება ისტორიული მსვლელობის დიალექტიკა. შეკავშირება თემთა, მათი წარმომადგენლობა, მათი საერთო ცენტრი და გამგეობა, აი გზა სახელმწიფოს აღმშენებლობისა, რომელიც დემოკრატიას მისცემს საშუალებას დაარსოს ნამდვილი დემოკრატიული მონისტური სახელმწიფო, რომელშიაც გაერთიანებულ ქალაქ-ერობის ცენტრი სახელმწიფოებრივი, სახელმწიფოს გამგე ცენტრიც იქნება.

სახელმწიფოს ასეთნაირად გარდაქმნას მოითხოვს დემოკრატიის ინტერესები, ამას მოითხოვს ერის სულიერ და მატერიალურ ძალთა რაციონალურათ გამოყენება.

დ. თოფურბე.

შინამრეწველობის განვითარების საკითხი ჩვენში.

ქართველი ერი თითქმის ას ოცი წლის განმავლობაში საკუთარ ინიციატივის, თავისუფალ განვითარების და ეროვნულ საქმიანობის უფლებას მოკლებული იყო. ამ უკანასკნელ დრომდე მას აუარებელი ხელის შემშლელი პირობები ეღობებოდა წინ; ის უმთავრესად გარეშე ძალების, გარეშე „მზრუნველობის“ შემყურე იყო და მისი „განვითარება“ სწორედ ამ უცხოელემენტების კარნახით, სურვილით და გავლენით ხდებოდა...

მხოლოდ ამ ორი წლის წინად ქართველმა ერმა საშინელ ომის და რევოლუციის ქარტეხილში თავისუფლება გამოსჭედა, და დღეს ჩვენ უკვე გვაქვს დამოუკიდებელი მოქმედების უფლება; დღეს უკვე ჩვენზეა დამოკიდებული ჩვენი ავი და კარგი; დღეს უკვე ვერავის გადავაბრალებთ ჩვენი ცხოვრების სივავლახეს და სიღუბჭირეს...

სიამოვნებით უნდა აღვნიშნოთ, რომ იმ განსაკუთრებულ პირობებში, რომლებშიაც ქართველ ერს სახელმწიფოებრივი ორგანიზმის შექმნა მოუხდა დამოუკიდებლობის აღიარების შემდეგ, მან დიდძალი სამუშაოს გაკეთება შესძლო. ჩვენი ხალხი ბეჯითად და სახელოვნად იკაფავს გზას დამოუკიდებელ არსებობისათვის და თავისუფალ განვითარებისათვის. მაგრამ შინაურ საამშენებლო მუშაობის, საერთაშორისო ვითარების, დაუსრულებელ „ფორონტების“ და სხვა მიზეზების გამო თითქმის მივიწყებული, ყოველ შემთხვევაში სათანადო ყურადღებას მოკლებული შეიქმნა ეკონომიური საკითხები, რომელნიც არსებითად სახელმწიფოს ცხოვრების და მისი პოლიტიკის წყაროს და საფუძველს წარმოადგენს.

დღეს ყველასათვის უკვე ნათელია, რომ ქვეყნის წარმატებისათვის და უზრუნველყოფისათვის საჭიროა ეკონომიური ცხოვრების სიმტკიცე. ის ქვეყანა, რომელიც არაფერსა ჰქმნის, სხვებს არაფერს აწვდის, პირიქით: სხვებს შეყურებს და მხოლოდ უცხო ქვეყნიდან საქონლის შემოტანაზე ფიქრობს, ვერასოდეს ვერ დადგება მჭიდრო ეკონომიურ საფუძველზე. რამდენად მეტი ღირებულება იქმნება ამა თუ იმ ქვეყანაში, იმდენად ის უზრუნველყოფილია, ღონიერია ეკონომიურად და, მაშასადამე, პოლიტიკურადაც.

საერთაშორისო ომმა ძირიან-ფესვიანად შეარყია ეკონომიური საფუძველი, დასცა და წელში გასტეხა მრეწველობა, არეგ-დარევა შეიტანა აღებ-მიცემობაში და ფინანსიურ ცხოვრებაში და ხალხთა მატერიალური გაღატაკება გამოიწვია. თანამედროვე მძიმე მდგომარეობიდან გამოსვლა შესაძლებელია მხოლოდ საწარმოო ძალთა განვითარებით, ინტენსიური შრომით და ბეჯითი საქმიანობით, წარმოებათა შექმნა-განვითარებით და ღირებულებათა წარმოშობით. ეს არის უმთავრესი, ეს არის სახელმწიფოს სიძლიერის გამომხატველი და არა ამა თუ იმ ქვეყანაში შემთხვევით დაგროვილი ოქრო-ვერცხლის რაოდენობა; ყოველივე ეს სულ მალე იმ სახელმწიფოსაკენ ვასტურავს, სადაც მტკიცეა ეკონომიური ცხოვრება, გამეფებულია შრომა და განვითარებული მრეწველობა. ადამ სმიტის სიტყვით— „ქვეყნიერების სიმდიდრე სულ შრომით არის მოგროვილი და არა ოქრო-ვერცხლით, თვით ოქრო-ვერცხლიც შრომით არის მოპოებული“.

საერთაშორისო ომმა ჩვენს წინაშე მრავალი საკითხი წამოაყენა, ბევრი საჭიროებანი გამოარკვია, და საჭიროა ცხოვრების მიერ გადაჭრით დასმულ საკითხებს სათანადო პასუხი გავსცეთ. ამ ხუთი-ექვსი წლის ნგრევის შემდეგ ცხოვრება ნელ-ნელა თავის კალაპოტში ჩადგება; დაიწყება გაცხოველებული მუშაობა ნანგრევების აღსადგენად, „დამშეულთათვის“ საჭირო საქონლის მისაწვდენად,—და საჭიროა მომზადებული შეგვხედეთ განახლებულ ერთა მომავალ საქმიანობას; დიდი სიფხიზლე გვმართებს, რომ ჩვენც ჩავებათ ამ საერთო საქმიანობაში, სათანადო ადგილი დავიჭიროთ და კულტურულ კაცობრიობის დაწინაურების და მისი ეკონომიურ წარმატების

საქმეში თავისი წვლილი შევიტანოთ. ისეთ დროში ვცხოვრობთ, რომ ჩვენი სახელმწიფოს დამოუკიდებლობის განმტკიცება, ჩვენი მომავალი, ჩვენი კეთილდღეობა ჩვენს საქმიანობაზე და უნარზეა დამოკიდებული; დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ სიყოჩაღეს გამოვიჩინოთ, რამდენათ ძლიერი და მჭიდრო „პოზიციების“ დაქვრას მოვასწერებთ სწორედ ესლაც. ვინაიდან შემდეგში, მშვიდობიან ცხოვრების პირობებში, გაცილებით უფრო ძნელი იქნება სხვებთან მიერ დაქვრივ „პოზიციებზე“ გამაგრება.

საქართველომ უნდა შეიმუშაოს საკუთარი ჯანსაღი ეკონომიური პოლიტიკა, შექმნას რიგიანი ეკონომიური და ფინანსიური კანონმდებლობა, წარმოშვას, და განავითაროს სამეურნეო ორგანიზმი, რომელიც მხოლოდ მაშინ იქნება ცხოველი და ძლიერი, როდესაც დამყარდება ერთგვარი შეტოლება წარმოებისა და მოხმარების, ექსპორტის და იმპორტის შორის. ჩვენ უნდა შევიმუშაოთ ისეთი ეკონომიური გეგმა, რომელიც ხელს შეუწყობს სახალხო მეურნეობის სათანადო მოწყობას და მის წესიერ კალაპოტში ჩაყენებას. ამ გეგმით შესაძლებელი უნდა გახდეს იმ აუარებელი სიმდიდრის მიზანშეწონილად გამოყენება, რომლითაც ასე უხვად დაჯილდოვებულია ჩვენი ქვეყანა. ჩვენი ეკონომიური ინტერესები მოითხოვს შევქმნათ ისეთი პირობები, რათა არ დაგვჭირდეს გარეთ იმის ძებნა, რაც თვით უხვად მოგვეპოვება და რისიც გადამუშავება ჩვენთვის არავითარ სიძნელეს არ წარმოადგენს.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ გადასაკეთებელი მასალის კარგად, სარგებლიანად და ეკონომიურად მოხმარება არის ერთი უმთავრესი პრინციპი მრეწველობისა. ნედლი მასალის გადამუშავება ადგილობრივ უნდა მოხდეს, ვინაიდან, რამდენად ძვირფასს საქონელს გამოუშვებს ჩვენი ქვეყანა მსოფლიო ბაზარზე, იმდენად ხალხი მეტ სარგებლობას ნახავს, იმდენად უფრო უზრუნველყოფილი იქნება; ყოველ შემთხვევაში აშკარაა, რომ ნედლი მასალის საზღვარ-გარედ გაზიდვას და იქედან მისგან დამზადებულ საქონლის ერთი-ათად და ასად აწეულ ფასებით უკანვე დაბრუნებას, არ შეუძლია ხელი შეუწყოს ხალხის კეთილდღეობას. ამავე მიზნით საჭიროა ბუნებრივი სიმდიდრის გამოყენება და მრეწველობის წარმოშობა მოხდეს არა გარეშე ეროვნულ ძალებისა და ეროვნულ კაპიტალისა, ყოველ შემთხვევაში ქართველი ერის ცოცხალი ძალების მხურვალე მონაწილეობით.

დაუყონებლივ საჭიროა საწარმოო ძალების ამოძრავება და აყვავება; ყოველი ცოცხალი ძალა გამოყენებული უნდა იქნეს, არ უნდა არსებობდეს უსარგებლო კაპიტალი, მთელი შემოქმედებითი ძალა საქონლის დაგროვების ნიადაგზე უნდა მუშაობდეს, ეროვნულ სიმდიდრეს უნდა ჰქმნიდეს...

სახელმწიფოს თავის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება, თავის მიზნების განხორციელება მხოლოდ მოქალაქეთა ეკონომიური მოღონიერებით შეუძლია; სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით ამიტომ არის საჭირო ზრუნვა ქვეყნის ეკონომიურ ალორძინებისათვის. რამდენად ყურადსაღებია ეს

გარამოება იქედან სჩანს, რომ გერმანია და შვერთებული შტატები, რომელნიც კმნიდენ მრეწველობის ისეთ დარგებსაც კი, რომელთა ადვილად განვითარების საშუალებას არ იძლეოდენ ამ ქვეყნების ბუნებრივი პირობები და რუსეთი, რომელიც ჰკლავდა და ახშობდა ეკონომიურ ცხოვრების განვითარებას ყოველივე შესაძლებლობას, — დიამეტრალურად საწინააღმდეგო შედეგებს იძლევიან.

ყოველივე ზემონათქვამიდან აშკარაა, თუ რა გზას უნდა დავადგეთ ეკონომიური ცხოვრების განსამტკიცებლად: ეროვნული სიმდიდრე საფუძვლიანად უნდა შევისწავლოთ, რიგიანად მოვიხმაროთ და მის დამუშავებას ერის ცოცხალი ძალები მოვანდიპოთ; უნდა შევქმნათ სასურველი ნიადაგი წარმოებათა ასაღორძინებლად და განსავითარებლად და შეუფარდოთ ისინი ბაზოსის მოთხოვნილებებს და პირობებს; უნდა შევიმუშაოთ გონივრული ეკონომიური გეგმა და საქართველოს ეკონომიურ საქმიანობაში მაქსიმალური მონაწილეობა მივიღოთ; საწარმოვო ძალები უნდა განვავითაროთ და ავაყვავოთ, შრომის ნაყოფიერება ავსწიოთ და მოვაწყოთ ნედლი მასალის ადგილობრივ გადამუშავება.

მხოლოდ ეხლა დავსვათ საკითხი, რა სახით შეიძლება ნედლი მასალის გადამუშავება და რომელი გზა უნდა ავირჩიოთ ჩვენ ამ საქმეში.

ნედლი მასალა შეიძლება ან სახლვარ-გარედ იყოს გაზიდული ან ადგილობრივ გადამუშავებული. როგორც ზევით აღვნიშნეთ მისი გამოყენების პირველ გზას ჩვენ, რასაკვირველია, მხარს ვერ დაუჭერთ. რაც შეეხება ნედლი მასალის ადგილობრივ გადამუშავებას, ეს შეიძლება ან საქარხნოსამრეწველო ან შინამრეწველობის საშუალებით. სამწუხაროდ უნდა აღვნიშნოთ, რომ საქარხნო მრეწველობა ჩვენში თითქმის არ არსებობს; ძველი რუსეთის მთავრობა არ აქცევდა სათანადო ყურადღებას მის შექმნას და განვითარებას, აგრეთვე ხალხის გაწრთვანას და სერიოზულ და ბეჯით სამუშაოსთვის სათანადო მომზადებას. საქარხნო მრეწველობა სწორედ ისე, როგორც ყოველი სერიოზული საქმე, შესაფერ ნიადაგის შემუშავებას, დახელოვნებულ და საკმაოდ მომზადებულ მკომებს და ხელმძღვანელებს მოითხოვს, აგრეთვე თანდათანობით შემუშავებულ ერთგვარ ტრადიციას.

შინამრეწველობა კი ჩვენში მრავალმხრივია და ამასთანავე საკმაოდ განვითარებული; მისი სასურველ ნიადაგზე დასაყენებლად მხოლოდ ხელის შეწყობაა საჭირო. აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ დარგში ხალხი შესაფერისად არის გაწვრთნილი და მომზადებული; მას სავსებით შეთვისებული აქვს მისი ელემენტები, გაცნობილი — მისი ხასიათი, ავი და კარგი; ამ დარგში ქართველ ერს საუკუნეთა განმავლობაში შემუშავებული აქვს განსაკუთრებული ტრადიცია.

გარდა ამისა საქარხნო მრეწველობა რთულ მოწყობილებებს საჭიროებს და დიდ თანხასაც მოითხოვს მაშინ, როდესაც შინამრეწველობისათვის უბრალო ხელსაწყოები და სულ მცირე თანხაა საჭირო. ამნაირად,

შინამრეწველობის განვითარება გაცილებით უფრო ადვილ და ამ უამად მოსახერხებელ საქმეს წარმოადგენს, ვიდრე საქარხნო მრეწველობის წარმოშობა და მისი სათანადო პირობებში ჩაყენება.

ამით, რასაკვირველია, იმის თქმა არ მინდა თითქოს არ უნდა ვიხმაროთ არავითარი ღონისძიებანი საქარხნო მრეწველობის შესაქმნელად. პირიქით, მე ვფიქრობ, რომ ეს აუცილებლად საჭიროა, და ჩვენ კიდევ შეძლება გვაქვს, ცოტა თუ მაინც მოვიწოდოთ, ზოგიერთ წარმოებას ადვილად მივცეთ საქარხნო მრეწველობის ხასიათი. მაგრამ ჩვენი ქვეყნის სამრეწველო უაგრავ დარგებიდან ორიოდეს გამოყოფა, რასაკვირველია, ამ დიდ საკითხს საესებით ვერ გადაწყვეტს, და დანარჩენ დარგების განვითარება შინამრეწველობის წესით მოგვიხდება. ამას სხვა დადებითი მხარეებთან ერთად დიდი სამსახურის გაწევა შეუძლია. სასურველ ღონეზე და ფართო მასშტაბით დაყენებული შინამრეწველობა გაწვრთნის ხალხს, სერიოზულ და დაკვირებულ მუშაობას მიაჩვევს, საქმის სიყვარულს შთაუნერგავს, საორგანიზაციო ნიჭს, პრაქტიკულ უნარს და ენერჯიას, შემოქმედებითი ძალას და ინიციატივას განუვითარებს. ამნაირად, ის თანდათან ნიადაგს მოუმზადებს საქარხნო წარმოების შექმნა-განვითარებას.

კიდევ. შინამრეწველობა ნელღი მასალის რაციონალურად გადამუშავების საშუალებას მოგვცემს მის ზოგიერთ დარგებს, როგორც ქვევით დავინახავთ, თავის ხასიათის და ბუნების მიხედვით მულამ შეეძლებათ არსებობა და მათ ყოველთვის დამოუკიდებელი მნიშვნელობა ექნებათ.

შინამრეწველობის დანარჩენ მხარეების შესახებ ქვევით გვექნება ლაპარაკი; მხოლოდ ის კი შეგვიძლია ეხლავე გადაჭრით ვთქვათ, რომ რა მხრიოაც არ უნდა მიუდგეთ საკითხს მის განვითარებას ჩვენთვის საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს და ამიტომ საჭიროა მას მხარი დაუჭიროთ და სათანადო ყურადღებით მოვეპყრათ.

ჩვენ შინამრეწველობაზე ვლაპარაკობთ, მაგრამ ჯერ არ გამოგვირკვევია, თუ რა იგულისხმება ამ სახელით. ეს კი მეტად საჭიროა, ვინაიდან ის იწვევს დიდ უთანხმოებას მკვლევართა შორის და მას სხვა-და-სხვა ქვეყნებში ერთი და იგივე მნიშვნელობით არ ხმარობენ. ჩვენი ქვეყნის შინამრეწველობა სწორედ ისე, როგორც რუსეთის, შეიძლება დაახლოვებით შემდეგნაირად იქნეს განმარტებული: „შინამრეწველობა არის ისეთი წვრილი საოჯახო ორგანიზაცია გაყიდვის მიზნით საქონლის დამზადებისა, რომელიც შეადგენს სასოფლო მეურნეობის უმთავრესად დამატებითი და მეურნეთათვის დამხარე სარეწავს“ (პროფ. ი. იაროცკი) ¹⁾.

საქარხნო მრეწველობა შინამრეწველობისაგან მით განსხვავდება, რომ პირველში წარმოებას მასიური ხასიათი აქვს და კიდევ მით, რომ ის მუშას საესებით-სწყვეტს მიწის მუშაობას და სხვა გარეშე საქმიანობას; ში-

¹⁾ Энциклопедич. Словарь, Брокгаузъ и Ефронъ, Т. 33.

ნამრეწველობა კი არსებობს და ვითარდება სოფლის მეურნეობასთან ერთად. შინამრეწველობის წვრილი წარმოების ხასიათი აქვს, მაგრამ აქ — „წვრილი წარმოება“ — არ შეიძლება ვიხმაროთ იმ მნიშვნელობით, როგორც ამას სასახლოსნო წარმოებისათვის ხმარობენ; ამ უკანასკნელიდან შინამრეწველობა განსხვავდება უმთავრესად პროდუქტების გასაღების ხასიათით: შინამრეწველი ამზადებს საქონელს უმეტესად უცნობ მყიდველისათვის ²⁾, ასე ვსთქვათ — ბაზრისათვის, ხშირად ასაღებს საქონელს ბითუმად შემყიდველზე მაშინ, როდესაც ხელოსანი მომხმარებელთან პირდაპირ დამოკიდებულებაშია და, მაშასადამე, განსაზღვრულ შემკვეთელისთვის მუშაობს.

შინაურ წარმოებას შინამრეწველობასთან ის საერთო აქვს, რომ ორივე შემთხვევაში მუშაობა მწარმოებელთა სახლში სწარმოებს. ამ მხრივ შინამრეწველობას საერთო აქვს აგრეთვე ეგრედწოდებულ საოჯახო წარმოებასთან, ვინაიდან ორივე შემთხვევაში საქონლის დამზადებაში მონაწილეობას იღებენ მხოლოდ შინაურნი, ოჯახის წევრნი. განსხვავებას მათ შორის მხოლოდ ის შეადგენს, რომ საოჯახო წარმოება მიზნად ისახავს შინაურ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებას მაშინ, როდესაც შინამრეწველობა-საქონლის გასაღებას გარეშე მომხმარებელზე.

შინამრეწველობა ნთქავს განსაკუთრებით იმ ზედმეტ დროს, რომელიც ასე თუ ისე სოფლის ოჯახის წევრებისთვის მაინც დაკარგული იქნებოდა. ჩვენ ვიცით, რომ ხვნა-თესვისაგან და საერთოდ სამეურნეო მუშაობისაგან ქართველი მეურნე საშუალოდ ხუთი თვე თითქმის სრულიად თავისუფალია; დანარჩენ დროს განმავლობაშიც მას მუშაობა თანასწორი ინტენსივობით არ უხდება და ხშირად საკმაოდ ბევრი თავისოფალი დრო რჩება. ეს ერთი.

მეორე ის გახლავთ, რომ ქართველ მეურნეს საკმარისი ადგილი არა აქვს და ამნაირად დიდი სურვილიც რომ ჰქონდეს, მას არ შეუძლია მთელი დრო სასოფლო მეურნეობას მოახმაროს. ვფიქრობ, ინტერესს მოკლებული არ იქნება შემდეგი ცნობები ³⁾:

	მცხოვრებთა საერთო რიცხვი.	სოფლის მცხოვრებთა რიცხვი (ქალაქების გამოკლებით).	საერთო სივრცე დესეტინებში.	დათესილ ადგილების სივრცე დესეტინებში.
თბილისის გუბ.	1.473.308	1.045.638	3.740.004	409.189
ქუთაისის „	1.034.468	946.388	1.930.742	249.244
სოხუმის ოლქ.	209.671	147.697	603.310	112.800
ზაქათალის „	92.608	88.103	364.817	35.743
ბათუმის „	122.811	95.794	638.480	12.410

²⁾ შინამრეწველი ხანდისხან საქონელს თავის ოჯახის მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლადაც ჰქმნის, მაგრამ ამით შინამრეწველობის საერთო ხასიათი არ იცვლება.

³⁾ ამ ცხრილის შემუშავების დროს ვსარგებლობდი „Кав. кален“. 1917 წ. ცნობებით.

აქედან შეგვიძლია შემდეგი საყურადღებო ცხრილი შევიმუშაოთ:

	დათესილი ადგილები შედარებით მთელ სივრცესთ. პროცენტ. (%)	თითოულ მცხოვრებზე დათესილი ადგილი-დეკეტინებში.	თითოულ სოფლ-მცხოვრებზე დათესილი ადგილი-დეკეტინებზე.
თბილისის გუბ.	10,94	0,28	0,39
ქუთაისის „	13,43	0,24	0,26
სოხუმის ოლქში	18,69	0,53	0,76
ზაქათალის „	9,79	0,38	0,40
ბათუმის „	1,94 ⁴⁾	0,10 ⁴⁾	0,13 ⁴⁾

ამას შეგვიძლია დაფურთოთ უკანასკნელი ცნობებიც 1919 წლის შესახებ, რომელიც ამ უამად მიწათ-მოქმედების სამინისტროს სტატისტიკურ განყოფილებაში მოიპოვება ⁵⁾:

	სახნავ-სათესი ადგილები-დეკეტინებში.	სათიბი ადგილები-დეკეტინებში.	ბაღები-დეკეტინებში.	სულ ვარგისი ადგილი-დეკეტინებში.
თბილისის გუბ.	381.434 ₆₂	69.469 ₂₆	19.578 ₄₆	744.578 ₉₅
ქუთაისის „	201.800 ₈₄	6.584 ₈₂	18.925 ₈₅	417.317 ₁₂
სოხუმის ოლქ.	67.971 ₂₀	1.472 ₀₄	6.052 ₇₈	109.261 ₃₃
საერთოდ რეს-პუბლიკაში .	651.206 ₆₆	77.526 ₁₂	44.557 ₀₄	1.271.157 ₄₀

ამ ციფრების დაწვრილებით განხილვას რომ არ შეუდგეთ, ის მაინც აშკარაა, რომ ქართველ კაცს საკმაო ავდილ-მამული არ აქვს და როგორც აქედან, ისე სასოფლო მეურნეობის მუშაობის ხასიათიდან ის გამომდინარეობს, რომ მას ბევრი თავისუფალი დრო რჩება, უაცილებლად საჭიროა ეს დრო მიზანშეწონილად იყოს გამოყენებული როგორც კერძოთ მისი, ისე სახელმწიფოს ინტერესებისათვის. დამტკიცებულია, რომ, როდესაც

⁴⁾ დათესილი ადგილების ასეთი მცირე რაოდენობა ბათუმის ოლქში ომის გავლენით მიხსნება. თუ ავიღეთ ომის წინა წლების ანგარიში, მაშინ უფრო ნამდვილ სურათს მივიღებთ. მაგალ., 1912 წ. დათესილი იყო 23.502 დეს. („Кавк. კავ.", 1914 წ.) და თითოულ მცხოვრებზე მოდიოდა—0,30 დეს.
⁵⁾ სტატისტიკურ განყოფილებაში ბათუმის და ზაქათალის ოლქების შესახებ 1919 წლის ცნობები არ მოიპოვება, ვინაიდან ისინი რამდენიმე ხანია საქართველოს სხეულს ხელგეწურად მოგლეჯილი არიან.

ადამიანს არაფერი ან ცოტა საქმე აქვს, ცუდ ყოფა-ცხოვრებას ეწევა, ეჩვევა სიზარმაცეს, ლოთობას და ხშირად ავაზაკობასაც. ამ პირობებში შინამრეწველობისაკენ მოქალაქეთა წახალისება, მისი განვითარებისათვის ხელის შეწყობა,—სახელმწიფოს პირდაპირ მოვალეობას შეადგენს.

ამ ციფრებიდან კიდევ ის გამომდინარეობს, რომ საქართველოს საკუთარი ჭირნახულით თავის გამოკვება არ შეუძლია არა თუ ისეთ მწირ წლებში, როგორც იყო 1919 წ., არამედ კარგ მოსავლიან წლებშიაც. მართლაც, 1919 წელში თბილისის გუბერნიაში მოვიდა სულ მხოლოდ 7,154.863 ფუთი მარცვლეული, ქუთაისის გუბერნიაში—5.620.185 ფუთი; აფხაზეთში, სადაც შედარებით გვარიანი მოსავალი იყო—2.451.728 ფუთი⁶⁾. აშკარაა, როდესაც თითოეული დესეტინა ხშირად მხოლოდ 15—20 ფუთ მოსავალს იძლეოდა, დეფიციტი დიდი უნდა ყოფილიყო, და ამ დეფიციტის სიმწვავეს წელს ყველანი კარგად ვგრძნობთ.

მაგრამ კარგ მოსავლიანი წელიც რომ ავიღოთ და დაახლოვებით გამოვიანგარიშოთ მოსავლის და გასავლის ჯამი, მაინც შემდეგ სურათს მივიღებთ: თბილისის და ქუთაისის გუბერნიაში და სოხუმის ოლქში დათესილ ადგილების რაოდენობა უდრის დაახლოვებით 770.000 დესეტინას; თითოეულ დესეტინაზე საშუალოდ რომ 50 ფუთი მოსავალი ვიანგარიშოთ, მივიღებთ $50 \times 770.000 =$ მთელი მოსავლის ჯამს $= 38.500.000$ ფუთს. ამ ტერიტორიაზე სულ 2.800.000 სული მცხოვრებია; ვინაიდან ჩვენი ხალხი პურს ბევრსა სჭამს, სულ მცირე სულზე უნდა ვიანგარიშოთ დღეში 2 გირვ. ანუ წელიწადში არა ნაკლები 18 ფუთისა. მაშინ ხალხის გამოსაკვებად საჭირო იქნება $18 \text{ ფ.} \times 2.800.000 = 50.400.000$ ფუთი მარცვლეულობა. სათესლეთ ამ რაიონებისთვის საჭიროა სულ 3.500.000 ფუთი. ცხენების გამოსაკვებად საჭიროა თითოეულზე 9 ფუთი— $9 \text{ ფ.} \times 93.000 = 837.000$ ფ., ღორებისათვის⁷⁾,—სულ მცირე 3 ფ.— $3 \text{ ფ.} \times 358.000 = 1.074.000$ ფუთი; ამას ქათმები და სხვა ფრინველები რომ მიუმატოთ, მარცვლეულობის ხარჯი ცხოველებზე და ფრინველებზე გამოვა სულ მცირე 3.000.000 ფუთი. მთელი ხარჯი, მაშასადამე იქნება: $50.400.000 \text{ ფ.} + 3.500.000 \text{ ფ.} + 3.000.000 = 56.900.000$ ფ. ამნაირად, კარგ მოსავლიან წელშიც კი მარტო თბილისის და ქუთაის. გუბ. და სოხუმ. ოლქში დაგვაკლდება სულ მცირე— $56.900.000$ ფუთი— $38.500.000 \text{ ფ.} = 18.400.000$ ფ. მარცვლეულობა. ამას თუ ბათუმის და ზაქათალის ოლქებიც მიუმატეთ, დეფიციტი კიდევ უფრო გაიზრდება.

ზემოაღნიშნული მოსაზრებანი სხვა მხრივაც მტკიცდება. ამიერ-კავკასიის რკინისგზის ანგარიშიდან⁸⁾ სჩანს, რომ მის საზღვრებში, განსაკუთ-

⁶⁾ 1919 წლის მოსავლის „შესახებ ცნობები ავიღე ჟურნალიდან „ერობა და ქალაქი“ №№ 1—2, 3, „Урожай 1919 года“, М. Пядовъ.

⁷⁾ ცხენების და ღორების რიცხვი აღებული მაქვს მიწ.-მოქმ. სამინისტროს სტატისტიკურ განყოფილებიდან.

⁸⁾ Отчетъ по эксплуат. Закавк. каз. желѣз. дор. за 1913 г.

რებით საქართველოს სხვა-და-სხვა პუნქტებში, გადაზიდული - იყო 1911 წელს—23.537.852 ფუთი, 1912 წ.—20.024.819 ფ., 1913 წ. 22.520.994 ფ. და სხვ.

ამნაირად, საესეებით დამტკიცებულად შეიძლება ჩაითვალოს, რომ საქართველოს დღევანდელ პირობებში უცხოეთიდან თავის საზღვრებში პურის შემოტანა უხდება. თუ კი ეს ასეა, შეგვიძლია აქედან ისეთი დასკვნა გავაკეთოთ, რომ ქართველ ხალხს ესაჭიროება შემოსავლის ისეთი წყარო, რომელიც როგორც პურის შექმნის, ისე სხვა ათასგვარ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების საშუალებას მისცემს. საქარხნო-სამრეწველო დარგების განუვითარებლობის გამო, ასეთ წყაროდ მხოლოდ შინამრეწველობა უნდა ჩაითვალოს.

ყოველივე ზემონათქვამიდან აშკარაა, რომ მეტად საჭიროა ჩვენში შინამრეწველობის განვითარება. მაგრამ საკმარისი არ არის საჭიროების გამოკვევა; არ შეიძლება ანგარიში არ გაუწიოთ იმას, თუ ადგილობრივი პირობები რამდენად ხელს უწყობენ მის განვითარებას. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მხრივ ჩვენ განსაკუთრებულ და იშვიათ პირობებში ვიმყოფებით.

რაც შეეხება ნედლ მასალას, შეგვიძლია დაბეჯითებით ვთქვათ, რომ ჩვენი ქვეყნის ცოცხალ ძალებს საესებით ეყოფა ადგილობრივი ნედლი მასალა დასამუშავებლათ და არავითარ დაბრკოლებას ამ მხრივ ადგილი არ ექნება. ეს იმდენად ნათელია, რომ ჩემის ფიქრით დიდხანს ამაზე შეჩერება საჭიროც არ არის. საკმარისია მხოლოდ აღვნიშნოთ, რომ საქართველოს შინამრეწველობის მრავალგვარ დარგთა განვითარების შესაძლებლობა აქვს, ვინაიდან მას მოეპოება ბევრნაირი ნედლი მასალა, როგორც, მაგალითად, აბრეშუმი, მატყლი, ბამბა, მადნეული, ხე-ტყე, თიხა, ხილი და სხვა-და-სხვა.

შინამრეწველობის განვითარებას ჩვენში ხელს უწყობს მიმოსვლის საშუალებათა მდგომარეობაც. სამწუხაროდ საქართველო ჯერ-ჯერობით მოკლებულია რიგიან გზებს და მათი საჭირო რაოდენობას. ჩვენ ვიციც ბევრი ისეთი ბუნებრივი სიმდიდრით უხვად დაჯილდოვებული ადგილები, სადაც ურმებითაც კი შეუძლებელია მისვლა-მოსვლა, რასაკვირველია, ასეთი უგზობის გამო ნედლი მასალის გამოზიდვა საკმაოდ ძნელ საქმეს წარმოადგენს და ეს კი ხელს უწყობს მათი ადგილობრივ გადამუშავებას.

შინამრეწველობის განვითარებას საქართველოს ბევრ რაიონებში ხელს უწყობს აგრეთვე ხანგრძლივი და სუსხიანი ზამთრები, რომელნიც ხშირად მეზობელ სოფელთა შორისაც კი ურთიერთობას სწყვეტს, ხალხს სახლში ამწყვდევს, აუარებელ თავისუფალ დროს აძლევს და მასთან ერთად ოჯახს გარეშე მუშაობის საშუალებას უსპობს.

შინამრეწველობის განვითარების ხელის შემწყობია ის გარემოებაც რომ ქალს ჩვენში ოჯახის გარეშე სამუშაოს თითქმის არასოდეს არ აკისრებენ; შრომა ისეა განაწილებული, რომ კაცი უმთავრესად, გადამსა-

მუშაოს აკეთებს, ქალი კი ოჯახს უვლის; მაგრამ საოჯახო საქმეებთან ერთად ის შინაწარმოებასაც ეწევა.

მრავალ სხვა პირობებთან გარდა შინამრეწველობის განვითარებაზე გავლენა აქვს კიდევ ადგილობრივ მცხოვრებთა სიმარჯვეს, მოხერხებულობას და ოსტატობას. კავკასიის შინაწარმოებათა ერთი პირველი მკვლევართაგანი ო. მარკგრაფი აქაურ შალეების დამზადების აღწერის დროს სხვათა შორის ამბობს... „ყოველივე ეს კეთდება უმანქანოთ, მხოლოდ ადამიანის ძალით, მისი ხელმარჯვეობით და თვალთხედვის სისწორით. საზოგადოთ ადგილობრივ ტექნიკაში აღსანიშნავია შემდეგი მთავარი მხარეები: მომუშავეს უამრავი პირადი სიძალე, სიმარჯვე, მოხერხებულობა და მოქნილობა ხელის, ფეხის და მთელი ტანის მოძრაობაში, ავტომატიური შრომის გარეშეობა, რომლითაც ხასიათდება უფრო წინწასულ და რთულ იარაღებზე მუშაობა, აგრეთვე მოსწრებულობა და ყოველმხრივი ცოდნა წარმოებებში საჭირო უამრავ მასალებისა და მათი გამოსადეგრობისა“...⁹⁾.

ყველაფერი ხელს გვიწყობს შინამრეწველობის განსავითარებლად; საქირთა მხოლოდ საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი დახმარება. ფართო მასშტაბით საქმის მოწყობა, და მაშინ ხალხსაც სამუშაოს მივსცემთ და ნედლ მასალასაც მიზანშეწონილად გამოვიყენებთ.

ამნიარად, ჩვენში შინამრეწველობის უმთავრეს საფუძვლებად შეიძლება ჩაითვალოს:

- 1) ნედლი მასალის საოცარი სიუხვე;
- 2) საქარხნო მრეწველობის თითქმის სრული განუვითარებლობა;
- 3) სახნავ-სათესი და სავარგისი ადგილების სიმცირე;
- 4) სასოფლო სამეურნეო მუშაობის ხასიათი;
- 5) ზოგიერთ რაიონებში, განსაკუთრებით მთიან ადგილებში, ხანგრძლივი და სუსხიანი ზამთრები;
- 6) ქვეყნის კლიმატიური მდგომარეობა (ხელს უწყობს, მაგალ., მესაქონლეობის, მეღვინეობის, მეხილეობის, მეურნეობის და მათზე დამყარებულ წარმოებათა განვითარებას);
- 7) რიგიან მიმოსვლის საშუალებათა უქონლობა;
- 8) ქალის სოციალური მდგომარეობა;
- 9) მაღალი ღირსება, სიღამაზე და თავისებურობა ბევრ შინამრეწველობის ნაწარმოებთან, რომლისთვის საქარხნო წარმოებას მეტოქეობის გაწევა არ ძალუძს ღირსების და ხშირად ფასების მხრივაც;
- 10) ძალა, სიმარჯვე, მოხერხებულობა და მოქნილობა ჩვენი ხალხისა. ჩვენში არსებობს ბევრი სხვა-და-სხვა სახის შინაწარმოება. ამათგან

⁹⁾ О. Маркграфъ „Очеркъ кустарн. пром. С. К.“.

ზოგიერთს მხოლოდ ადგილობრივი მნიშვნელობა აქვს და მათი ნაწარმობები იშვიათად შორდება იმ რაიონს, სადაც მზადდება; ზოგი ნაწარმობები ახლო-მახლო მაზრებში იყიდება და ზოგიც უცხო ქვეყნებში იგზავნება.

გავარჩიოთ შინამრეწველობის ის წარმოებანი, რომელთაც ჩვენი ეკონომიური ცხოვრების გამტკიცების საქმეში შეუძლიათ დიდი როლი ითამაშონ, გამოვარკვიოთ მათი მნიშვნელობა და აღვნიშნოთ, ის ღონისძიებანი რომელთაც შეუძლიათ მათი-სათანადო განვითარება და სასურველ დონეზე დამყარება.

3. კაკაბაძე.

ერობის თვითმმართველობები და გადასახადების აკრეფა.

ყველამ კარგათ იცის, თუ რა დიდი ხარჯები აქვს რესპუბლიკის მთავრობას. სახელმწიფოს შენების ხანა, როდესაც საფუძველი ედება სახელმწიფოს არსებობას, ხარჯები ძლიერ დიდი არის. სახელმწიფო იწყებს თავის მეურნეობას განსაკუთრებულ პირობებში: გარშემო მტრები, შიგნით აწეწილი მეურნეობა. სახელმწიფოს მოთხოვნილების და ხარჯების დაკმაყოფილებაში მონაწილეობა უნდა მიიღოს თითოეულმა მოქალაქემ. სახელმწიფო უწევს პიროვნებას, მის საკუთრებას მფარველობას, სამაგიეროდ მოქალაქემ უნდა მიიღოს მონაწილეობა იმ ხარჯებში, რომელიც სახელმწიფოს აქვს. ეს არის საანბანო ქეშმარიტება, ამას განმარტება და მტკიცება არ სჭირდება. გადასახადები მაჩვენებელი არის მოქალაქეების მონაწილეობის სახელმწიფოს მეურნეობაში.

გადასახადების აკრეფის მოწყობა ძლიერ რთული და მძიმე საქმე არის. მოქალაქე ყოველგვარ ღონისძიებას ხმარობს, რათა თავი დააღწიოს გადასახადებს. ათასნაირ ხერხს მიმართავს გვერდი აუხვიოს გადასახადებს. მოქალაქეს განვითარებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ამ საქმეში. რამდენა თაც მოქალაქეობრივი გრძნობა განვითარებული და გაძლიერებული არის, იმდენათ უფრო შეგნებულათ ეპყრობა მოქალაქე თავის ვალდებულებას.

გადასახადების აკრეფის საქმის მოწყობა ძლიერ ძნელი და სათუთი საქმეა. ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ აღვნიშნოთ რომ ეს საქმე რესპუბლიკაში ეწყობა. გადასახადების აკრეფა სწორ ნიადაგზედ არის. რესპუბლიკის მოქალაქეებმა შეიგნეს თავისი ვალდებულება რასპუბლიკისადმი. „მარცხნივ და მარჯვნივ გვიკიჟინებენ, შემოღებული გადასახადები ხალხის მეურნეობისათვის აუტანელი არის, გაანადგურებს მეურნეობას. 1919—1920 საბიუჯეტო წლისათვის ნავარაუდები ვეჭონდა გადასახადების შემოსავალი 163.508.700 მან., ოქტომბრამდე უკვე შემოვიდა 227.922.934 მან., შემო-

სავალმა გადააქარბა 64.414.234 მან., საბიუჯეტო წლის ბოლომდე შემოსავალი უქვევლად გასამკეცდება თითქოს საიმედო მდგომარეობა არის. თითქოს გადასახადების აკრეფა კარგათ მიდის. ღრმად თუ ჩაუკვირდებით საქმე ისე კარგათ არ არის, როგორც ეს საჭირო იყო. გადასახადების აკრეფის საქმეს ხელს უშლის ისეთი პირობები რომლებიც ჩვენთვის ყოვლად მოულოდნელი არის.

ერობის თვითმმართველობა არის ადგილობრივი წარმომადგენელი მთავრობისა. ერობების თვითმმართველობათა და მთავრობის შორის არავითარი უთანხმოება არ უნდა იყოს. მათი მუშაობა და მოქმედება უნდა იქნეს შეფარდებული მთავრობის პოლიტიკასთან. ერობები ადგილობრივ მთავრობის ნაწილია. საქართველოს ერობების თვითმმართველობას დიდი უფლებები აქვს. უქვევლია ეს კანონმდებელმა განზრახ შექნა. რადგან ერობა არის დაახლოვებული დაწესებულება, იცის ადგილობრივი პირობები და ერობების თვითმმართველობა იზიარებს მართველობას მთავრობასთან. ეს საკითხი ნათელია და არ არის სადავო. სამწუხაროთ ერობების თვითმმართველობები გადასახადების აკრეფის საქმეში ვერ იჩენენ იმ გამჭრიახობას, იმ სახელმწიფოებრივ წარმომადგენელობას, რომელიც აუცილებელია ამ დიდ სახელმწიფოებრივ საქმეში. რაც ითქვა ერობების შესახებ, იგივე უნდა გავიმეოროთ ქალაქების თვითმმართველობების შესახებ. ქალაქების თვითმმართველობები, ისე როგორც ერობების თვითმმართველობები, წარმოადგენენ მთავრობას აგენტებს. ისინი ვალდებული არიან მონაწილეობა მიიღონ სახელმწიფო საქმეების მოწესრიგებაში და მოწყობაში.

გადასახადების აკრეფაში ერობები და წვრილი ქალაქები, გარდა თბილისის და ქუთაისის, თვითმმართველობები ყოვლად მიუღებელ პოლიტიკას აწარმოებენ.

ბევრს ადგილებში მილიციის მოხელენი აცხადებენ, რომ ისინი „არავითარ მონაწილეობას არ იღებენ გადასახადების აკრეფის საქმეში“. გადასახადები შემოდის, თითონ მოქალაქეებს შემოაქვთ. არის ისეთი ადგილები სადაც მილიცია იღებს მონაწილეობას გადასახადების აკრეფაში. მხოლოდ არავითარი წესი არ არი დაცული აკრეფილი ფულის სამაგიეროთ აძლევენ უბრალო ხელწერილებს; ასეთი ხელწერილების გამცემნი მიდიან, ან სამსახურს თავს ანებებენ და მოქალაქეს ხელახლად ახდევინებენ ერთჯერ უკვე გადახდილ ფულებს (სენაკის მაზრა). კომისარიატებში გადასახადების წიგნებს ან აწარმოებენ, სადაც აწარმოებენ ფული შეაქვთ დიდი ხნის შემდეგ, ხაზინის ფულები ხელზედ ტრიალებს. ზუგდიდის მაზრაში ფული ხაზინაში 13 თვის შემდეგ შეიტანეს. არის შემთხვევა, როდესაც აკრეფილი გადასახადებიდან ნაწილი შეაქვთ ხაზინაში (ოზურგეთის მაზრა).

არის მაგალითები, როდესაც ერობა არავითარ დახმარებას არ უწევს ხარჯთ-ამკრეფ ინსპექციას, ზოგან პირდაპირ ხელს უშლიან. თბილისის, გორის ერობები 5—6 თვემდე აჩერებდა გაუგზავნელათ გადასახადების

ფურცლებს, რომ იმავე ფურცლებში ჩაეწერათ საერობო სანიტარული გადასახადი. გადასახადების ინსპექტორს კი არწმუნებენ, რომ ფურცლები გადაგზავნილი არის ოზურგეთის მაზრაში თემის გამგეობამ შეაჩერა გადასახადების გადაგზავნა. იმ მაზრებში, რომ ხელი არ შეეშალა საერობო სანიტარული გადასახადის აკრეფისათვის.

არის ისეთი ერობები, სადაც გადასახადების აკრეფის საქმეს დიდ ყურადღებას აქცევენ, ერობა გულმოდგინეთ მისდევს ამ სახელმწიფო საქმეს. ღუშეთის ერობამ განსაკუთრებული საქმიანობა გამოიჩინა, და 1 მარტამდე 1920 წ. აკრეფა 76% მიწის ერთდროული გადასახადის, მთელ რესპუბლიკაში კი არის გადახდილი 33%. ზუგდიდის მაზრაში მარტამდე მიწის გადასახადი ერთი კაპეიკი არ შესულა ხაზინაში. სოხუმის ოლქში, აკრეფილია მხოლოდ 0,4%, თიანეთის—6%, თბილისის 10%; ერობების თვითმმართველობანი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევენ მიწის ერთდროულ გადასახადს. 1 მარტამდე აკრეფილი არის 23.850.250 მან.—33% მთელი გადასახადის. სიღნაღის მაზრაში აკრეფილი არის—76%, შორაპნის—79%, რაჭის 76%, სენაკის—66% ქუთაისის 55%; ლეჩხუმის—53%. მიწის გადასახადიდან შემოვიდა ოქტომბერში მთელი გადასახადის—0,4%; ნოემბერში 0,8%, დეკემბერში 8%, იანვარში 15%. განსაკუთრებული ყურადღება ერობების თვითმმართველობების ერთდროული მიწის გადასახადებისაგან აიხსნება იმითი, რომ ერობა და მილიციაც დაინტერესებული არის გადასახადების აკრეფაში. გადასახადები, რომლების აკრეფაში პირდაპირ არ არის დაინტერესებული ერობა, სარეწავი, შემოსავლის კვალობაზედ თითქმის უყურადღებოთ არის მიტოვებული. მილიცია გულ-გრილათ ეკიდება ამ საქმეს, ერობის თვითმმართველობა არ იჩენს სათანადო საქმიანობას. მოქალაქის დავალიანება იზრდება, ხაზინას შემოსავალი აკლდება.

ასეთია მდგომარეობა. რა გამოდის ამ მდგომარეობიდან და დასაშვები არის ასეთი პირობები სახელმწიფოსათვის და სახელმწიფოს ადგილობრივი წარმომადგენელობისთვის? ერთდროული მიწის გადასახადების აკრეფის მოწყობა ერობების მიერ გვარწმუნებს, რომ ერობის თვითმმართველობებს უნარიც აქვს, საშუალებაც და შეძლებაც გადასახადები აკრიფოს, საქმეს გაუძღვეს. ერობას შეუძლია აამუშაოს მილიცია და საქმე საჭირო დონეზე დააყენოს. მაშასადამე, ერობის თვითმმართველობა არის ასეთი კარგი ადგილობრივი ორგანო, დაახლოვებული ხალხთან, რომელსაც აქვს გავლენა და გამჭრიახობა გადასახადები აკრიფოს. ამაში ჩვენ დარწმუნებული ვართ და ამას გვაუწყებს ერთდროული მიწის გადასახადის აკრეფა. მართალია გადასახადი არ არის აკრეფილი სავსებით, აკრეფილი არის მხოლოდ $\frac{1}{3}$, მაგრამ თვიდან თვემდე საქმე გამოკეთებისაკენ მიდის. მილიცია არის ერობის განკარგულებაში და მხოლოდ მას ემორჩილება. თუ ერობა არ მოისურვებს და თითონ არ მიიღებს მონაწილეობას მილიცია თითონაც არ გაანძრევს და მრავალი ცნობები გვაქვს, რომ მილიციას აბუჩად

ყავს აგდებული ადგილობრივი წარმომადგენელნი ხარჯთ-ამკრეფ ინსპექცია-სა. ერობების თვითმმართველობანი გულგრილად ეკიდებიან იმ გადასახადებს, რომლებშიც თითონ მონაწილენი არიან. მაშასადამე ამ საქმეში ერთნაირი დაპირდაპირება არის ერობის და მთავრობის ინტერესების. მიწის ერთ-დროული გადასახადის მონაწილე არის ერობა, ერობა იჩენს ამ გადასახადის აკრეფაში მხნეობას, საქმიანობას. დანარჩენ გადასახადებში, სარეწავი, შემოსავლის კვალობაზედ, ერობას მომწილეობა არა აქვს და ამიტომ ერობა არ იჩენს სათანადო უნარს და საქმიანობას გადასახადების აკრეფა-ში. ასეთი განცალკევება სახელმწიფო მნიშვნელობის საქმეებში ყოვლად შეუძლებელი არის. ერობის თვითმმართველობა არის სახელმწიფოს აგენტები ადგილობრივ, მაშასადამე არსებითად დაუშვებელი არის დაპირდაპირება ერობის თვითმმართველობის და სახელმწიფოს ინტერესების. ერობების თვითმმართველობას ძლიერ დიდი საქმე აქვს. ერობების თვითმმართველობები ეწვეიან სახელმწიფო საქმეს და სახელმწიფო თავის სალაროდან უზიარებს თანხებს.

ნივთიერი დახმარება სჭირდება ერობას და შრავრობა ამას აძლევს. მხოლოდ თუ ერობა არ იზრუნავს სახელმწიფოს შემოსავლის გადიდებაზედ, საიდან უნდა მისცეს დახმარება და შემწეობა სახელმწიფომ?

ჩვენ გვგონია, რომ ერობების თვითმმართველობები მიიღებენ მხედველობაში ზემოყვანილ ცნობებს და სათანადო ყურადღებას მიაქცევენ გადასახადების აკრეფას და დაეხმარებიან მთავრობას ამ დიდ საქმეში.

ს. ავალიანი.

კიდევ საფუთო გადასახადზე *)

(პროფესორ ს. ავალიანის წერილის გამო, იხ. „ერობა და ქალაქი“ № 6).

„ქალაქების და ერობების თვითმმართველობანი. გასაჭირს განიცდიან, ხარჯი დღითი დღე იზრდება და შემოსავალი კი ისეთი სისწრაფით არ იზრდება, რომ დააკმაყოფილოს ყოველ დღიური მოთხოვნილებანი“, სამართლიანათ შენიშნავს პატივცემული პროფესორი ს. ავალიანი თავისი წერილის დასაწყისში. ამას შეიძლება დავმატოს, რომ მდგომარეობა იმ ზომამდე მწვავეა, რომ მას შეუძლია სავსებით დაასამაროს ხალხის თვალში დემოკრატიულ თვითმმართველობის პრესტიჟი და იდეა. ზოგან ხალხი უკვე აშკარად საყვედურს აცხადებს: „რასაც უწინდელი მთავრობა და თვითმმართველობანი აშენებდენ, ახლანდელი იმის შეკეთებასაც კი ვერ ახერხებს“-ო და, სამწუხაროდ, ეს მწარე სინამდვილეა.

*) მოვავონებთ ჩვენს მკითხველებს იმ შენიშვნას, რომელიც ბ. ავალიანის წერილს გავუკეთეთ: რომ ამ საკითხს რედაქცია სადიკუსიოდ სთვლის. რედ.

ასეთ შემთხვევაში ყველა, ვისაც კი აინტერესებს საერთოდ დემოკრატიზმისა და მასთან ერთად დემოკრატიულ თვითმმართველობათა განმტკიცება, იმას კი არ უნდა ცდილობდეს, რომ შეუქნას ამ ნორჩ და მასთან ერთად საერთო პირობების გამო აუტანელ მდგომარეობაში ჩავარდნილ თვითმმართველობებს ზედმეტი მუხრუჭები და ბარიერები, არამედ წინათ არსებული დაბრკოლებანიც კი უნდა ჩამოაცალოს მათ სამოქმედო გზაზე და ამით გაუადვილოს მათ საქმის კეთება და გასაჭირიდან გამარჯვებით გამოსვლა.

პატივცემული პროფესორი კი სრულიად წინააღმდეგს ცდილობს თავის წერილში. მას უნდა ზოგ ქალაქს სრულიად წაართვას ის უფლება საფუთო გადასახადზე, რომელიც მას უდავოთ მიანიჭა დამფუძნებელ კრების მიერ გამოცემულმა დეკრეტმა, და ზოგს კიდევ უკიდურესად გაუჭიროს მით სარგებლობა.

პატივცემული ავტორის ზოგი მოსაზრებანი არ არის სწორი და მართალი. მაგ., ის ბრძანებს: „ყველა თვითმმართველობის მოთხოვნა რომ დაეაკმაყოფილოთ, საფუთო გადასახადი რომ ყველგან იქნეს შემოღებული, დამყარდება ყოვლად აუტანელი პირობები ცხოვრებისა, აღდგება ძველი ფეოდალური წესები, რაც დიდ ზიანს მოუტანს საქონლის ტრიალს, გააძვირებს საქონელს, გააძვირებს ისეც საშინლათ გაძვირებულ ცხოვრებას: შეიქმნება ისეთი მდგომარეობა რომ ჩვენ პატარა ტერიტორიაზედ საქონელი, ვიდრე დანიშნულ სადგურს მიასწევდეს, გაივლის რამოდენიმე ხელს და რამდენიმეჯერ დაიბეგრება“.

ძნელი გასაგებია რატომ უნდა გაიაროს საქონელმა რამოდენიმე ხელში, მართლაც და ისეთ პატარა ტერიტორიაზედ, როგორცაა საქართველო. ჩვენ გვგონია, რომ დიდი უმეტესობა (80—90%) ჩვენში შემოსულ ან ჩვენგან გასულ საქონლისა დაიბეგრება მხოლოდ ორჯერ: ერთხელ მის გამოსავალ პუნქტში და მეორეთ კი დანიშნულების პუნქტში, მაგ., პირველათ ფოთში და მეორეთ კი სენაკში, სამტრედიაში, ზესტაფონში, გორში, თბილისში, თელავში, ოზურგეთში, ან კიდევ უკუღმა: პირველათ აღნიშნულ პუნქტებში და მეორეჯერ—კი ფოთში.

ფოთში საფუთო გადასახადი უკვე დიდი ხნიდან არსებობს, მაგრამ ის ისე უმნიშვნელო იყო საქონლის ფასთან შედარებით, რომ მისი სიმძიმე არავის უგრძობია. ასევე უმნიშვნელო იქნება ის მომავალში ვინაიდან, უკვეელია, დაკული იქნება დაახლოვებით იგივე პროპორცია გადასახადსა და საქონლის ფასს შორის, რომელიც არსებობდა ომამდე. ახალი იქნება მცხოვრებთათვის მხოლოდ ადგილობრივი საფუთო გადასახადი, რომელიც თანახმად დეკრეტისა, არ უნდა აღემატებოდეს ძირითად სარკინისგზო ტარიფის ოცკეცს თითო ვერსტზე და ფუთზე, ცალზე ან ვაგონზე. ეს იმას ნიშნავს, რომ ფოთიდან მოსული საქონელი მცხეთის მცხოვრებთ, მაგ., ის რომ ქალაქი იყოს და საფუთო გადასახადი შემოიღოს, დაუჯდებოდა იმ-

დენი, რამდენიც ის უჯდებოდა დღემდე თბილისს, ან ბაქოდან წამოსული ნავთი სენაკს დაუჯდება ცოცა ნაკლები, ვიდრე ის უჯდებოდა ფოთს და დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ ეს განსხვავება ისე უმნიშვნელო იქნება, რომ მას შეასწორებს ეგრეთ წოდებული ფასების შემრგვალება და ვაჭრები საქონელს ორივე მეზობელ პუნქტში (თუნდაც ერთ მათგანში საფუთო გადასახადი შემოღებულიც არ იყოს) თანასწორ ფასებში გაყიდიან. ქალაქების თვითმმართველობანი კი ამ უმნიშვნელო გადასახადიდან „*съ міру по ниткѣ, голому рубашка*“-ო რომ იტყვიან, იმისი არ იყოს საარსებო და სამოქმედო სახსარს გაიჩენენ, იმავე ხალხის საკეთილდღეოთ გამოიყენებენ და აღარ იქნებიან ისეთ ყოველად წარმოუდგენელ და დაუშვებელ უმწეო მდგომარეობაში, როგორშიაც დღემდე არიან, როგორი სახითაც მათი არსებობა პირდაპირ საფრთხეს წარმოადგენს თვითმმართველობის პრესტიჟისთვის ფართო მასის თვალში.

შემდეგ პატივცემული პროფესორი გადაჭრით ბრძანებს, რომ ფოთს ჰქონდა საფუთო გადასახადი, რომელიც მხოლოდ პორტში მიმავალ გზებს უნდა მოხმარებოდაო.

თუმცა ყოველგვარი შეზღუდვა და უნდობლობა თვითმმართველობებისადმი ძველი ბიუროკრატიული მთავრობისაგან ჩვეულებრივი მოვლენა იყო, მაგრამ წარმოიდგინეთ, თვით ამ თვისების მთავრობაც კი არ მდგარა ისეთ ვიწრო შეხედულობაზე, როგორსაც მას პატივცემული ავტორი აწერს. აიღეთ მაგ., საფუთო გადასახადის შესახებ 1901 წლის 8 ივნისის კანონი და იმაში თქვენ ასეთ ადგილებს ამოიკითხამთ: Ст. IV—2) Комитетъ по портовымъ дѣламъ обязанъ ежегодно передавать въ распоряженіе городскихъ общественныхъ управленій и иныхъ общественныхъ учрежденій изъ его спеціальныхъ средствъ необходимыя... суммы: а) в) на тѣ общегородскія потребности, которыя по особымъ узаконеніямъ было разрѣшено городскимъ управленіямъ относить въ опредѣленномъ размѣрѣ на суммы отмѣняемыхъ портовыхъ сборовъ и г) на возмѣщеніе городамъ отчислившихся на общегородскія ихъ нужды суммъ тѣхъ отмѣняемыхъ портовыхъ сборовъ, назначеніе которыхъ не было точно опредѣлено въ законѣ... კიდევ ქვევით: ვ) Остаточная въ распоряженіи комитета по портовымъ дѣламъ часть его спеціальныхъ средствъ... распределяется комитетомъ между портами, какъ на производство въ нихъ капитальныхъ сооружений, такъ и на покрытіе расходовъ по:... б) содержанію мѣстныхъ портовыхъ управленій и полиціи въ портѣ.... г) текущему ремонту и содержанію территоріи порта съ пристанями, причальными линиями и мостовыми, водостокովъ, навѣсовъ, зданій, складовъ, крановъ и иныхъ механическихъ приспособленій для нагрузки и выгрузки, освѣщенію порта, содержанію предостерегательныхъ знаковъ и инымъ надоб-

ностямъ портоваго благоустройства: д) выдачѣ пособій мореходнымъ учебнымъ заведеніямъ, кассамъ служащихъ въ торговомъ флотѣ, матросскимъ пріютамъ, больницамъ и т. п. учрежденіямъ“.

ასეთი ლიბერალური იყო ძველი კანონმდებლობის აზრი შედარებით ბ-ნ ავალიანის აზრთან:

ასეთივე ყოფილა ცალკე მინისტრების აზრიც. ბ-ნ ნ. ნიკოლაძის წიგნაკში „Полукопеечный сборъ 1908 г. (გვ. I)“ შემდეგს ვკითხულობთ: „... Оба министра утверждаютъ (стр. 7 представленія), что „при обращеніи поступлений этого сбора на потребности порта, торговли и иныя общегородскія (ხაზი ყოველგან ჩვენია), удовлетвореніе коихъ ближайшимъ образомъ обслуживаетъ интересы той же торговли и грузоотправителей, тягость поваго обложенія торговли несомнѣнно возмѣстится уменьшеніемъ накладныхъ расходовъ, при усовершенствованіи способовъ храненія, передвиженія, пагрузки и выгрузки товаровъ и доставленія различныхъ необходимыхъ жизненныхъ удобствъ какъ самимъ грузоотправителямъ съ ихъ семьями, такъ и служащимъ у нихъ лицамъ... ესეც ძველი მინისტრების აზრი.“

ჩვენ ამას შემდეგი უნდა დაუმატოთ: მართლაც და საქონლის შემოტანა-გატანაზე, მის რაოდენობაზე და ფასზე გავლენას ახდენს არა მარტო გზების ვარჯისიანობა, არამედ ყოველივე ის საარსებო პირობები, რომელშიაც უხდებათ მუშაობა და მოქმედება ამ საქონლის დამტვირთავ-გადამცემელ მუშებს, ტრანსპორტის მოსამსახურეებს და თვით საქონლის პატრონებს. ამიტომ თითოული გროში, რომელიც მოხმარდება ამ პირობების (გზები, განათება, უშიშროება, ბინები, საავთმყოფოები, გასართობები და კულტურულ—განმანათლებელი დაწესებულებები) აადვილებენ, აძლიერებენ საქონლის ტრიალს და კიდევაც აიაფებენ მას. ამას ბევრი მტკიცება არ უნდა.

გარდა ამისა, ჩვენ დღევანდელ პირობებში, როდესაც მოქალაქე ყველაფერს მოითხოვს სახელმწიფოსგან ან თვითმმართველობისგან და გადასახადს კი თითქმის არავითარს არ იხდის, ვიდრე ამ გადასახადების საკითხი სწორად და სამართლიანად ვერ მოგვარებულა, ჩვენ გვგონია, რომ სავსებით დასაშვებია ისეთი თუნდაც არა პირდაპირი გადასახადის გამოყენება, როგორიცაა საფუთო გადასახადი საქონლებზე და მითი მოქალაქეთა საზოგადოებრივ საქიროებათა დაკმაყოფილება. ამით მე ვფიქრობ ჩვენ არავითარს დიდ ცოდვას არ ჩავიდენთ. ამას წინათ ერთი ინგლისელი მეუბნებოდა: „მე სიამოვნებით ვიხდი საქალაქო გადასახადებს, რადგანაც ვიცი რომ სამაგიეროთ მე მაქვს მოკირწყლული ქუჩა, წყალსადენი, საავთმყოფო, მილიცია და სხვა-ო“.

ლ. დავითაია.

ვეტირინარული დაწესებულებანი: მთავრობის, ერობის, სამხედრო და ქალაქის და მათი ურთიერთობა *).

დღეს რომ თვალი გადავაგვლოთ ჩვენს რესპუბლიკას და შევადაროთ ყოფილ რუსეთის სახელმწიფოებრივ კონსტრუქციას დავინახავთ დიდს განსხვავებას.

ფორმარულად, როგორც დღეს ჩვენში, აგრეთვე რუსეთში, არსებობდნენ ერობათა ორგანიზაციები, ქალაქთა მუნიციპალიტეტები, მთავრობის ორგანოები და სხვა. ამ დაწესებულებებს თითქოს ჰქონდათ კიდევ თვით შემოქმედების კანონიერი ნება-ყოფლობაც, მაგრამ თუკი ჩაუკვირდებით მათ წარსულ ცხოვრებას, ისტორიას, დავინახავთ, რომ ამ ორგანიზაციათა უფლებრივი ნორმები შეზღუდულნი იყვნენ მინიმუმამდის, მათ შეეძლოთ ეკეთებინათ მხოლოდ ის, რაც ხელს უწყობდა არსებულ სახელმწიფოებრივ ფორმების განმტკიცებას და როცა კი ესა თუ ის საზოგადოებრივი ორგანიზაცია თვითმოქმედებაში გამოვიდოდა დაკანონებულ ფარგლებიდან, თუნდაც ეს ნაბიჯი ყოფილიყო კულტურული, პროგრესიული და ფართო მასისთვის სასარგებლო, მთავრობის მძლავრი მუშტი აჩერებდა, ანგრევდა ორგანიზაციას და უთითებდა ძველს კალოპოტს. ჩვენში ეს არ არის, არ უნდა იყოს.

და ეს არის შედეგი სოციალურ-პოლიტიკურ სხვა-და-სხვაობისა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის და ყოფილ რუსეთის იმპერიალისტურ სახელმწიფოებრივ ფორმებისა.

ყველა დარგი საერობო და საქალაქო მეურნეობისა წინად რუსეთში ყალიბდებოდა არსებულ მონარქიურ სახელმწიფოებრივ ფორმებში. ჩვენშიაც ეს ჩამოყალიბება უნდა მოხდეს არსებულ დემოკრატიულ სახელმწიფოებრივ ფორმაში.

ეს კი ნიშნავს იმას, რომ ჩვენში ფარგლები ერობების ფუნქციებისა გაფართოვებულია, შემზღუდველი ინიციატივისა ჩინეთის კედელი დანგრეულია და თვით ხალხს, მათ მიერ შექმნილ ორგანიზაციებს ეძლევა ფართო ასპარეზი შემოქმედებისა. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ არც ერთ სახელმწიფოში დღეს პერიფერიებს და თვითმმართველობებს არა აქვთ იმდენი უფლებები თავიანთ საშინაო ცხოვრების მოწესრიგებაში, როგორც ჩვენში და ეს იმიტომ რომ აქ სავსებით განხორციელებულია ნამდვილი პრინციპები დემოკრატიზმისა.

„საქართველო, როგორც თქვა თავის ერთს მოხსენებაში ჩვენმა დე-

*) მოხსენება, წაკითხული ეკიმ-ვეტერინართა ყრილობაზედ.

მოკრატის ბელადმა ნოე ჟორდანიამ, ერთად ერთი სახელმწიფოა, სადაც ცენტრალურ მთავრობას არ ჰყავს მოხელენი. ცენტრალური მთავრობა მხოლოდ სახელმძღვანელო დირექტივების მიმცემი ორგანოა. ერობებს-გარდაეცა არა მარტო თვითმმართველობა, არამედ მმართველობის ფუნქციებიც“. თუ ეს ასეა, ჩვენი მოვალეობაა, ჯერ ერთი, როგორც დემოკრატიულ რესპუბლიკის მოქალაქეთა და მეორეც როგორც ექიმ-ვეტერინართა, შევქმნათ იმისთანა პროგრამა მუშაობისა, რომელიც შეესაბამება, შეეფერება ხსენებულ პრინციპს, ჩვენი მოვალეობაა ყოველი ნაბიჯი, ცოდნა, გამოცდილება შევეფარდოთ იმ სახელმწიფოებრივ ფორმას, რომელიც დღეს არსებობს და ეს ჩვენთვის თვით პროფესიის სპეციალური ელფერის გამოისობით ძლიერ ადვილი საქმეა, რადგან ჩვენი პროფესია—თვით ხალხის, დემოკრატიის ცხოვრების პირობათა სიღრმიდან არის წარმოშობილი, საჭიროა ჩვენთვის მხოლოდ ამ პრინციპთა გაგება, მათი შესისხლ-ხორცება და მაშინ ყოველი ჩვენი მოქმედება იქნება ნაყოფიერი და მიზან-შეწონილი.

ჩვენს რესპუბლიკაში დღეს ოთხი ტიპის სავეტერინარო ორგანიზაციაა: მთავრობისა, ერობათა, ქალაქთა და სამხედრო. აზრი და პრინციპი ამ ოთხ ტიპის ორგანიზაციისა საზოგადოდ არის ერთი და იგივე, მხოლოდ ყველა ტიპს სათითაოდ აქვს თავისი სპეციალური მხარე, თავისი სპეციალური ფუნქციები, თავისი სამოქმედო ასპარეზი, რომელიც დამოკიდებულია ამა თუ იმ ორგანიზაციის მიზნების სხვა-და-სხვაობაზედ. ამრიგად ეს ფუნქციათა დაფერენციაცია შექმნილია ხელოვნურად კი არა, არამედ გამოწვეულია ცხოვრების რთულ პირობათა მიერ, ერთი მხრით, და, მეორე მხრით, თვით ვეტერინარიის საკითხების სიმრავლით და სიფართოვით.

მე შევეცდები სქემატიურად განვსაზღვრო: სად თავდება მთავრობის სავეტინარო ორგანიზაციათა კომპეტენცია, სად იწყება ერობათა და ქალაქთა, და სად არის საჭირო მჭიდრო კოორდინაცია.

მაგრამ, სანამ ამის განხილვას შევუდგებოდეთ, საჭიროთ ვთვლი მივაქციო თქვენი ყურადღება ერთ მოვლენას, რომელსაც, სამწუხაროდ, ალაგი აქვს არა მარტო ვეტერინარიის ორგანიზაციებში, არამედ მას აქვს საერთო ხასიათი სხვა საზოგადო დაწესებულებებშიაც.

ჩვენი რესპუბლიკა, როგორც მოგახსენეთ, დღეს წარმოადგენს კონგლომერატს თვით-მომქმედ, თვით-მმართველ ერთეულობისას; ერობები ქალაქები, თემები, კავშირები, კოოპერატივები და სხვა ყველა ეწევა თავის განსაკუთრებულ ცხოვრებას; თითქმის შესუსტებულია ის საერთო ერთი-ერთ შორის მჭიდრო დამოკიდებულება, რომელიც ასე საჭიროა ყველა დემოკრატიულ ორგანიზაციათა შორის; ჩვენ ვხედავთ ბევრგან ერთგვარ ქიშპობასაც კი, არა აშკარას, მაგრამ ჩუმს ბრძოლას, რაც ცხადია, თუ ჩავუკვირდებით ჩვენ ცხოვრების მიმდინარეობას და პრესას. ეს განკერძოება, ეს არა სასურველი, მავნებელი ქიშპობა, უეჭველია დიდი უარყო-

ფიტი მოვლენაა და ამისათვის საჭიროა ყოველი ზომების მიღება მის მოსასპობათ და ამისკენ უკვე ჩვენ ვხედავთ გადადგმულ ნაბიჯებს.

წარმოშობა ერობათა ცენტრისა, კოოპერატივთა კავშირისა, ქალაქთა კავშირისა ეს საერთოდ ის ფოკუსია, სადაც თავს იყრიან თვითმომქმედ ორგანიზაციათა ძაფები და ამით ხდება ერთგვარი ცენტრალიზაცია ერთი ტიპის ერთეულებისა. ამით ხდება დაქსაქსულ კულტურულ ძალთა შეკავშირება და ეს კი იძლევა გარანტიას მომავალში მიზან-შეწონილ შემოქმედების უნარისას და დაკნინების თავიდან აცილებისას. ყველა ერთად, ყველა ერთი მიზნისაკენ—აი დღევანდელი ლოზუნგი ჩვენი დემოკრატიულ ორგანიზაციებისა.

ჩვენი ლოზუნგიც ეს უნდა იყოს.

საზოგადოთ კი, განსაზღვრა ფუნქციებისა ნახსენებ სავეტერინარო ორგანიზაციათა შორის, ჩემის აზრით, იქნება ხელოვნური, ფორმალური, რადგან არსებითად არც ერთი სავეტერინარო ორგანიზაცია არ შეიძლება განთავისუფლდეს იმ მოვალეობისაგან, რასაც აკისრებს მას პროფესია, ეს კი აადვილებს ოთხი ტიპის სავეტერინარო დარგის ორგანიზაციათა შეკავშირებას და მიზან-შეწონილ მოქმედებას.

მართლაც და, განა შეიძლება ვთქვათ, რომ, მაგ., ბრძოლა საქონლის ჭირის საშიშროებასთან ევალება რომელიმე ტიპის ორგანიზაციას და დანარჩენი თავისუფლდებიან ამ ფუნქციებისაგან? განა შეიძლება სამხედრო ვეტერინარიას მიუჭინოთ, დაეაკისროთ, მაგალითად, სამხედრო მიზნებისათვის გამოსადეგ ცხენების განსაკუთრებულ ტიპების გამომუშავება და სხვას მოეხსნათ ამაზედ ფიქრი და ცდა? განა სავეტერინარო სანიტარია ჩვენი საერთო საქმე არ არის? მე გადაჭრით ვამბობ, რომ არ არის არც ერთი სავეტერინარო საკითხი, რომელსაც არ ჰქონდეს საერთო, სახელმწიფოებრივი ხასიათი და არ შედიოდეს ამა თუ იმ ტიპის სავეტერინარო ორგანიზაციების კომპეტენციაში. მხოლოდ სხვა-და-სხვა საკითხის სიმძიმის ცენტრი გადადის ამა თუ იმ ორგანიზაციებზე და ჩვენ უნდა დღეს შევიმუშავოთ გადავჭრათ არა ის, თუ ვის რა ფუნქცია ეკუთვნის, არა ის, რომ ერთმანეთისაგან გადავიღობოთ და ვთქვათ: ეს ჩემია, ფეხი არ შემოსდგაო, არამედ ჩვენ უნდა დაკვირვებით განავაწილოთ მუშაობა, აქ უნდა მოხდეს სავეტერინარო დარგში შრომის განაწილება. შრომის განაწილება კი ერთსა და იმავე დარგში ნიშნავს არა ანტაგონიზმს, ერთი ჯგუფის მომუშავეთა მეორის წინააღმდეგ დაპირდაპირებას კი არა, არამედ სოლიდარობას და გაერთიანებას. შრომის გონივრული განაწილება ეს რკინის კანონია, რომელიც აადვილებს და აყენებს ყოველ საქმეს წინსვლის გზაზე. ამას ამტკიცებენ ყველა წარმოების, მრეწველობის კანონები და ეს შრომის განაწილება უაღრესს გამომხატველობას იღებს ჩვენს რესპუბლიკაში ორგანიზაციათა დეცენტრალიზაციაში.

დამეთანხმებით, რომ ყველა ჩვენგანი შესძლებდა მუშაობას ამა თუ იმ

ორგანიზაციაში, რადგან ჩვენი პროფესიის სწავლის სტაჟი გვაძლევს საერთო ერთგვარ ცოდნას, სწურავს ყველა სავეტერინარო კითხვების შესწავლას, რასაკვირველია, აქ მხოლოდ თამაშობს როლს შემდეგი სპეციალიზაცია ამა თუ იმ სავეტერინარო მხარისა.

და ამ რიგად შრომის განაწილების საზომად უნდა დაიდოს ერთი მხრივ სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისი და მეორე მხრივ კი განსაკუთრებული პირობები საქალაქო, საეროობო, სამხედრო და სახელმწიფოებრივი მუშაობისა.

დავიწყოთ უმთავრეს საკითხიდან: ვეტერინარ-ექიმთა კადრის შექმნა ეს კითხვა ჩვენთვის დღეს მწვავე კითხვაა და ამ კითხვის გადაჭრა შეადგენს არა რომელიმე ორგანიზაციის მონოპოლიას; ეს არის საერთო სახელმწიფოებრივი საკითხი და მის სათანადო გადაჭრაში დაინტერესებულინი ვართ მარტო ჩვენ ყველანი კი არა, მთელი ერი, მთელი რესპუბლიკა.

ჩვენი კადრი ექიმ-ვეტერინართა განისაზღვრება არსებულ რიცხვით და მომავალში, თუ არ იქმნა მიღებული ზომები, უნდა მოველოდეთ მომატებას კი არა, უფრო შემცირებას.

ექიმ-ვეტერინართა კონტინგენტის შესავსებლად არის ორი გზა: 1, ან ყოველწლიურად ახალგაზდათა გარკვეულ რიცხვის მივლინება საზღვარ გარეთ ამ სპეციალურ დარგის შესასწავლად და ან, 2, ქართულ უნივერსიტეტში სავეტერინარო ფაკულტეტის გახსნა იმ სახით, როგორც არის ზოგიერთ უნივერსიტეტებთან საზღვარ გარეთ.

მეორე აზრი უფრო მისაღებია, რადგან სავეტერინარო, მედიცინის და აგრონომიულ ფაკულტეტებს საერთო ბევრი აქვთ და ორი უკანასკნელი დარგის პროფესურა სავსებით გამოადგებოდა სავეტერინაროსაც გარდა სპეციალურ სავეტერინარო საგნებისა, რომლებისთვისაც დაგვიკირდება რამდენიმე ახალი პროფესორი. ამ რიგად მოწყობილი ფაკულტეტი არ გამოიწვევს ბევრს ხარჯს, მაგ. როგორც სავეტერინარო ინსტიტუტის დაარსება და არც საჭირო იქნება უნივერსიტეტთან განსაკუთრებულ მეცნიერულ დაწესებულებების შექმნა, როგორც არის ლაბორატორია, ბაქტერიოლოგიური, ფიზიკის და სხვა კაბინეტები.

ავიღოთ მეორე კითხვა საქონლის ჭირთან ბრძოლისა და საზოგადოთ ეპიზოტიებთან. ვის რა როლი უნდა მიეცეთ ამ ბოროტებასთან ბრძოლაში? თვით სხვა-და-სხვა სავეტერინარო ორგანიზაციათა არსებობა გვიკარნახებს, რომ ეს ბრძოლა ყველამ უნდა აწარმოოს თავის რაიონში: საქალაქო—ქალაქში, ერობამ—ერობის ტერიტორიაზედ, სამხედრო—განსაზღვრულ მასშტაბით და სახელმწიფომ—მთელს სახელმწიფოში; უფლებათა ნორმებიც ამ ორგანიზაციებისა განისაზღვრება სწორეთ სამოქმედო ასპარეზის მასშტაბით და, თუ დამეთანხმებით, რომ ბრძოლა ეპიზოტიასთან არის სახელმწიფოებრივი საქმე, აშკარაა კანონმდებლობა უნდა ეკუთვნოდეს მის

შესახებ სახელმწიფოს უზენაეს ორგანოს დამფუძნებელ კრებას, მხოლოდ ამ კანონების ცხოვრებაში უცვლელად გაყვანა და ორგანიზაცია მთავრობას.

ცხადია ყველა სხვა კითხვები, რომელიც ორგანიულად არიან დაეკავშირებულნი ამ უმთავრეს კითხვასთან, ე. ი. ეპიზოოტიის წინააღმდეგ ბრძოლასთან—ეკისრება სახელმწიფოს, როგორც მაგ. დაცვა თავის ტერიტორიისა ამ ეპიზოოტიისაგან, თვალყური შინა სანიტარიაზე და სხვა. ჩვენ ვიცით რომ როგორც სხვა დარგს, აგრეთვე ვეტერინარიასაც აქვს ბევრი მხარე, რომელიც უპირველესად ყოვლისა სახელმწიფოებრივი ხასიათისაა და მაშასადამე ამ კითხვათა ამოწურვა და გადაჭრა უნდა დაეკისროს თვით სახელმწიფოს, სიმძიმის ცენტრი ამგვარად უნდა გადავიდეს სახელმწიფო სავეტერინარო ორგანოზე, დანარჩენი კი ხელს უწყობდნენ და ეხმარებოდნენ ამ როლის განხორციელებაში.

ავიღოთ ერობის ორგანიზაცია: ამბულატორიების და დიაგნოსტიურ კაბინეტების მოწყობა, სპორადიულ თვისებების სენებთან ბრძოლა, სოოტენიკური კითხვები, საცდელ ფერმების შექმნა და სხვა ადგილობრივი სავეტინარო საკითხები. რასაკვირველია, სიმძიმის ცენტრი მთელი ამ კითხვების მოწესრიგებაში გადადის ერობის ორგანიზაციებზე და სახელმწიფო ეხმარება, ხელს უწყობს როგორც ტენიკურად ისე მატერიალურად, თუ ერობას არ შესწევს საჭირო ძალა და ჯიბე. ასეთივე პირობებშია საქალაქო ვეტერინარული ორგანიზაცია და სამხედრო. როგორ უნდა იყვნენ მოწყობილნი თვით ორგანიზაციები? ამაზედ ლაპარაკი მეტია, რადგან ყველა ჩვენთანგანმა იცის, რომ ჩვენი დარგი უნდა იყოს დამოუკიდებელი, ყველა ერობას, ქალაქს უნდა ჰქონდეს შეკრული სათანადო ორგანიზაცია, რომლის სათავეშიაც უნდა იდგეს ექიმ-ვეტერინარი, უნდა დაიყოს მაზრა-ქალაქი-რაიონებად და სხვა. და თუ ეს ასეა, მაშასადამე სავეტერინარო ორგანიზაციები უნდა მოთავსდნენ სხვა დარგების დაკვალად ერთს კალაპოტში, რითაც იქნება მიწვეული ერთგვარობა სისტემისა, დაცულ იქმნება ერთგვარობა ტიპისა, რომელიც გულისხმობს აგრეთვე ერთგვარობას უფლებების ნორმებისას.

მე მინდა მივაქციო თქვენი ყურადღება იმ ახალი ორგანოს შექმნაზე, რომელიც დღეს ჩვენში არ არსებობს, მაგრამ მისი აღმოცენება კი ძლიერ საჭიროა და აუცილებელია. თავშივე მოგახსენეთ, რომ ყველა ერთი ტიპის წვრილი ერთეულების ცხოვრებაში დაიბადა ტენდენცია შეკავშირებისა და ერთი საერთო ორგანოს შექმნისა, რომელიც აერთებს რა მათ, ამავე დროს უჩვენებს საერთო პრაქტიკული ნაბიჯების გზას, რითაც ახწევს როგორც ცოცხალი ძალების, აგრეთვე ენერჯის ეკონომიას და ამ რიგად დაკავშირებულ ახალგაზრდა შექმნილ ორგანიზაციებში არ უნდა ჰქონდეს ალაგი ექსპერიმენტებს, აქეთ-იქით გადახვევ-გადმოხვევას და სხვა-და-სხვა საექვო გზების ძებნას ამა თუ იმ მიზნის განსახორციელებლად.

ერობების ერთეულების და ქალაქთა ურთი-ერთ შორის დამოკიდე-

ბულობის ფოკუსი სწორეთ მათ ცენტრშია, რადგან ეს ცენტრი არის სწორეთ რეგულიატორი და ამავე დროს ბარომეტრი ქალაქთა და ერობათა სისუსტე-სიძლიერისა.

დღეს ჩვენ დაქსასულნი ვართ და ყველა ორგანიზაციას ჰგონია საკუთრად შეუძლიან საქმის წარმოება, საკუთრად შეუძლიან ვეტერინარიის საკითხების გადაჭრა. ეს ფანტაზიაა და თავის მოტყუილება. ჩვენ უნდა გულ-აზლიად ვთქვათ, რომ ძლიერ ცოტანი ვართ შედარებით ჩვენი რესპუბლიკის ტერიტორიის მოთხოვნილებებთან და მეორე არც ისე სათანადოთ მომზადებულნი ვართ იმ ახალ ცხოვრებისათვის, თვით მოქმედებისათვის და სახელმწიფოებრივ აღმშენებლობისათვის, რომლის პროცესშიაც ჩვენ ვიმყოფებით და თუ ასე დაქსასულნი ვიარეთ, როგორც დღემდის დავდიოდით, გადაჭრით შემძლიან ვითხრათ, რომ ჩვენ ვერ გამოვალთ რუტინიდან, იმ ყოველ დღიურ წვრილმალადგან, რომელიც ვერც წინსვლას და ვერც კარგ მომავალს გვიქადის. ჩვენი ძალაც კავშირშია და ეს კავშირი კი არ უნდა იყოს მარტო პროფესიანალური, ეს კავშირი უნდა იყოს სახელმწიფოებრივი. რას ნიშნებს ეს?

მე ვამბობ, იმის გარეშე რომ არსებობენ ოთხი სავეტერინარო ორგანიზაციები, უნდა შეიქმნეს ერთი ორგანიზაცია ამ ოთხთა შემაკავშირებელი, რომელსაც უნდა მიეცეს სახელმწიფოებრივ ორგანოს ფუნქციები.

თუ ყველა ოთხი კატეგორიის სავეტერინარო ორგანიზაციები განცალკავებით შეუდგებიან სხვა-და-სხვა კანონ-პროექტების შემქნას და განკერძოებით შეეცდებიან მათ განხორციელებას, მე გადაჭრით შემძლია ვთქვა, რომ საბოლოოდ მივიღებთ ქაოსს, უფრო დიდს რღვევას; თუ გვსურს წინსვლა თუ გვინტერესებს საქმიანობა, საჭიროა მკიდრო კოორდინაცია მკიდრო დამოკიდებულება, სოლიდარობა და მოქმედების ჰარმონია. ეს კი შესაძლოა იმავე გზით, რომელსაც ადვილად დღეს ყველა დემოკრატიული ორგანიზაციები. ეს არის შეკავშირების გზა.

ჩემი რწმენით, საჭიროა ყველა ორგანიზაციებმა წამოაყენონ თავიანთი წარმომადგენელნი და ამ წარმომადგენელთაგან შესდგეს საქარაველოს რესპუბლიკის სავეტერინარო კომიტეტი, რომელსაც უნდა მიეკუთვნოს ფუნქციები უმაღლეს სავეტერინარო ორგანოსი.

ამ ორგანომ უნდა შეიმუშაოს კანონები, ამოსწუროს სავეტერინარო საკითხები, ყოველ მხრივ გააშუქოს და კანონმდებლობითი ორგანოს და მთავრობის სანქციის შემდეგ ეს კანონები, რასაკვირველია, გახდებიან სავალდებულოდ ყველა კატეგორიის სავეტერინარო აღმასრულებელ ორგანოებისთვის და მთელი რესპუბლიკის მოქალაქეთათვის.

ამაშია ჩვენი ხსნა, ამაშია ჩვენი ძალა.

თუ პრაქტიკულად როგორ და რა გზით უნდა ვახორციელდეს ნახსენები კომიტეტის შედგენა და ვისგან და რამდენი პირი უნდა შევიდეს ამ კომიტეტში—ეს მეორე ხარისხის კითხვაა და თუ, პრინციპიულურად

ყრილობა დაეთანხმება ჩემს წინადადებას, დეტალურად განსახილველად და სქემატიურად პროექტის დასამუშავებლად უნდა დღესვე ამოირჩეს კომისია და დაევალოს მას აღნიშნული ფუნქცია.

მე არ შევეხე ყველა ოთხი კატეგორიის ორგანიზაციების სამუშაო გეგმის განხილვას, არც განვსაზღვრე უფლებრივი ნორმები, რადგან ეს იქნებოდა ჩემი მხრივ წინააღმდეგობა იმისი, რაც მოგახსენეთ: ყოველივე ეს უნდა გამომუშავდეს რესპუბლიკის სავეტერინარო კომიტეტში, აღინუსხოს ფუნქციები და მოვალეობანი ყველა ორგანიზაციისა და ამ მოვალეობათა აღნუსხვა გვიჩვენებს უფლებრივ ნორმებსაც, რადგან უფლება უმოვალეობით—ფაქტიაა. დღეს კი ჩვენი საქმიანობა მიდის ძველ ინერციით და ვიტყვი მეტს, ეს ინერციაც შერყეულია და ამიტომ ჩვენ მთელ რესპუბლიკის ვეტერინარიას აზის ბეჭედი უსისტემატობისა და სისუსტე-საქმიანობისა.

დარწმუნებული ვარ, ყველა მოვედით აქ იმიტომ კი არა რომ გავიყოთ ის, რაც გასაყოფელი არ არის, არამედ შევკავშირდეთ და საერთო ძალით, ცოდნით და გამოცდილებით შევქმნათ ჩვენთვის ძვირფასი საქმე ვეტერინარიისა და ჩავაყენოთ იგი იმ ნორმარულ კალაპოტში, რომლისაკენაც მიგვაქანებს დემოკრატიული ტალღა.

ექიმი-ვეტერინარი ვ. ლაშხაური.

ცნობები აღვიღებოდან.

გაგრის ქალაქის თვითმმართველობის და კლიმატიური სადგურის სამმართველოს ურთიერთ დამოკიდებულების შესახებ.

გაგრას არა აქვს კურორტიული მნიშვნელობა. მისი გეოგრაფიული მდებარეობა იძლევა დიდ იმედებს, რომ გაგრა უნდა აყვავდეს როგორც სამრეწველო ქალაქი. გარს შემორტყმული მდიდარი ხე-ტყე, თუთუნის პლანტაციები, ბზიბის და პიჭუნდის ჯერ გამოუკვლეველი ბუნებრივი სიმდიდრე, დიდი სახელმწიფო კულტურული ქონება, როგორც არის „იგუმნევა“, „კოლხიდა“, „ოტრანდო“ და სხვა შიგ. მოწყობილი ევროპიულ სისტემაზე ქარხნებით და მაშინებით—ყველა ესენი ლაპარაკობს იმაზე, რომ გაგრის მომავალი დიდია.

გაგრა გაყოფილია ორ პატარ-პატარა ქალაქებათ—ძველი და ახალი გაგრა.

გაგრაში არსებობს ორი მმართველობა:

ქალაქის თვითმმართველობა და კლიმატიური სადგურის გამგებლობა.

კლიმატიურ სადგურის გამგებლობას ეკუთვნის თითქმის მთელი ძველი გაგრა თავისი ტყე-მინდვრებით, ქარხნებით, აბანოებით, წყალ-სადენით,

ელექტრონის სადგურით, სიბინძურის გამწმენდი არხით; გზა, ბაღები, მოედნები, საექსპლუატაციო გაშენებული შენობები, საავათმყოფო, აფთიაქი, ტელეგრაფი და სხვა საზოგადო ხასიათის დაწესებულებანი.

გაგრის თვითმმართველობა არის რესპუბლიკის ადგილობრივი მმართველი და თვითმმართველი ერთეული, რომელიც თავის მილიციით იცავს წეს-რიგს, თავისი შეკავშირებული ორგანიზაციებით ატარებს პოლიტიკურ ხაზს, ეწევა ხალხის მართვა-გამგეობას და სწევს პასუხის მგებლობას, როგორც მთავრობის ისე ხალხის წინაშე.

კლიმატიური სადგურის გამგებლობა შესდგება დანიშნული მოხელეებისაგან. ის ვერ უვლის ამ დიდ სახელმწიფო და სახალხო ქონებას. ნადგურდება და იფლანგება ეს ქონება, გამოიღია დაგროვილი მასალები, დაინგრა ტელეფონის სადგური, გაფუჭდა სიბინძურის გამწმენდი არხი, დაღპა ელექტრონის ბინები, ჩაიტანა ზღვამ ორი მესამედი საუცხოვო ტროპიული მცენარეებით მოწყობილი ბაღები და მიაღდა დასანგრევათ მთავარ შოსეს: მთელი წლობით დაკეტილია აბანოები, საავათმყოფო და სხვა.—კაპიტალურ რემონტს მოითხოვს წყალსადენი მილები, ელექტრონის სადგური, უმოძრაოთ სდგას ევროპიულ სისტემაზე მოწყობილი ხე-ტყის ქარხნები, ძეხვისა და სპირტის ქარხნები და სხვა. ერთი სიტყვით ოდესღაც მშენიერი გაგრა დღეს წარმოადგენს გაპარტახებულ აოხრებულ ქალაქს.

არც ერთ ზემოჩამოთვლილ დარგებზე არ ვრცელდება ქალაქის უფლება.

ამ ორ მმართველობის შორის არსებობს მუდმივი და განუწყვეტელი ბრძოლა, რის შედეგიც არის, რომ საზოგადოებრივი აზრი ორ ნაწილად დაიყო. მცხოვრებთა დიდი უმეტესობა მომხრეა და იცავს დემოკრატიულ თვითმმართველობას, უმცირესობა კი განსაკუთრებით დიდი მესაკუთრენი კლიმატიურ სადგურს.

გაგრის ქალაქის თვითმმართველობას არა-ერთხელ აღუძრავს შუამდგომლობა, რომ მას გადაეცეს დროებით, რა სახითაც უნდა იყოს ეს, იჯარით თუ გამოსყიდვით, ის საზოგადო მნიშვნელობის დარგები, ურომლისოთაც არ შეუძლია ქალაქს არსებობა და ერთხელ და სამუდამოთ გამორკვეულიყო ურთიერთობა ამ ორ მმართველობის შორის, მაგრამ შუამდგომლობის შედეგი არ სჩანს.

გაგრის თვითმმართველობა აღნიშნავს, რომ თუ ეს კითხვა არ მოგვარდა ძლიერ ახლო მომავალში, ის იძულებული იქნება შესწყვიტოს თავისი მოქმედება; რომ ეს არ მოხდეს, ამისთვის აუცილებელი საჭიროებაა დაუყოვნებლივ გადავიდეს უფასოთ და სრულ მის განკარგულებაში შემდეგი დარგები: 1) კონკის გზის ლიანდაგი უკვე არსებული და უფლება მის დასასრულებლათ ახალ გაგრამდე. 2) კლიმატიური სადგურის ყველა ჰიგიენური აბანოები. 3) სასაკლაო; 4) საავათმყოფო; 5) სავაჭრო საბაზრო ადგილები; 6) წისქვილი; 7) ფურნე.

რაც შეეხება სხვა სახელმწიფო და საზოგადოებრივ მნიშვნელოვან საწარმოო და საკურორტო დარგებს გავრის თვითმმართველობა ფიქრობს: ყველა ესენი საბოლოოთ უნდა გადავიდეს ქალაქის თვითმმართველობის ხელში, მაგრამ რა პირობებში მოხდება ეს—უნდა გამოიმუშავდეს მთავრობის მიერ.

გავრის თვითმმართველობის

წარმომადგენელი: გ. მგელაძე.

ქ რ ო ნ ი კ ა .

სატარ-თვალოს რისაზღლიკის დამფუძნებელ კრებაში.

დეკრეტი: მიწათ-მოქმედების სამინისტროს საიჯარო განყოფილების საერთო შემოსავლიდან 20 პროც. ერობათა სასარგებლოდ გადაღებისა. 1. ერობათა ახალი საბიუჯეტო უფლების შემუშავებამდე მიწათ-მოქმედების სამინისტროს საიჯარო განყოფილების საერთო შემოსავლიდან, რომელიც უკვე შეტანილია სახელმწიფო ხაზინაში, სათანადო ერობის სასარგებლოდ გადარიცხულ იქნეს 20 პროცენტი: 1) ყოფილ სახაზინო მიწებიდან და საიჯარო მამულებიდან, 2) სახელმწიფო საფონდო მიწებიდან და 3) საზაფხულო და საზამთრო საძოვრებიდან.

შენიშვნა: იმ შემოსავლიდან, რომელიც შემოტანილ იქნება ჭირნახულით, ერობებს მიეცემათ ჭირნახულის სათანადო პროცენტი. 2. პირველი მუხლის თანახმად გადარიცხული თანხა, გარდა საძოვარი ადგილების შემოსავლისა, რომელსაც აქვს სპეციალი ქვემოთ აღნიშნული დანიშნულება, ერობას აქვს უფლება მოიხმაროს საერთო საეროზო საჭიროებისათვის; საძოვარი ადგილების შემოსავალი უნდა მოხმარდეს: საქონლის სწეულებასთან ბძოლას, საბეითლო დახმარებას, საქონლის სატარებლად გზების გაუმჯობესებას, ხიდების შეკეთებას, საქონლის მოშენებას და მეურნეობასთან დაკავშირებულ საჭიროებას.

3. 1 მუხლის თანახმად ერობის სასარგებლოდ გადასარიცხავი თანხა ყოველწლიურად შეტანილ უხდა იქნეს მიწათ-მოქმედების სამინისტროს საიჯარო განყოფილების ხარჯთ-აღრიცხვაში.

4. საბიუჯეტო წლის დამთავრების არა უგვიანეს ორი თვისა მიწათ-მოქმედების სამინისტრო ვალდებულია ყოველი ერობისათვის ცალკე სავარაუდო აღრიცხვა შეადგინოს და მთავრობაში გაუსწოროს მას ანგარიში.

მთავრობაში.

ერობათა სასარგებლოთ თანხის გადადება. დამფუძნებელ კრების აგრარულ კომისიის მიერ შემუშავებულ იქმნა და განსახილველად—დამფუძ. კრებას გადაეცა პროექტი დეკრეტისა, რომელიც ესება მიწათ-მოქმედების გადასახადების ამკრებ განყოფილების შემოსავლიდან ერობათა სასარგებლოთ 20 პროც. გადადებას. თანახმად პროექტისა საბიუჯეტო უფლების განხილვამდე, მიწათ-მოქმედების გადასახადის ამკრებ განყოფილების შემოსავლიდან, რომელსაც სახელმწიფო ხაზინაში შეიტანებენ, ერობის სასარგებლოთ უნდა გადაიდვას 20% სხვათა შორის პროექტში აღნიშნულია, რომ თუ გადასახადი შემოტანილი იქნება ნატურის სახით, მაშინ ერობას დახმარებაც ნატურის სახით მიეცემა.

— რესპუბლიკის ქალაქის მილიციის შტატისა და ხარჯთ-აღრიცხვის დამტკიცება. 1. შინაგან საქ. მინისტრის მოხსენება, თბილისის გამოკლებით, რესპუბლიკის ქალაქის მილიციის შტატისა და ხარჯთ-აღრიცხვის დამტკიცებისა და საბიუჯეტო წლის ბოლომდე მთელი ხარჯების 50% სახელმწიფო ხაზინიდან გაღების შესახებ მიღებულ იქნას და სათანადო დეკრეტი გადაეცეს დამფუძნებელ კრებას.

2. მომავალში მილიციის შტატები უნდა განხილულ იქნას მთავრობის მიერ.

— ქიათურის შავ-ქვაზე სამუნიციპალო გადასახადების შექმნება. ქიათურის შავ-ქვაზე შემოდებულ იქნას ქ. ქიათურის, ფოთისა და შორაპნის ერობის სასარგებლოდ სამუნიციპალო გადასახადი 1 მან. 50 კაპ. რაოდენობით აღნიშნულ გადასახადის დასახელებულ ქალაქთა და ერობის შორის განაწილება მიენდოს ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრს. სათანადო დეკრეტი დამფუძნებელ კრებას წარუდგინოს ფინანსთა სამინისტრომ.

— დახმარება ერობებს. შინაგან საქმეების სამინისტრომ მთავრობას შუამდგომლობით მიმართა, რათა 100 მილიონ დახმარების ფონდიდან თითო მილიონი მისცეს შემდეგ ერობებს: თიანეთის, რაჭის კოდორისა და გუმისტინისას.

— ლეჩხუმის ერობამ მიმართა შინაგან საქმეთა სამინისტროს თხოვნით მიეცეს მას 5 მილ. სესხი 100 მილიონ ფონდიდან, რომელიც იმყოფება მთავრობის განკარგულებაში.

ქალაქთა თვითმმართველობებში.

ქალაქთა კავშირში.

4 ივნისს ქალაქთა კავშირის მთავარ კომიტეტის თავმჯდომარის ნ. ელიაშვილს თავმჯდომარეობით შესდგა კომიტეტის მორიგი სხდომა. სხდომაზე

კომიტეტის წევრმა კ. კალანდარიშვილმა აღძრა ჯერ კიდევ გადაუჭრელი საკითხი ქუჩების გასაფართოებლად მიწების ჩამოჭრის შესახებ. ამავე საკითხის შესახებ კომიტეტის წევრმა ვ. შარაშენიძემ, რომელიც ითვლება ამ საკითხის ინიციატორად განაცხადა, რომ ფრიად მნიშვნელოვანია ამ საკითხის პრინციპიალურად გადაწყვეტა. ვინც გაცნობილია საქართველოს ქალაქების ცხოვრებას, ის დამეთანხმება, რომ საჭიროა ბოლოს და ბოლოს ქუჩების მოწყობა, ვინაიდან თუ ეს ეხლავე არ იქნა გაკეთებული, შემდეგ აღარ იქნება არავითარი საშუალება მათ შესაკეთებლად, ვინაიდან ქალაქს არა აქვს საამისო სახსარი. მიწების ჩამორთმევა უნდა ხდებოდეს უფასოთ, ხოლო ანაზღაურებას მიიღებენ ჩამორთმეულ შენობების და სახლების მესატრონეები.

საკითხის საუკეთესო გადასაჭრელათ უბანში მიწების გადაყოფა და ამ მოწესრიგების გამო დაზარალებულთადმი სამაგიერო ჯილდოს მიცემა მეზობელ მესაკუთრეთა ხარჯზე მათი მიწის მფლობელობის პროპორციის და მიხედვით. საკითხის სხვა გვარი გადაჭრა საქმეს ვერ უშველის. კომიტეტის წევრმა კალანდარიშვილმა აღნიშნა რომ ქუჩების მოწესრიგების საჭიროება არის არა თუ ახალ, არამედ ძველ ქალაქებშიც, როგორც მაგ. თბილისსა და ქუთაისში. ამ საკითხის გადაჭრა ძნელია, რადგან შეუძლებელია ყველა ქალაქში ეს საკითხი ერთი შაბლონით გადაიჭრას. ქუჩების მოწესრიგების საკითხთან შეკავშირებულია მთელი წყება სერიოზული საკითხებისა, როგორც მაგ. სახლების დანგრევა და სხვ. მოწესრიგების ასეთი უფლება არ შეიძლება კონტროლის გაუწევლად ადგილობრივ თვითმმართველობათ მიენიჭოს. საჭიროა კანონმდებლობითი ორგანოს კონტროლი. კამათის შემდეგ მოკლე რეზიუმე გააკეთა კომიტეტის თავმჯდომარე ნ. ზ. ელიავამ, რომელმაც აღნიშნა: ვ. შარაშენიძისა და სხვათა წინადადებაა: ქალაქებს მიეცეს უფლება იძულებით ჩამოართვან მიწა ქალაქში მყოფ პატარა მდინარეთა მოსაწესრიგებლად და ქუჩის კანონიერ მინიმუმამდე გასაფართოებლად იმ მესაკუთრეებს, რომელთა ადგილი ამ ქუჩებსა და მდინარეებს ესაზღვრება—ამ ადგილების გადაყოფით ყოველი მესაკუთრის ადგილის სიდიდის პროპორციის და მიხედვით.

მთავარი კომიტეტი დაეთანხმა ამ წინადადებას. საკითხის ტექნიკური დამუშავება მიენდო აღმასრულებელ ბიუროს.

ამავე სხდომაზე დაადგინეს აღძრან საკითხები: აფთიაქების მუნიციპალიზაციის, მუნიციპალურ პოლიტიკის, ქალაქთა საბიუჯეტო უფლების და სხვ. შესახებ. ყრილობაზე მომხსენებლად დანიშნულნი არიან: მუნიციპალურ პოლიტიკის შესახებ ბ. ჩხიკვიშვილი. „კომუნა და სახელმწიფოს“ შესახებ კი ქუთაისის ქალაქის თავი დ. თოფურიძე.

ზოგირით ქალაქების 1920 წ. შემოსავლის აღრიცხვა.

შემოსავლის საგნები.	სყავი	წმწმ	ხაჭყ	სტაჟ	სტაჟ	სტაჟ	სტაჟ	სტაჟ	სტაჟ
	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.	მანეთი. კ.
§ 1. გალახალი უძრავ ქონებაზედ . . .	—	1.360.900	657.760	1.531.030	50.559.49	130.000	200.000	—	—
§ 2. სავაჭრო-სამრეწველო გალახახალი	246.616.81	347.000	175.700	77.000	147.580	445.000	135.000	—	—
§ 3. მრეწველობა ზღვიით და სხვა . .	—	28.840	34.000	—	გრ. დალი- ანის თანხ. შემოსავ. 414.94	—	100.000	—	—
§ 4. სხვა-და-სხვა გვარი ბაჟები . . .	259.736.85	207.000	10.000	1.161.200	10.590.50	532.160	23.300	—	—
§ 5. ქალაქის ქონებიდან	2.127.006.96	326.678	81.300	—	12.160	—	109.300	—	—
§ 6. ქალაქის საწარმოლო დარგების შე- მოსავალი	1.469.080	3.439.907	917.120	832.000	1.549.824	1.500.000	2.096.200	—	—
§ 7. დაზმარებანი და ასანაზღაურები ბარჯები	3.126.388.02	742.201	1.053.590	994.696	327.950	1.720.000	2.315.311	—	—
§ 8. სხვა-და-სხვა შემოსავალი	20.000	650.299	1.039.800	300.000	4.450	529.960	2.161.917	—	—
ს ე ს ხ ი	10.000.000	4.955.616 ¹⁾	—	—	ნაწილი სა- ნიტ. გალ. 181.000	3.000.000	—	—	—
სულ შემოსავალი: 1920 წ.	17.248.828.64	12.058.441	3.969.270	4.857.926	2.284.528.93	7.849.120	7.141.028	—	—

1) ქალ. თელავს შემოსავლის აღრიცხვაში აღნიშნული აქვს დეფიციტი 5.269.866 მან.

ზოგირთ ქალაქების 1920

გასაკლის საგნები.	გარი.		თელავი.	
	მან.	ქ.	მან.	ქ.
1. პენსიონერთა შენახვა	—	—	—	—
2. ქალ თვითმმართველობის შენახვა	1.535.064	30	1.1.35736	—
4. სამხედრო-საბინაო ბეგარა	6.000	—	—	—
5. ქალაქის მილიციის შენახვა	2.386.928	—	841.522	—
6. ცეცხლის შპრობელ რაზმის შენახვა	—	—	—	—
7. ქალაქის კეთილმოწყობილება	995.672	—	3.316.379	—
8. ქალაქის მუნიციპალური დაწესებულებათა შენახვა	3.253.944	—	2.101.420	—
9. სახალხო განათლება	3.757.018	80	2.616.416	—
10. საზოგადოებრივი დახმარება	20.612	—	50.000	—
11. საექიმო-სასანიტარო და საბეითლო განყოფილება	370.119	02	592.760	—
12. ანაზღაურება სახელმწიფო და ერობის გადასახადისა	6.100	—	—	—
13. ქალ. უძრავ ქონების მოწყობა და შენახვა	3.563.640	—	115.613	—
14. ქალაქის გადასახადები	—	—	—	—
15. სათადარიგო თანხა	—	—	—	—
16. სხვა-და-სხვა ხარჯები	333.108	50	322.420	—
17. სააღმშენებლო თანხა	—	—	—	—
უძრავ ქონების შექენა	—	—	966.175	—
ვალების გადახდა	1.020.621	82		
სულ გასავალი 1920 წ.	17.248.828	64	12.058.441	—

შენიშვნა: 1) ეს ჯამი ხარჯთ-ალრიცხვაში შეტანილია როგორც § XI „ბები
 2) ამაში შედის მუხ. 9 მოსალოდნელი ხარჯების გადიდებისა და ჯამა

წ ლ ი ს ხ ა რ ჯ თ - ა ლ რ ი ც ხ ვ ა .

სიღნა- ღი.		ბორჯო- მი.		ხუგდი- ღი.		ხონი.		სენაქი.	
მან.	ქ.	მან.	ქ.	მან.	ქ.	მან.	ქ.	მან.	ქ.
—	—	—	—	120	—	—	—	—	—
598.500	—	§ 1. 871.200	—	530.600	—	421.600	—	896.600	—
10.000	—	—	—	4.500	—	—	—	45.000	—
852.940	—	§ 2. 466.000	—	655.900	—	489.000	—	662.200	—
10.000	—	—	—	4.100	—	60.000	—	250.000	—
303.800	—	§ 3. 40.000	—	125.000	—	674.000	—	1.422.000	—
570.920	—	§ 4. 225.800	—	607.226	40	1.130.000	—	676.000	—
889.260	—	§ 5. 314.744	—	219.160	—	708.948	—	1.579.953	—
10.000	—	—	—	14.000	—	110.000	—	—	—
311.500	—	§ 6. 283.000	—	33.000 1)	—	377.240	—	887.600	—
200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
114.000	—	—	—	45.500	—	108.000	—	—	—
—	—	—	—	—	—	§ 12. 1.500	—	506.675	—
—	—	270.203	—	—	—	—	—	—	—
71.800	—	102.072	—	23.256	89	3.652.772 2)	—	215.000	—
—	—	890.000	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1.226.000	—	—	—	—	—	—	—
226.350	—	163.907	—	—	—	116.000	—	—	—
3.969.270	—	4 857.926	—	2.262.363	29	7.849.120	—	7.141.028	—

ქალის „ჯამაგირის“—სახელწოდებით.
 გირების მომატებისათვის 3.000.000 მან.

თბილისის ქალაქის გამგეობაში.

ქუჩებში ვაჭრობის აკრძალვა. თბილისის ქალაქის გამგეობის საექიმო-სასანიტარო განყოფილებამ მოხსენება წარუდგინა თვითმართველობას ქუჩებში ტკბილეულობით და ცივ სასმელებით ვაჭრობის აკრძალვის შესახებ. მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ ის საგნები, რომლითაც ვაჭრობენ ქუჩებში არ შეადგენენ პირველ საჭიროების საგნებს. ამასთან ერთად სწორედ ეს საგნები არიან ყოველგვარ გადამდებ სენის გამავრცელებელი.

ამ მოსაზრებით განყოფილება წინადადებას იძლევა ამ აღნიშნულ საგნებით ქუჩებში ვაჭრობის მოსპობის შესახებ. ქალაქის თვითმმართველობა დაეთანხმა განყოფილების მოსაზრებას და დაადგინა: აკრძალოს ქუჩებში აღნიშნულ საგნებით ვაჭრობა.

— **ქალაქის გადასახადი მცხოვრებთა საჭიროებისათვის.** ქალაქის თვითმმართველობამ, შრომისა და მცხოვრებთა სოციალურ დამხმარე განყოფილების მოხსენებით დაადგინა: მთელი ქალაქის გასართობებიდან შემოსული გადასახადი მცხოვრებთა სოციალური დახმარების განყოფილებას გადასცეს. აქამდე ამ გადასახადის მხოლოდ 30% იყო გადადებული ამ განყოფილებისთვის. აღნიშნული გადასახადი თვეში 200.000 მან. მეტს იძლევა.

ქალაქის მოურავი ბ. ჩხიკვიშვილი საბჭოს მოახსენებს ფუნქულიორის შეკეთების შესახებ. მოხსენებიდან გამოირკვა, რომ ფუნქულიორს ჭირია შეკეთება. მომხსენებელის აზრით საჭიროა რომ ფუნქულიორის შეკეთება და მოწყობა ქალაქმა იკისროს. ფუნქულიორს შეკეთება დასჭირდება თვე ნახევარი მაინც; ხარჯს თხოულობს დაახლოებით 800.000 მანეთამდე. ეს ციფრი მეტად დიდია, მაგრამ ფუნქულიორის შეკეთება აუცილებელია. საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის გადაწყვეტით ჯერ-ჯეროაით ამ საქმისათვის გაიღება 300.000 მანეთი.

თბილისის შრომის ბირჟის წესდება.

14 ივნისს თბილისის ქალაქის საბჭომ დაამტკიცა შემდეგი წესდება შრომის ბირჟისა.

§ 1. შრომის ბირჟის მიზანია შუამავლობა ერთის მხრივ მუშებსა და საერთოდ სამუშაოს მაძიებელთა და მეორეს მხრივ ყოველნაირ დამქირავებელთა შორის.

§ 2. ამ მიზნით თბილისის შრომის ბირჟა ა) თავს უყრის უმუშევრებს და გზავნის მათ სამუშაოზე.

შენიშვნა 1: ყველა კერძო და საზოგადო სამუშაო კანტორები

და მუშათა პროფესიონალურ კავშირებთან არსებული უმუშევართა ბიუროები გაუქმებულ უნდა იქნას.

შენიშვნა 2: ადგილებზე გაგზავნაში ბირჟა უპირატესობას აძლევს პროფესიონალურ კავშირთა წევრთ.

შენიშვნა 3: თბილისის შრომის ბირჟის მუშაობა ორივე მხარეთათვის უფასოა.

ბ) შრომის ბირჟა დამქირავებელთ აწოდებს შეძლებისადაგვარად სრულ ცნობებს თავის გაგზავნილ მუშებსა, მოსამსახურეთა და სხვა პირებზე.

გ) ადგენს ადგილობრივ მუშათა ბაზრის, ესე იგი შრომის მოთხოვნილების და წინადადების სტატისტიკას.

დ) შედის საქართველოს რესპუბლიკის ცენტრალურ შრომის ბირჟაში.

§ 3. ქალაქის შრომის ბირჟა უნარს ეუბნება მუშების და მოსამსახურეების გაგზავნაზე დამქირავებელთ, თუ უკანასკნელთა პირობები ეწინააღმდეგებიან სატარიფო პალატის დადგენილებებს და არსებულ მუშათა კანონმდებლობას.

§ 4) უკეთუ შრომის ბირჟის ნდობა ბოროტად გამოიყენა ერთ-ერთმა მხარემ, შრომის ბირჟას უფლება აქვს პასუხისგებაში მისცეს დამნაშავე მხარე შრომის კომისარისა და პროფესიონალურ კავშირთა საშუალებით.

§ 5. შრომის ბირჟა აჩერებს თავის მოქმედებას იმ წარმოებისა თუ მრეწველობის დარგის მიმართ, რომელშიაც გაფიცვა ან ლოკაუტია გამოცხადებული, ვიდრე იქ ასეთი მდგომარეობა გრძელდება. ხსენებულ წარმოებასა და მრეწველობის დარგისადმი შრომის ბირჟის მუშაობა ჩერდება დაინტერესებულ მხარის ანუ პარიტეტულ წევრისაგან კონფლიქტის დაწყების შესახებ ცნობების მიღებისათანავე და ახლდება, როდესაც ორივე მხარე აცნობებს კონფლიქტის დაბოლოებას.

II შრომის ბირჟის მოწყობა და მისი საქმეების წარმოება.

§ 6. თბილისის შრომის ბირჟას აარსებს ქალაქის თვითმმართველობა.

შენიშვნა: ბირჟის წესდებას იმუშავენ კომისია, რომელშიაც თანაბარი რიცხვით შედიან წარმომადგენელნი: პროფესიონალურ კავშირთა საბჭოსი, მწარმოებელთა ორგანიზაციისა და ქალაქის თვითმმართველობისა, და ამტკიცებს ქალაქის საბჭო.

§ 7. ქალაქის შრომის ბირჟას განაგებს პარიტეტული კომიტეტი ქალაქის გამგეობის კონტროლის ქვეშ. პარიტეტული კომიტეტი საჭიროებისამებრ ხსნის რაიონულ განყოფილებებს, იმუშავენ თავის მოქმედების რეგლამენტს, მიმდინარე—წლის ხარჯთ-ალრიცხვას და სხვა.

შენიშვნა. შრომის ბირჟის მოსამსახურეთა მიღება და დათხოვნა ხდება ქალაქის მოსამსახურეთა მიღება-დათხოვნის შესახებ არსებულ წესებით.

§ 8. პარიტეტულ კომიტეტში შედიან წევრებად მუშათა და მწარმოებელთა მხრივ ხუთ-ხუთი კაცი, ხოლო თავმჯდომარეს ირჩევს ქალაქის გამგეობა. ამავე დროს ამორჩეულ უნდა იქნენ პარიტეტულ კომიტეტის წევრების კანდიდატები და თავმჯდომარის მოადგილე.

შენიშვნა 1. პარიტეტულ კომიტეტის წევრნი, კანდიდატები და თავმჯდომარის მოადგილე ირჩევიან ერთი წლის ვადით.

შენიშვნა 2: პარიტეტულ კომიტეტს უფლება აქვს ორივე მხარის წარმომადგენელთა რიცხვის გადიდებისა პარიტეტობის დაცვით.

შენიშვნა 3: მუშათა წარმომადგენლებს ირჩევს პროფესიონალურ კავშირთა საბჭო, ხოლო მრეწველთა წარმომადგენლებს მექარხნე მეფაბრიკეთა საზოგადოება და სავაჭრო-სამრეწველო დეპუტატთა საბჭო ან სხვა მათი ცენტრალური ორგანო.

შენიშვნა 4. პარიტეტულ კომიტეტის წევრნი შრომის ბირჟის საშუალებიდან იღებენ გასამრჯელოს, უკეთუ ისინი სხდომას ან დავალების შესრულებას თავიანთი სამუშაო დროს ანდომებენ. გასამრჯელოს რაოდენობა ისაზღვრება პარიტეტულ კომიტეტისაგან და მტკიცდება ქალაქის გამგეობის მიერ.

§ 9. პარიტეტული კომიტეტი ყველა საქმეებს სწყვეტს სხდომაზე დამსწრე წევრთა ხმის უმეტესობით პარიტეტობის დაცვით.

§ 10. შრომის ბირჟის აღმასრულებელ ორგანოს წარმოადგენს ბირჟის გამგე, რომელიც სათათბირო ხმით მონაწილეობას იღებს კომიტეტის სხდომებზე. მოვალეობა და უფლება გამგისა ისაზღვრება კომიტეტისაგან ინსტრუქციის სახით, რომელსაც ამტკიცებს ქალაქის გამგეობა.

III შრომის ბირჟის საშუალებანი.

§ 11. შრომის ბირჟა ინახება ქალაქის თვითმმართველობის საშუალებით და იმ ხარჯთ-აღრიცხვით, რომელსაც ამტკიცებს ქალაქის საბჭო.

IV შრომის ბირჟის ანგარიშები.

§ 12. ფულისა, ნივთიერი თუ სხვა რამ ანგარიშები შრომის ბირჟისა სწარმოებს საზოგადო წესით, როგორც ყველა ქალაქის დაწესებულებებში.

გორის ქალაქის გამგეობაში.

გორის ქალაქის საბჭომ 22 მაისის სხდომაზე დაადგინა: გამოთხოვილ იქნეს მთავრობისაგან სესხად 10.000.000 მანეთი.

აღნიშნული სესხის აღება, როგორც სჩანს ჟურნალის ამ ნომერში დართულ ქალაქის 1920 წ: ხარჯთ-აღრიცხვიდან,¹⁾ გამოიწვეულია იმ დეფი-

¹⁾ იხ. „40“ გვერდი.

ციტით, რომელიც შედგენილია გორში მომხდარ მიწის ძვრისაგან შექმნილ გარემოებით, რის მეოხებით ქ. გორი თითქმის მთლად დანგრეულია და ვიდრე იგი ცოტაოდენ მაინც მოშენდება, ქალაქის თვითმმართველობას აღარავითარი წყარო შემოსავლისა არ გააჩნია. ხარჯი კი საგრძნობია და ჯერჯერობით მხოლოდ სესხით აღებულ თანხიდან არის შესაძლებელი მისი დაფარვა. გარდა ამისა ქალაქის თვითმმართველობას აქვს მოკლე ვადიანი ვალები, რომლის გასტუმრებაც შეადგენს აუცილებელ საჭიროებას ამ მდგომარეობის გამო გორის ქალაქის თვითმმართველობა შუამდგომლობას სთხოვს ქალაქთა კავშირს მთავრობის წინაშე, რათა მისცეს ქალაქს სესხად აღნიშნულ აუცილებელ საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად 5 წლის ვადით უსარგებლოდ 10.000.000 მან., რომლის უზრუნველსაყოფად მიღებულ იქნება გირაოდ ქალაქის მამულები და ის შენობები, რომელიც იქნება აშენებული მიღებულ სესხის საშუალებით.

ბორჯომის ქალაქის გამგეობაში.

ბორჯომის ქალაქის გამგეობა შუამდგომლობს შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინაშე, რათა მას სესხის სახით მიეცეს ორი მილიონი მანეთი. სამი წლის ვადით. შინაგან საქმეთა სამინისტრომ წარადგინა მოხსენება მთავრობის წინაშე, რომ ბორჯომის ქალაქის გამგეობის მოთხოვნილება დაკმაყოფილებულ იქნას. იგივე ქალაქის გამგეობამ შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინაშე აღძრა შუამდგომლობა სამილიციო განყოფილებაში გახსნილ მისამართ მაგიდის ხარჯების დასაფარავად მისცემოდა დახმარება ქალაქ ბორჯომს 44.100 მანეთი, მაგრამ ეს უკანასკნელი შუამდგომლობა სამინისტრომ არ დააკმაყოფილა.

— ამავე ქალაქის გამგეობამ შუამდგომლობა აღძრა სახალხო განათლების მინისტრის წინაშე, რათა მოახდინოს ვანკარულება, რომ მიეცეს ბორჯომის ქალაქის გამგეობას დახმარება. პროფესიონალურ სკოლის შესანახათ სამი მასწავლებლის დამატებითი ჯამაგირების სახით, თანახმად — დეკრეტისა 1919 წ. 20/V, 2/VIII და 28/XI და 1920 წ. 10/II თითოულს 2.480 მანეთი თვეში; წლის განმავლობაში სამ მასწავლებელს სულ 29.280 მან.

ერობათა თვითმმართველობებში.

ერობათა კავშირში.

კანონ-პროექტი წვრილ საერობო ერთეულის შესახებ. ერობათა კავშირმა შეიმუშავა კანონ-პროექტი წვრილ საერობო ერთეულის, თემის შესახებ, კანონ-პროექტთან დართულ განმარტებით წერილში აღნიშნულია.

მცხოვრებთა დიდი მოთხოვნა თვითმმართველობის „იანუკების“ მოწყობაში, რადგანაც საქართველომ დღემდის არ იცოდა უბრალო ერობაც კი და მით უმეტეს წვრილი საერობო ერთეული, ესლა საჭიროა მოხდეს კონფისკაცია ფორმებისა, რომელშიც უნდა ჩამოყალიბდეს თემი, ე. ი. საჭიროა შეიქნეს საერთო მთლიანი დებულება, რადგანაც თემი საჯარო უფლებების დაწესებულებაა, საჭიროა უნდა განვსაზღვროთ დაწესებულების კომპეტენცია, კომპეტენციის ტერიტორიალური საზღვრები და ის პირნი, რომელნიც ამა თუ იმ მმართველობას ემორჩილება.

თემი არ უნდა იყოს არც ძალიან დიდი და არც მერად პატარა.

თემის მმართველობა შესდგება საბჭოსა და თემის თავისაგან. საბჭო, როგორც წარმომადგენლობითი ორგანო ანხორციელებს კანონ-მდებლობით უფლებას, თემის თავი კი აღმასრულებელს. კანონ-პროექტი 75 მუხლისგან შესდგება.

— **მედიაკამენტების დამზადება.** ერობათაკავშირში აღძრულია საკითხი ერობის მედიაკამენტების ცენტრალურ საწყობის მოწყობის შესახებ. ზოგიერთი ერობა უკვე შეუდგა წამლის მცენარეების შეკრებას და გახმობას. სამაზრო ერობებმა საკითხი აღძრეს ერობათა კავშირში თავისივე ძალებით მედიაკამენტების დამზადების შესახებ. ამიტომ განზრახულია ერობათა კავშირთან დააარსონ ცენტრალური მფარველობა, რომელიც გაუძღვება მედიაკამენტების დამზადებისა და განაწილების ყველა საქმეს. განზრახულია ლაბორატორიების ორგანიზაცია, დამზადება სპირტისა და წამლისათვის საჭირო მცენარეულობისა, რომლითაც ასე მდიდარია საქართველოს ბუნება.

— **ტექნიკურ ძალთა ბიურო.** ერობათა კავშირის სატექნიკო განყოფილებამ დაარსა ტექნიკურ ძალთა ბიურო სამაზრო-ერობების ტექნიკურ საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად. ტექნიკური განყოფილების მიერ გაღებულია ტექნიკური, საშენებელ მასალათა საწყობები, შესაკეთებელი სახელოსნოები, საპნის ქარხანა და სხ. სახელმწიფო ფარგალში მოწყობილია თივის დამზადება რომლისთვისაც უკვე 25 მილ. მან. დახარჯულია. ამ ჟამად ბაღიაურის რაიონში კეთდება დიდი წისქვილი, რომელსაც დაათავებენ ოქტომბრისათვის.

— **ერობის სტატისტიკა.** ერობათა კავშირმა აცნობა ყველა ერობას, რომ ერობათა კავშირის კომიტეტთან დაარსდა სტატისტიკური განყოფილება, რომელიც ისახავს მიზნათ: ცენტრალურ სტატისტიკურ საბჭოში და კომისიებში ერობის მოწყობას, რომელსაც დაევალება საბჭოს პროექტების კრიტიკული განხილვა. სახეში მიღებული იქნება: 1) ერობის ინტერესები, 2) სტატისტიკური საკითხები, ერობათათვის რჩევის მიცემა იმ პროგრამების და ფორმის მიხედვით, რომელსაც დაადგენს სტატისტიკური საბჭო, 3) ერობის მეურნეობის ფართოდ შესწავლა, რაც საჭიროა ერობათა სამეურნეო ინტერესების მიზანშეწონით დასაკმაყოფილებლათ, თუ გინდ საქონ-

ლის ყიდვაში და გაწესრიგებაში, 4) ერობათა კავშირის სავაჭრო ოპერაციების და მისი წარმოების მოქმედების სტატისტიკური აღწერა, 5) ერობათა კავშირის კომიტეტის საჭიროების დაკმაყოფილება სტატისტიკური ცნობების მიწოდების სახით. ამ დარგში განსაკუთრებული მნიშვნელოვანია ფასის სტატისტიკა.

— **ერობის ანკეტა.** ერობათა კავშირის სტატისტიკურ განყოფილებასთან 11 ივნისს მოწვეულ იქნა სპეციალური თათბირი ერობის ტექნიკურ ანკეტის საკითხის გასარჩევად. მომხსენებელმა ს. კონმა აღნიშნა, რომ ანკეტის მიზანს შეადგენს გამოარკვევა: ერობის საწარმოო დაწესებულებათა მოქმედებისა, ერობათა საწყობების, არსებულ ერობათა შენობების, სასოფლო-სამეურნეო მანქანებისა და იარაღის გზების, ხიდების და ბოლოს იმის გამოარკვევა, თუ როგორ საჭიროებს ერობები ყოველგვარ მასალასა და ინსტრუმენტებს. ამასთანავე ანკეტას ექნება უდიდესი მნიშვნელობა ერობის მეურნეობის მდგომარეობის გასაცნობად. თათბირის წევრმა, იჟენერმა ქურდიანმა თავის მხრით ხაზი გაუსვა ანკეტის იმ მნიშვნელობას, რომ იგი გამოარკვევს, როგორც ერობათა მომარაგებას, ისე მათ ტექნიკურ საშუალებათ. საკითხის განხილვის შემდეგ დაადგინეს ანკეტაში შეტანილ იქნეს საკითხები ერობის, როგორც საკუთარ, ისე დაქირავებულ შენობების შესახებ, რომლებიც დაკავებული აქვთ, ერობათა დაწესებულებებს, უნდა შეტანილ იქნეს აღწერილობა წყალსადენთა და აგრეთვე ყველა დაწესებულებათა და შენობათა, რომლებიც კი ერობებს ეკუთვნის. შემდეგ წინადადება შეიტანეს სპეციალურ ინჟინერის გაგზავნის შესახებ, რომელიც ყველა ერობებს შემოივლის და ანკეტის ფურცლებს შეავსებს. მაგრამ ამ თათბირის თავმჯდომარემ, სოლორაშვილმა, განმარტა რომ ახლო დროში განზრახულია ერობათა დავლა ერობათა კავშირის კომიტეტის წევრის მიერ, რომელთან ერთად იქნება სტატისტიკურ ინსტრუქტორთა და ბუხჰალტერიის განყოფილების გამგენი. მაგრამ ერობათა კავშირის წარმომადგენლების გამგზავრებამდის საჭიროა საანკენტო ფურცლების დაგზავნა, რომ ერობებს საშუალება ექნეთ პახუხის მოცემისა.

გორის სამაზრო ერობაში.

გორის აღდგენა. გორის ერობამ დაადგინა მონაწილეობა მიიღოს მისი ძვრისაგან დანგრეულ სოფლების გეგმების შემდგენ კომისიაში. უკვე დასახულია გეგმა. გამოჩენილ ადგილებზე აშენდება სკოლა, ბიბლიოთეკა-სამკითხველო, კოოპერატივი, სასოფლო გამგეობა, ეკლესია და სხვა საზოგადო დაწესებულება. უნდა აშენდეს სპეციალი შენობა სოფლის მცხოვრებთა ყრილობისათვის. გორის ერობამ გამოარკვია, რომ მაზრებში 29 დანგრეული სკოლაა. გადაწყდა დაუყოვნებლივ აღდგენილ იქნას სკოლები, რისთვისაც მთავრობას საჭირო დახმარებას სთხოვენ.

გორის სამაზრო ერობის წარმომადგენელმა შუამდგომლობით მიმარ-

თა შინაგან საქმეთა სამინისტროს დართოს მას ნება 10 მილ. მან. საობლიგაციო სესხის გამოცემისა. ეს თანხა გორის სამაზრო ერობას ესაჭიროება შემდეგ გადაუდებელ საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად. 1) სარწყავ არხების გასაყვან გამოკვლევის მოსახდენად. არხი შესდგება 7 განცალკევებული რაიონით, შტოების საერთო სიგძე იქნება დაახლოვებით 200 ვერსი. გამოკვლევას მოუწდება დაახლოვებით 4 მილ. მან. რაც შეეხება მორწყვის სისტემას, იგი დაფარავს საერთოდ 50.000 დეს. მოედანს. მთელი მუშაობის დასრულების მოხდენა შეიძლება 2—3 წლის განმავლობაში.

2) იმ ტყის მხერხავ ქარხნის აღსადგენად, რომელიც წინეთ ეკუთვნოდა ქართველოვს და ეხლა კი გადავიდა გორის სამაზრო ერობის ხელში. ტყის მხერხავ ქარხნის წარმოების გაფართოება აუცილებელია თუნდაც იმ მიზეზით, რომ ამას მოითხოვს ხელახლად ასაშენებელი გორი, რისთვისაც საჭიროა ტყისმ ასალის მიწოდება. ქარხანას ესაჭიროება 2 მილ. მანეთი. 3) სამაზრო სკოლების აღსადგენათ და მისთვის საჭირო ინვენტარის შესაძენათ აუცილებელია 2 მილ. მანეთი. 4) მომარაგების ფონდის საბრუნავ თანხის გასაძლიერებლად საჭიროა 2 მილ. მან. განზრახულია საობლიგაციო სესხის გამოშვება პატარა კუბიორებში (ას მანეთიდან). ფინანსთა სამინისტრომ სცნო საკითხი მეტად სერიოზულად და აღნიშნა, რომ სესხის ფორმა არ ეგუება დანიშნულებას. გორის სამაზრო ერობის მიერ აღძრულ საკითხის, დეტალური გარჩევა მიენდო სპეციალურ კომისიას.

სიღნაღის ერობაში.

სიღნაღის ერობის შუამდგომლობა. სამაზრო ერობის გამგეობამ შუამდგომლობა აღძრა, მთავრობის წინაშე რათა მიეცეს მას ას მილიონ ფონდიდან სესხის ანგარიშში ავანსად სამი მილიონი მანეთი, ვინაიდან მიმდინარე წლის ხარჯთ-აღრიცხვის განხილვა და დამტკიცება დამოკიდებულია სამაზრო ხმოსანთა ყრილობაზე, რომელიც შესდგება არა ადრე პირველ ივლისისა; სიღნაღის მაზრა იმყოფება განსაკუთრებულ პირობებში, რის გამოც ერობის საქმიანობა გაასკეცებულია და მოითხოვს აუარებელ ხარჯებს.

საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა წარმომადგენლების მესამე ყრილობა.

საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა წარმომადგენლების მესამე ყრილობა გაიხსნა მიმდინარე წლის 16 ივნისს ქალაქთა კავშირის ბინაზედ შუადღის 1 საათზედ. სხდომას დაესწრნენ რესპუბლიკის ყველა ქალაქების წარმომადგენელი, გარდა გუდაუთისა—სულ ორმოცდა შვიდი კაცი.

ყრილობის თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა თბილისის ქალაქის მოუ-

რაეი ბენ. გრ. ჩხიკვიშვილი, მის ამხანაგებად ე. ი. გველესიანი და კონ-
ანდრონიკაშვილი.

ყრილობის პირველ სხდომას დაესწრნენ სხვა-და-სხვა უწყებათა და
დამფუძნებელ კრების წარმომადგენელი, რომელთაც აღნიშნეს ადგილო-
ბრივ თვითმმართველობათა მნიშვნელობა სახელმწიფოს აღმშენებლობასა
და მართვა-გამგეობის საქმეში და უსურვეს ყრილობას ნაყოფიერი მუ-
შაობა.

მისალმების შემდეგ ყრილობა მაშინვე შეუდგა საქმიან მუშაობას და
გადავიდა მორიგ საკითხებზედ.

აღმასრულებელ ბიუროს მიერ წარმოდგენილ დღიურ წესრიგში შე-
ტანილ იქმნა ორი ახალი საკითხი: ცეცხლის ქრობის მოწყობის საქმე რეს-
პუბლიკის ქალაქებში და 1921 წლის გაზაფხულზედ ქალაქთა გამოფენის
მოწყობის შესახებ.

ყრილობას სულ ჰქონდა 13 სხდომა.

ყველაზედ მეტი დრო ყრილობამ მოანდომა მოხსენებებს ადგილები-
დან. ყრილობაზედ ასეთი წინადადებაც იყო შეტანილი, რომ შემდეგისათვის
ადგილობრივ თვითმმართველობათა წარმომადგენლებს მოხსენებები ადგი-
ლებიდან წარმოედგინათ აღმასრულებელ ბიუროში რამდენიმე ხნის წინათ,
რომელიც საჭირო ცნობების ამოკრეფის შემდეგ, თვით შეადგენს მოხსე-
ნებას ქალაქების მდგომარეობის შესახებ და ისე მოახსენებს ყრილობას.
მაგრამ ეს წინადადება სავსებით არ იყო მიღებული ყრილობის მიერ. ყრი-
ლობამ ერთის მხრით სასურველად აღიარა ასეთი მოხსენების წინდაწინ
გადაგზავნა აღმასრულებელ ბიუროში და მეორეს მხრივ დიდი მნიშვნე-
ლობა მისცა მომხსენებელთა ცოცხალ სიტყვებს, შეკითხვებს მოხსენებებ-
ზედ და ამიტომ სიტყვიერი მოხსენებათა საჭიროება ყრილობაზედ ყველას-
გან ცნობილი იქმნა.

ადგილებიდან მოხსენებათგან გამოირკვა, რომ საქართველოს რესპუბ-
ლიკის ქალაქები დადებითი აღმშენებლობის მუშაობას აწარმოებენ. უკა-
ნასკნელ ერთი წლის განმავლობაში მრავალ ქალაქს მოუწყვია ელექტრო-
ნის სადგური, წუსქვილები, ხე-ტყის ქარხანა, საკუთარი მალაზიები და
სხვა-და-სხვა.

ამავე მოხსენებიდან გამოირკვა, რომ ყველა ქალაქები ფინანსიურ გა-
ჭირებას განიცდიან. განსაკუთრებით მძიმე ფინანსიური მდგომარეობა არის
დიდ ქალაქებში, სადაც ბიუჯეტის დიდი ნაწილი მოსამსახურეთა ჯამაგი-
რებს უნდება—60—80%-ამდის. პატარა ქალაქებში კი, განსაკუთრებით
ახლად დაარსებულ ქალაქებში, მოსამსახურეთ ხმარდებათ ბიუჯეტისარა უმე-
ტესი 20%-სა. ყველა ქალაქების წარმომადგენლები ერთხმად აღნიშნავენ
საბიუჯეტო უფლებების გაფართოების საჭიროებას და ფინანსიურ კატას-
ტროფის თავიდან აცილებას.

სურსათ-სანაოვაგის მხრივ აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებიდან

მცირედ ისმოდა ხმა მის ნაკლებობის შესახებ, სამაგიეროთ არც ერთი ქალაქი არ დარჩა დასავლეთ საქართველოდან, რომელსაც არ აღენიშნოს ქალაქის გაქირებული მდგომარეობა სურსათ-სანოვავის ნაკლებობის გამო.

უნუგემო მდგომარეობაში ყოფილა რესპუბლიკის ქალაქებში ბინის საკითხიც. ზოგიერთი ქალაქის გამგეობას, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში, არ შესძლებია მოწვევა მოსამსახურისა სხვა ადგილიდან, რადგან მისთვის ბინის შოვნა დაუძლეველი დაბრკოლება ყოფილა. ამ შემთხვევისათვის ქალაქები ითხოვდნენ რეკვიზიციის უფლებას.

ყრილობამ დღიურ წესრიგში შეტანილ საკითხების წინასწარ განსახილველად ამოირჩია შემდეგი კომისიები:

1) მუნიციპალურ პოლიტიკის, 2) საკურორტო, 3) გზათა, 4) ცეცხლის ქრობის მოწყობის საკითხის და 5) 1921 წლის გამოფენისა.

1) მუნიციპალურ პოლიტიკის კომისიაში არჩეულ იქმნენ; ალ. ლომთათიძე, ბენ. ჩხიკვიფილი, ვ. ლლონტი, გრ. გველესიანი და დადიანი.

2) საკურორტო კომისიაში: ცეცხლაძე, ლანდია, ჩიტაია, კორძაია, თუმანიფილი, ლლონტი და პ. კიკალიფილი.

3) გზათა კომისიაში: დ. თოფურიძე, ს. მდივანი, დ. კალანდარიფილი, მურვანიძე, ცეცხლაძე და თუმანიფილი.

4) ცეცხლის ქრობის მოწყობის კომისიაში: დ. კალანდარიფილი, პ. კახიანი, გ. ბადრიაფილი და ბერიძე.

5) 1921 წლის გამოფენის მოწყობის კომისიაში: დ. თოფურიძე, ს. მდივანი, პ. გოთუა, ნ. ელიავა და თუმანიფილი.

ყრილობამ მორიგი საკითხების განხილვის და კამათის შემდეგ გამოიტანა შემდეგი რეზოლიუციები:

1) ადგილებიდან მოხსენებების შესახებ—„მიღებულ იქმნას ცნობა“.

2) ქალაქთა კავშირის მთავარი კომიტეტის განყოფილებათა მოხსენებების და 1919 წლის ანგარიშების შესახებ:—„მოისმინა რა ქალაქთა კავშირის მთავარი კომიტეტის, მისი განყოფილებათა და სარევიზიო კომისიის მოხსენებანი, და აღმასრულებელ ბიუროს განმარტებანი, რესპუბლიკის ქალაქთა წარმომადგენლების მესამე ყრილობა იწონებს საერთოდ ქალაქთა კავშირის მთავარ კომიტეტის ნამოქმედარს, ამტკიცებს 1918—1919 წლების ანგარიშებს და გადადის მორიგ საკითხებზედ“.

3) 1920 წლის შემოსავლის და გასავლის ხარჯთ-აღრიცხვის შესახებ;

ა) ქალაქთა კავშირის საწყობებიდან გაცემულ საქონელზედ პროცენტების დადება სწარმოებდეს არსებულ წესით; ბ) ქალაქთა კავშირის არჩეულ თანამდებობის პირთა ჯამაგირის განსაზღვრისათვის არჩეულ იქმნას ცალკე კომისია. კომისიაში არჩეულ იქმნენ: დ. თოფურიძე, ს. კილაძე, პ. გოთუა პ. თუმანიფილი და გალდავაძე; გ) დანარჩენ მოსამსახურეებს ჯამაგირები, მთავარმა კომიტეტმა თვით დაუნიშნოს თავის შეხედულებისამებრ და სპეციალისტებისთვის არავითარი ნორმები არ იყოს განსაზღვრული; დ) ქა-

ლაქთა დელეგატების ბინის შესანახად (10.000) ათი ათასი მანეთის მაგივრად, გადაიღოს (100.000) ასი ათასი მანეთი; ე) საქველმოქმედო საქმეებისათვის გადაიღოს 500.000 მან. ვ) ყრილობამ დაამტკიცა ქალაქთა კავშირის 1920 წლის ხარჯთ-აღრიცხვა.

4) კანონ პროექტი ქალაქთა საბიუჯეტო—საფინანსო უფლებების შესახებ: „წარმოდგენილი კანონპროექტი დადასტურებულ იქმნას შემდეგი შესწორებით: ა) კერძო უძრავ ქონებაზე გადასახადის რაოდენობის შესახებ მიღებულ იქმნას კომისიის წინადადება; ბ) 106 მუხლი მიღებულ იქმნას მთავარი კომიტეტის რედაქციით....“

5) ადგილობრივი მმართველობანი რესპუბლიკის კონსტიტუციის პროექტის მიხედვით; კონსტიტუციის პროექტის მუხლობრივ განხილვის შემდეგ ყრილობა ადგენს: ას მეთერთმეტე (111) მუხლი მიღებულ იქმნას შემდეგი რედაქციით: ადგილობრივი თვითმმართველობა არის იმავე დროს ადგილობრივი მმართველობის ორგანო და განაგებს ყოველ ადგილობრივ მმართველობის, მეურნეობის და საზოგადოებრივ კულტურულ საქმეებს.

112, 113, 114, 115, 118 და 119 მუხლები დარჩეს უცვლელად, მხოლოდ სიტყვა „მმართველობა“ შეიცვალოს „თვითმმართველობა“-თი.

116 მუხლი მიღებულ იქმნას შემდეგ რედაქციით: თუ თვითმმართველობის რომელიმე დადგენილებას ან განკარგულებას მთავრობა ან რომელიმე მინისტრი კანონის წინააღმდეგად სცნობს და პროტესტს განაცხადებს სათანადო სასამართლოს წინაშე, ასეთი დადგენილების ან განკარგულების აღსრულება უნდა შეჩერებულ იქმნას. წესი, პირობა და ვადა პროტესტის განცხადებისა და შეჩერებისა განისაზღვრება კანონით.

117 მუხლი მიღებულ იქმნას შემდეგი რედაქციით: ცენტრალურ ხელუფლების განკარგულებანი რესპუბლიკის საერთო მართვა-გამგეობის საქმეში სავალდებულოა თვითმმართველობისათვის.

და ას მეორმოცე მუხლს (140) კი ჩაემატოს სიტყვები: „და ადგილობრივი თვითმმართველობის“.

6) კომუნა და სახელმწიფოს შესახებ: მოხსენება „სახელმწიფო და კომუნა“ მოწონებულ იქმნას, მხოლოდ თვით საკითხი საკამათოთ იქმნა მიჩნეული.

7) იურიდიული დახმარება და ნოტარიალურ კონტორების მუნიციპალიზაციის შესახებ მოხსენება მიღებულია.

8) ქალ. ბორჯომის და ბორჯომის სახელმწიფო მამულების სამმართველოს ურთიერთშორის დამოკიდებულობის შესახებ.—ყრილობამ მოისმინა ბორჯომის ქალაქის მოურავის ვ. ლლონტის და ექიმი კიკალიშვილის მოხსენებანი „კურორტების მოწყობის და გამგებლობის შესახებ“ და განსაკუთრებულ საკურორტო კომისიის დასკვნა ამ საკითხზე, დაადგინა: 1) ყველა კურორტების მართვა-გამგეობა და მოვლა საქართველოს რესპუბლიკის ცენტრალურმა მთავრობამ უნდა გადასცეს ადგილობრივ თვითმმარ-

თველობის ორგანოებს, ე. ი. ქალაქებს და ერობებს და ცენტრალურმა მთავრობამ არ უნდა გაიჩინოს ამ ადგილებში მმართველ-გამგეობის სფეროში (ცალკე რაიმე ორგანო; 2) უაღრესათ სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის კურორტს სახელმწიფომ უნდა აღმოუჩინოს განსაკუთრებული ფინანსური დახმარება; 3) დაევალოს რესპუბლიკის ქალაქთა კავშირის მთავარ კომიტეტს მიიღოს ზომები, რომ რესპუბლიკის ჯანმრთელობის დეპარტამენტმა საჩქაროთ მოიწვიოს თათბირი კურორტების მოწყობის საკითხის დასამუშავებლად საკურორტო მმართველობის, ქალაქთა და ერობათა კავშირების და მიწათ-მოქმედების სამინისტროს წარმომადგენელთაგან, ექიმების და საკურორტო საკითხის სპეციალისტების მონაწილეობით; 4) ამასთან დაკავშირებით გაუქმებულ უნდა იქმნას არსებული კანონის ის მუხლები და თავები, რომლებიც ეხებიან კურორტების მმართველ-გამგეობას.

9) ვაგრის კურორტის შესახებ: ყრილობამ მოისმინა ვაგრის ქალაქის გამგეობის წევრის ბ. მგელაძის მოხსენება ქალაქ ვაგრის და სახელმწიფო მამულების სამმართველოს ურთიერთშორის დამოკიდებულობის შესახებ და განსაკუთრებულ საკურორტო კომისიის დადგენილება ამ საკითხზე და დადგინა: ყრილობა საჭიროდ აღიარებს გადაეცეს ვაგრის ქალაქის თვითმმართველობას ვაგრის სადგურის მმართველობისაგან მეურნეობის მუნიციპალური დარგები: 1) ჰიგენური აბანოები, ფურნე, წისქვილი, სასაკლაო, სავაჭრო მოედნები, სასწორი, კონკის გზა გაყვანილი ლიანდაგით და გზის დასრულების უფლება ძველი და ახალი ვაგრის შესაერთებლად. გადაცემის პირობების დამუშავება მიენდოს დაინტერესებულ მხარეთ.

10) ელექტრონის გზა თბილისსა და კოჯორს შუა და მუშათა მოსახლეობა-მოხსენება მოწონებულია.

11) საუღელტეხილო გზა: ქუთაისი—ბესლანი—კოპიტნარი: 1) აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს ამხანაგობის ხელ-შეკრულობის განახლება და მისი სათანადო ფორმაში ჩამოყალიბება; 2) მიემართოს ქალაქთა წარმომადგენლების მე-3 ყრილობის წევრებს წინადადებით, რათა საუღელტეხილო გზის გამოკვლევის დამთავრების მიზნით დაეხმარონ ამხანაგობას აქციების დანაწილებაში ერობათა და ქალაქთა და მათი კავშირების შორის; 3) საქართველოს კოოპერატივებსა და მათ კავშირების და საზოგადოებრივ დაწესებულებებს - მიეცეთ უფლება აქციების შექმნაში და საქმეში მონაწილეობის მიღებისა; 4) საუღელტეხილო გზის გაყვანისათვის შემზადებულ იქმნეს როგორც უფლებრივი, აგრეთვე პრაქტიკული ნიადაგი და აგრეთვე გადადგმულ იქნეს ნაბიჯები მთავრობის წინაშე კონცესიის მისაღებად; 5) გამორკვეულ იქნეს, რა მდგომარეობაა მთის იქითა მხარეში და დამყარებულ იქნეს ურთიერთობა ყველა იმ ხელის უფლებასთან, რომელიც მთის იქით არსებობს თუ იარსებებს.

12) ქალაქებისთვის საზღვარ გარეთ სესხის აღების შესახებ: 1) დაევალოს მთავარ კომიტეტს მიიღოს სათანადო ზომები საგარეო სესხის აღების საკითხის მოსაგერებლად.

13) სოციალურ დახმარების ორგანიზაციის შესახებ მომხსენებლის ვ. შარაშენიძის მიერ წარმოდგენილი ტეზისები მიღებულ იქმნას.

ცეცხლის ქრობის მოწყობის საქმე რესპუბლიკის ქალაქებში: დაევალოს ქალაქთა კავშირის ტექნიკურ განყოფილებას შექმნას განსაკუთრებული მაგიდა „ქალაქების ცეცხლიდან დაცვისა“ და დაევალოს მას შემუშავოს პროექტი ქალაქების ცეცხლიდან დაცვისა.

1921 წლის განაფხულზე ქალაქთა გამოფენის მოწყობის შესახებ: პოხსენება მიღებულია.

არჩეულ პირების ჯამაგირების რაოდენობის განსაზღვრა მიენდოს მთავარ კომიტეტს.

14) მთავარ კომიტეტში არჩეულ იქმნენ შემდეგი პირები:

ელიავა ნ., რუსია მ., ჯაჯანაშვილი ა., ფოლილევი ნ., ჩხიკვიშვილი ბ., აოფურიძე დ., ყორდანი ი., კორძაია ა., მურვანიძე გ., შერვაშიძე, ჩხეიძე ნ., ლანდია ა., გოგუა კ., გოთუა პ., ანდრონიკაშვილი კ., მღივაძი ს., ბადრიევი გ., კალანდარიშვილი დ., თოდუა ევ., ლლონტი ვ.

15) სარევიზიო კომისიაში არჩეულ იქმნენ:

კახიანი პ., პაპავა ა., კონიაშვილი ბ., თუმანიშვილი პ., ხიდერბეგიშვილი ზ.

გამომცემელი: საქართველოს რესპუბლიკის ერობათა და ქალაქთა კავშირები.

რედაქტორები: } ა. ბრიტნევისა.
 } დ. ნათაძე.

Роль государственных монополій въ бюджетъ земствъ и городовъ.

При изысканіи источниковъ для покрытія неимоверно разросшихся городскихъ и земскихъ расходовъ выясняется съ полной опредѣленностью, что въ рамкахъ предоставленныхъ имъ бюджетныхъ правъ бездефицитное сведеніе годовой смѣты является задачей невыполнимой.

Расширеніе этихъ правъ за счетъ передачи нѣкоторыхъ налоговъ изъ сферы вѣдѣнія государственнаго въ пользу земствъ и городовъ не разрѣшаетъ вопроса по существу: облегчая до нѣкоторой степени положеніе мѣстныхъ союзовъ, такая передача образуетъ брешь въ бюджетъ государства, которому приходится изыскивать новые источники доходовъ, т. е. продѣлывать ту же работу созиданія и творчества, которая лежитъ и на обязанности земствъ и городовъ.

Какъ извѣстно, налоговую систему Республика Грузія восприняла отъ Государства Россійскаго, но на территорію Грузіи, равно какъ и на другія окраины бывшей Россіи, не распространялись нѣкоторые виды прямого и косвеннаго обложенія. Къ послѣдней категоріи пужно отнести монополіи, спиртово-водочную и сахарную, изъ которыхъ первая приносила государству Россійскому огромный доходъ—по смѣтѣ 1914 года было намѣчено 935 милл. руб., при бюджетѣ въ 3.514,7 милл. руб.; вторая монополія—на продажу сахара, распространенная на Закавказьѣ по закону 14 сентября 1917 года, не получила здѣсь въ свое время примѣненія исключительно по мотивамъ политическаго характера.

Но ни этотъ только прѣбѣлъ российской смѣты поставилъ государственные финансы Республики Грузіи въ затруднительное положеніе; съ распаденіемъ Закавказья на три самостоятельныхъ республики, Грузія утратила наиболѣе крупный объектъ обложенія,—нефтяные продукты, налоги съ которыхъ покрывали до 80% мѣстныхъ косвенныхъ сборовъ.

При такихъ объективныхъ условіяхъ новой республикѣ пришлось организовывать свое государственное хозяйство, и если на протяжении двухъ лѣтъ удалось все же поднять налоговые поступления съ 2 милл. руб. до 90 милл. руб. въ мѣсяцъ, причемъ доля покрытия государственныхъ расходовъ за счетъ поступлений ежемѣсячно и неуклонно растетъ, то отсюда далеко еще не слѣдуетъ, что государство разрѣшило свои бюджетныя проблемы въ полномъ ихъ объемѣ.

Налоговыми поступлениями въ тѣсномъ значеніи этого слова покрывается въ настоящее время до 40% обыкновенныхъ государственныхъ расходовъ.

Съ достаточной долей вѣроятности можно допустить, что государственныя регалии (почта, телеграфъ, телефонъ) и казенныя предприятия (главнымъ образомъ—желѣзныя дороги), обороты которыхъ въ общей сложности составляютъ около 30% смѣты, не дадутъ убытковъ и не потребуютъ для себя дополнительныхъ ассигнованій. Но и при такихъ условіяхъ только 70% государственныхъ расходовъ получаютъ прочное обоснованіе для покрытия, и останется изыскать средства для погашенія еще остальныхъ 30%.

Не въ лучшемъ положеніи находится и касса мѣстныхъ союзовъ. Многіе города путемъ налоговыхъ поступлений не могутъ покрыть и половины текущихъ расходовъ, что же касается земскихъ бюджетовъ, то крупныя дефициты по смѣтамъ здѣсь явленіе почти общее.

Какими же средствами разсчитываетъ покрыть недостающую часть бюджета государство, и что можно было бы указать для той же цѣли органамъ мѣстнаго самоуправленія.

Поднятіе налоговыхъ ставокъ, хотя бы до нормъ довоеннаго времени, было бы нераціонально не только по причинѣ несомнѣннаго за это время пониженія платежной способности населенія, но также и по тѣмъ вреднымъ послѣдствіямъ, которыя обычно вызываетъ неумѣренный нажимъ налогового прессы: кромѣ всевозможныхъ ухищреній для уклоненія отъ платежа налоговъ, вмѣсто приращенія доходовъ можно получить пониженіе общей суммы налоговыхъ поступлений. Поэтому, для сведенія балланса безъ дефицита, необходимо изыскать такіе источники доходовъ, которые не возлагали бы новаго бремени на плательщиковъ и не задѣвали бы ихъ и безъ того скуднаго бюджета.

Такими мѣрами могутъ оказаться государственныя монополіи при извѣстномъ ихъ построеніи, или точнѣе,—государственная со-

циализація нѣкоторыхъ областей внѣшняго и внутренняго товарообмѣна.

Текущій періодъ, характеризующійся неумѣреннымъ развитіемъ бумажно-денежнаго обращенія во всѣхъ странахъ, извратилъ обычную форму торговыхъ отношеній и породилъ особый видъ торговли, именуемый спекуляціей, отличительная особенность которой заключается въ полученіи огромныхъ барышей въ самое короткое время. Въ погонѣ за крупной наживой спекулянты избираютъ для своихъ операцій наиболѣе ходкіе внутри страны товары, каковыми въ первую очередь являются продукты питанія, одежда, обувь, топливо, а для экспорта предпочитаютъ цѣнное сырье, какъ напримѣръ, табакъ, шерсть, шелкъ и проч., т. е., такъ называемые, валютные товары. Такимъ образомъ, спекуляція, съ одной стороны, наноситъ ущербъ наименѣе обеспеченной массѣ населенія, а съ другой—въ корень подрываетъ тѣ отрасли народнаго хозяйства, которыя для страны служатъ наиболѣе цѣннымъ залогомъ матеріальнаго обезпеченія.

Вотъ эти то области товарообмѣна, внутренняго и внѣшняго, государство и должно взять подъ свое покровительство при объявленіи монополій, чтобы охранить страну отъ расхищенія ея наиболѣе цѣнныхъ богатствъ, избавить гражданъ отъ хищничества спекуляціи и за счетъ нормальной посреднической прибыли, пополнить ресурсы государственной казны.

Классификація монополій основывается обычно на одномъ изъ тѣхъ многообразныхъ признаковъ, которыми каждая изъ нихъ характеризуется; наименованіе же ихъ устанавливается чаще всего по названію монополизированныхъ продуктовъ. Для удобства послѣдующаго изложенія, проще разбить ихъ на три группы, изъ коихъ первая будетъ обнимать собою продукты экспорта (монополіи экспортныя), вторая будетъ заключать монополизированные продукты внутренняго производства (монополіи внутреннія), а въ третью группу отойдутъ монопольные продукты, привозимые изъ за границы (монополіи импортныя).

Каждая изъ этихъ группъ должна будетъ получить специальную конструкцію, въ зависимости отъ главн. цѣли, которая преслѣдуется при осуществленіи монополіи данной группы, внѣ зависимости отъ свойства монополизируемыхъ продуктовъ. Такая предпосылка даетъ возможность заранѣе намѣтить главныя основанія для каждой группы.

Экспортныя монополіи будутъ обнимать область виѣшняго товарообмѣна и имѣть своими объектами продукты, производимые внутри страны въ значительно большихъ количествахъ, чѣмъ это нужно для удовлетворенія внутреннихъ потребностей; таковыми продуктами являются: листовая табакъ, марганцевая руда, шерсть, шелкъ, виноградное вино и проч.

Производство этихъ продуктовъ попрежнему остается въ частныхъ рукахъ, передвиженіе внутри страны свободное, количество для внутреннихъ потребностей не ограничивается.

Въ этомъ случаѣ монополизированъ только заграничный экспортъ для устраненія спекулятивной скуки продуктовъ и полученія государствомъ заграничной валюты.

Экспортъ и реализація товара на заграничныхъ рынкахъ осуществляется или всецѣло правительственными агентами, или при участіи владѣльцевъ товара. Въ послѣднемъ случаѣ въ ихъ пользу отчисляется часть прибыли. Кроме того, изъ прибыли отчисляется опредѣленный процентъ для поддержанія и развитія тѣхъ отраслей народнаго хозяйства, которыя заняты производствомъ монополизированныхъ, въ цѣляхъ экспорта, продуктовъ.

Правительству предоставляется право, по его усмотрѣнію, передавать свое монопольное право на экспортъ продуктовъ наиболѣе заинтересованнымъ группамъ населенія, преимущественно союзамъ производителей. Въ этомъ случаѣ устанавливается монопольный пошудный сборъ, взимаемый при вывозѣ продуктовъ, отчисляется въ пользу государства опредѣленный процентъ чистой прибыли, и вся вырученная иностранная валюта передается въ распоряженіе государства, по установленному правительствомъ курсу. Такова, въ общихъ чертахъ, схема экспортныхъ монополій.

Внутреннія монополіи имѣютъ своими объектами продукты, производимые и потребляемые внутри страны. Къ этой группѣ могутъ быть отнесены монополіи: спиртовая, кожевенная, табачная (на распределеніе внутри страны табачныхъ издѣлій) и др.

Производство, какъ и въ первомъ случаѣ, остается въ частныхъ рукахъ, но вся выработка поступаетъ въ распоряженіе монопольнаго управления по цѣнамъ, устанавливаемымъ спеціальной оцѣночной комиссіей, которой при оцѣнкѣ принимается въ расчетъ не только себѣстоимость продукта, но и средній для даннаго времени процентъ коммерческой прибыли.

Распределеніе монополизированныхъ продуктовъ производится при посредствѣ городскихъ, земскихъ и частныхъ кооперативовъ, а

въ случаѣ ихъ малочисленности допускается комиссіонная продажа черезъ частныя торговыя заведенія. Продажныя цѣны на монопольные продукты внутренняго производства—фиксированныя, одинаковыя для всѣхъ мѣстностей Республики.

Правильная постановка внутреннихъ государственныхъ монополій должна заключаться въ томъ, чтобы обратить въ государственный доходъ лишь нѣкоторую долю изъ той колоссальной прибыли, которая въ данное время обогащаетъ многочисленныхъ торговыхъ посредниковъ; что же касается другой части, то за ея счетъ должна быть понижена рыночная стоимость монополизированныхъ, т. е. наиболѣе необходимыхъ для гражданъ продуктовъ. Такимъ образомъ, для населенія получится двоякая польза: при значительномъ смягченіи налоговой тяготы оно сохранитъ часть своего матеріальнаго достатка, который нынѣ всецѣло поглащается спекуляціей.

Это же соображеніе должно быть положено въ основаніе при организаціи монополій импортныхъ, которыя имѣютъ въ виду ввозъ въ страну и распредѣленіе предметовъ первой необходимости, какowymi являются: заграничныя ткани (текстильная монополія), освѣтительныя, топливочныя и смазочныя матеріалы (нефтяная и спичечная монополія) и т. д.

При ввозѣ всѣ продукты этого рода должны поступать въ адресъ монопольнаго управленія и распредѣляться среди населенія при посредствѣ указаннаго выше общественнаго распредѣлительнаго аппарата, при допущеніи въ необходимыхъ случаяхъ комиссіонной продажи черезъ частныя торговыя заведенія по фиксированнымъ цѣнамъ, однообразнымъ для всѣхъ мѣстностей Республики. Такова конструкция внутреннихъ монополій.

На основаніи изложеннаго можно составить общую схему государственныхъ монополій.

Схема государственных монополий.

Группы государственных монополий.	Опее зайдн- ванне.	Производство, отчуждение и распределение монополизированных продуктовъ.	Конструкция фискальной стороны.
<p>I. Экспортныя:</p> <p>а) марганцевая, б) табачная (на листової табакъ), в) на шерсть и т. д.</p>	<p>Опее зайдн- ванне.</p>	<p>Производство остается въ частныхъ рукахъ. Отчуждение продуктовъ дѣлается путемъ закупки. Монопольное управление производится вывозъ и реализацию на иностранныхъ рынкахъ монополизированные товары при посредствѣ правительственныхъ агентствъ или черезъ союзы производителей.</p>	<p>При передачѣ союзамъ: а) Монопольный сборъ въ определенномъ размѣрѣ взимается при вывозѣ б) Производится отчисление въ пользу казны части чистой прибыли. в) Иностранная валюта передается въ распоряженіе государства по установленному курсу.</p>
<p>II. Внутреннія:</p> <p>а) кожевенная, б) спиртовая, в) табачная (на папиросы и курительный табакъ) и т. д.</p>	<p>Министерство (финансовъ, торговли и промышленности).</p>	<p>Производство остается въ частныхъ рукахъ. Вся выработка поступаетъ въ монопольное управление по цѣнамъ, определеннымъ одѣлочной комиссіей. Распределение черезъ городскіе, земскіе и частные кооперативы. Допускается коммисіонная продажа черезъ частныхъ торговцевъ заведенія. Продажныя цѣны фиксированныя, одинаковыя для всѣхъ мѣстностей Республики.</p>	<p>а) Монопольный сборъ въ определенномъ процентѣ отъ продажной цѣны, а равно и себѣстоимость продукта взимаются при передачѣ товаровъ распределительнымъ органамъ полностью. б) Съ продуктовъ, подлежащихъ акцизному обложению, взимается также и акцизъ.</p>
<p>III. Импортныя:</p> <p>а) на ткани (заграничныя), б) " нефтяные продукты, в) " спички и т. д.</p>	<p>Министерство (финансовъ, торговли и промышленности).</p>	<p>Продукты поступаютъ въ адресъ монопольнаго управления. Распределительный аппаратъ тотъ же. Коммисіонная продажа допускается. Продажныя цѣны фиксированныя, одинаковыя для всѣхъ мѣстностей.</p>	<p>а) Себѣстоимость продукта, а равно и монопольный сборъ въ размѣрѣ определенного процента отъ продажной стоимости взимаются полностью въ моментъ передачи товаровъ въ распределительные органы. б) Съ продуктовъ, подлежащихъ акцизному обложению, (нефтяные продукты, спички, и проч.), взимается также и акцизъ.</p>

Приведенная схема государственныхъ монополій разъясняетъ лишь главныя основанія ихъ конструкціи, но вовсе не предопредѣляетъ заранѣе; что перечисленные въ ней виды монополій обязательно должны быть введены въ цѣляхъ устраненія бюджетныхъ дефицитовъ и болѣе прочнаго устроенія финансовъ Республики.

Нужно замѣтить, что нѣкоторыя изъ экспортныхъ монополій уже введены въ жизнь и отчасти получили практическое осуществленіе. Въ отношеніи же внутреннихъ и импортныхъ монополій въ министерствѣ финансовъ ведутся подготовительныя работы, а какія монополіи будутъ признаны приемлемыми и когда онѣ будутъ введены — это покажетъ недалекое будущее.

Государственныя монополіи, какъ опредѣленные мѣропріятія, на которыхъ строится финансовое обезпеченіе Республики, не могутъ стоять обособленно, внѣ зависимости отъ общаго плана государственнаго хозяйства. Затрагивая наиболѣе важныя стороны государственнаго хозяйства, — его внутренній и внѣшній товарообмѣнъ, онѣ должны получить извѣстное отраженіе въ торговой политикѣ и быть согласованы съ общимъ планомъ экономическаго развитія страны. Проектируемыя монополіи, какъ видно изъ приведенной только что схемы, по своей конструкціи слишкомъ далеко ушли отъ того дореволюціоннаго типа, который имѣлъ въ виду исключительно интересы фискальныя, часто въ ущербъ населенію, и скорѣе могутъ быть опредѣлены, какъ естественное развитіе хозяйственныхъ функций государства, земства и городовъ въ интересахъ населенія и государства, какъ цѣлаго.

Въ фискальномъ отношеніи государственныя монополіи являются вполне приемлемыми: съ одной стороны онѣ не отягощаютъ бюджета плательщиковъ (доходы государства предположено взимать за счетъ существующей нынѣ посреднической прибыли), а при настоящихъ условіяхъ спекулятивной торговли даже облегчаютъ финансовое положеніе наименѣе обезпеченной массы населенія. Кромѣ того, покупая монополизированные казною продукты по мелочамъ, въ то время, когда это представляется возможнымъ сообразно съ наличными средствами, плательщикъ монопольнаго налога даже и вовсе не будетъ его ощущать, тѣмъ болѣе, если размѣръ налога будетъ умѣренный.

При введеніи монополій государство не можетъ обойтись безъ участія земствъ и городовъ, и роль послѣднихъ въ осуществленіи этого крупнаго дѣла намѣчается съ достаточной опредѣленностью.

Государству, какъ болѣе мощному союзу въ финансовомъ отношеніи, выпадетъ главная забота по приобрѣтенію и доставкѣ моно-

полизованныхъ продуктовъ. Выполнить заготовку монополизируемыхъ продуктовъ въ такомъ крупномъ масштабѣ, для удовлетворенія нуждъ всего населенія республики, ни городамъ, ни земствамъ, при теперешнемъ состоянн ихъ финансовъ, не подь силу.

Зато въ области распределенія монополизируемыхъ продуктовъ среди населенія, города и земства могутъ оказать крупную услугу государству, у котораго пока вовсе не имѣется распределительнаго аппарата. При помощи городскихъ лавокъ, земскихъ кооперативовъ и имѣющагося въ нихъ уже теперь подготовленнаго персонала города и земства могли бы обслуживать широкія массы населенія монопольными продуктами, и значительно удешевить рыночную стоимость этихъ послѣднихъ противъ вольной продажи, даже при условнн взиманія опредѣленнаго коммиссiоннаго вознагражденія за свое посредничество. Понятно, само собою, насколько этимъ облегчится задача государства, которое не будетъ поставлено въ необходимость съ первыхъ же шаговъ обзаводиться сложнымъ и дорого стоящимъ распределительнымъ аппаратомъ.

Что касается размѣра доходовъ будущихъ монополій, то сейчасъ подойти къ точному ихъ опредѣленію нѣтъ возможности. Нужно, однако, отмѣтить, что большинство европейскихъ государствъ базируется на государственныхъ монополіяхъ, что онѣ составляютъ наиболѣе крупныя статьи приходнаго бюджета, и что для Грузіи они представляютъ тотъ огромный и неисчерпанный еще источникъ, который дастъ возможность поставить на прочное основаніе финансовое обезпеченіе государства, земствъ и городовъ.

Елисей Козловскій.

Къ вопросу о бюджетныхъ правахъ городовъ.

(Окончаніе *).

III.

Отъночный и спеціальныи сборъ.

Ни предполагаемая передача городамъ промысловаго налога, ни добавочный къ подоходному налогу въ размѣрѣ 10% сборъ въ политико-экономическихъ условіяхъ переживаемаго момента не смогутъ, конечно, въ достаточной мѣрѣ напитать городскія кассы. Эти палогн явятся лишь подсобнымъ средствомъ, значительнымъ подспорьемъ, которое дастъ возможность нѣсколько планомѣрнѣе

* См. „Городъ и Земство“ № 7, 1920 г.

повести городское хозяйство, и только. Естественно поэтому, что оцѣночный и специальные сборы должны попрежнему привлекать исключительное вниманіе городовъ, и эти сборы попрежнему въ городскихъ бюджетахъ будутъ занимать „почетное“ мѣсто.

Но, конечно, оцѣночное дѣло должно быть реконструировано на иныхъ началахъ, чѣмъ оно поставлено до сихъ поръ.

Вообще вопросу объ оцѣнѣ городскихъ недвижимыхъ имуществъ, мало разработанному въ муниципальной литературѣ, города должны удѣлить особое вниманіе. Прежде всего необходимо стремиться, чтобы оцѣночному сбору подлежали, по возможности, всѣ фактически распоряжающіеся недвижимымъ имуществомъ. Слѣдственно, нужно первымъ дѣломъ устранить изъ дѣйствующаго законоположенія всѣ изыятія, неясности и неточныя опредѣленія относительно категорій плательщиковъ оцѣночнаго сбора. Возьмемъ, хотя бы въ качествѣ примѣра, пунктъ, гласящій, что плательщикомъ оцѣночнаго сбора является *владелецъ имущества*. Что слѣдуетъ подразумѣвать подъ этимъ терминомъ? По толкованію Сената подъ владельцемъ имущества нужно понимать собственника имущества. Съ подобнымъ толкованіемъ термина „владелецъ“ согласиться нельзя, хотя бы потому, что города, связанные этимъ толкованіемъ, лишены возможности взыскивать оцѣночный сборъ не только съ юридическихъ лицъ, напр., съ различнаго рода концессионныхъ предприятий, какъ-то, трамвайнаго, гидрозлектрическаго и пр., но и съ арендаторовъ недвижимости. (Ст. 12 закона 29-го сентября разрѣшаетъ городамъ привлекать собственника построекъ на чужой землѣ къ платежу налога лишь съ построекъ).

Вторымъ значительнымъ вопросомъ является вопросъ объ исключительномъ обложеніи земельной ренты. Въ зарубежныхъ странахъ мы уже имѣемъ практику подобнаго рода обложенія. Такъ, въ Австралази и Канадѣ постройки и др. затраты совсѣмъ свободны отъ мѣстнаго (а кое-гдѣ отъ государственнаго) landtax, падающаго только на землю. Той же мыслью былъ проникнутъ и Генри Ллойдъ-Джорджъ, проводя оцѣнку „голой земли“ (site value). Въ Нью-Йоркѣ и др. городахъ Америки не рѣшились совсѣмъ освободить постройки отъ налога, но производятъ уже нѣсколько лѣтъ раздѣльную оцѣнку земли и построекъ, а теперь установили болѣе высокія ставки обложенія земли сравнительно съ постройками *). На

*) См. проф. В. Н. Твердохлѣбовъ. „Раздѣльная оцѣнка и обложеніе земли и построекъ“ въ Изв. Моск. Гор. Думы 1905 г. и „Реформа въ Америкѣ и Нью-Йоркскій кадастръ“ 1913 г.

этотъ путь въ нѣкоторой степени стало и законодательство Россійскаго Временнаго Правительства, предоставившаго городамъ чрезвычайно важное право—право раздѣльной оцѣнки и обложенія земли и построекъ съ тѣмъ, чтобы земли облагать болѣе высоко, чѣмъ постройки. Но право это ограничено,—всякій разъ необходимо испрашивать разрѣшеніе министра внутр. дѣлъ, который можетъ разрѣшить производить раздѣльную оцѣнку земли и строеній лишь по соглашенію съ министромъ финансовъ.

Къ числу недостатковъ системы оцѣночнаго обложенія необходимо отнести еще предѣльность обложенія недвижимыхъ имуществъ и ограниченіе въ примѣненіи того или иного основанія для обложенія—среднюю чистую доходность имуществъ или ихъ стоимость: если городской думой принято за основаніе обложенія одно изъ нихъ, то дума уже не въ правѣ привлекать кикія либо другія имущества къ обложенію оцѣночнымъ сборомъ по другому основанію. Принципы этотъ бесспорно требуетъ пересмотра въ томъ смыслѣ, чтобы город. думы имѣли право примѣнять одновременно то или иное основаніе для обложенія. Тутъ же желательно настаивать, чтобы у городовъ было право повышать и понижать ставки обложенія оцѣночнаго и спеціальнаго сбора съ имуществъ отдѣльныхъ раіоновъ города.

Всѣ намѣченные выше дефекты имѣютъ для городовъ Грузіи особое значеніе. Въ частности, необходимо отмѣтить особо значеніе для городовъ Грузіи права раздѣльной оцѣнки и обложенія земли, такъ какъ большинство городовъ Грузіи пока что имѣетъ сельско-хозяйственный характеръ и земля бесспорно является для большинства городского населенія исключительнымъ объектомъ полученія доходовъ.

Конечно, въ настоящій моментъ, въ виду неустановившагося курса грузинскихъ боновъ, осуществить въ широкомъ видѣ идею объ исключительномъ обложеніи земельной ренты трудно, но во всякомъ случаѣ каждый городъ долженъ имѣть право, по конъюнктурѣ, прибѣгать къ раздѣльному обложенію безъ озабога на то разрѣшенія.

Вопросъ объ обложеніи новыхъ построекъ не можетъ также не интересоваться города, когда жилищный кризисъ достигъ своего высшаго напряженія. Городамъ для поощренія новыхъ построекъ необходимо прибѣгнуть не только къ пониженному обложенію, но, по возможности, новыя постройки освобождать на рядъ лѣтъ отъ уплаты оцѣночнаго сбора.

Далѣе, казалось бы, нѣтъ основаній освобождать отъ оцѣночнаго сбора имущества, принадлежащаго духовнымъ установленіямъ и обществамъ и служащихъ непосредственно религиознымъ цѣлямъ. Кромѣ того городамъ надо предоставить право распределенія имущества по категоріямъ выдѣлять угодья, усадьбы, выгоны и т. д. въ цѣляхъ учета доходности. На очереди—пересмотръ земскихъ оцѣнокъ, обложеніе рудоносныхъ земель, лѣсовъ и торговопромышленныхъ предпріятій. Что касается методовъ оцѣнки, то, конечно, при оцѣнкѣ необходимо ставить на первое мѣсто рыночную цѣнность (а, *steiner Wert*); т. е. нормальную продажную цѣнность недвижимости, а не матеріальную цѣнность постройки и нормальную цѣну земли, какъ это принято при земскихъ оцѣнкахъ. Вообще, для городскихъ оцѣнокъ основаніемъ должны служить наемная и продажная цѣны.

Вопросъ о специальныхъ сборахъ достаточно выработанъ въ комиссіи по бюджетнымъ правамъ городовъ.

IV.

Субвенціи и дотаціи. Коммунальный фондъ.

Въ связи съ рѣшеніемъ городского съѣзда о передачѣ промысловаго налога мѣстнымъ самоуправленіямъ возникаетъ рядъ вопросовъ, отъ различнаго рѣшенія которыхъ будетъ зависеть та или иная степень необходимаго финансоваго оздоровленія нашихъ городовъ.

Какъ будутъ распределяться поступления отъ промысловаго налога? по какому принципу предполагается взыскивать налогъ, т. е. кѣмъ будутъ устанавливаться ставки налога, будутъ ли эти ставки однообразны по всей республикѣ или каждый городъ при установленіи ставокъ можетъ руководствоваться своими мѣстными соображеніями?

Указанные вопросы требуютъ своего рѣшенія до претворенія въ жизнь проекта о передачѣ городамъ промысловаго налога,—иначе проектъ окажется прекраснымъ источникомъ средствъ для одного—двухъ городовъ республики и только. Чтобы этого не случилось необходимо гарантировать одинаковую выгоду всѣмъ городамъ.

Но какъ это сдѣлать? важную роль можетъ сыграть система распределенія поступленій отъ промысловаго налога. Если будетъ

принято различное по отдѣльнымъ городамъ обложеніе, то мы столкнемся съ неравномѣрностью и нестрогой обложенія, что, съ точки зрѣнія общихъ финансовыхъ интересовъ городовъ, недопустимо, ибо это можетъ отрицательно отразиться на развитіе городской промышленности и крупной торговли. Нельзя забывать практики зарубежныхъ странъ, гдѣ чрезмѣрное промысловое обложеніе заставляло промышленныя предприятия переходить въ болѣе благопріятствуемыя общины. Тоже самое можетъ случиться и у насъ. Или каждый городъ, въ поискахъ средствъ, установитъ такія высокія ставки промысловаго обложенія, что ни одно солидное предприятие не рискнетъ продолжать свою дѣятельность или начинать производство и тогда, конечно, развитіе промышленности пострадаетъ или, наоборотъ, каждый городъ, заинтересованный въ своемъ промышленномъ и торговомъ развитіи, будетъ стремиться къ пониженному обложенію, что въ свою очередь сведетъ на нѣтъ надежды на значительныя поступления отъ промысловаго налога и, кромѣ того, городъ, скажемъ, сосѣдній, обладающій такими плюсами, какъ развитые пути сообщенія, естественные источники энергіи, близость рынка сырья и т. п., и не желающій понизить ставки до ставокъ сосѣдняго города можетъ лишиться ряда торговопромышленныхъ предприятий. Необходимо учесть еще и то, что наличность промышленныхъ предприятий вызываетъ скопленіе рабочихъ, а вмѣстѣ съ этимъ лишнія траты на социальную помощь, борьбу съ безработицей, на школы, медицинскую помощь, санитарію, устройство дешевыхъ квартиръ и т. д. Откуда городъ будетъ брать средства на покрытіе этихъ излишнихъ тратъ при пониженныхъ ставкахъ промысловаго налога?

Выходъ изъ этого положенія мыслится въ равномѣрномъ промысловомъ обложеніи по всей республикѣ.

Но тутъ снова возникаетъ рядъ вопросовъ. Напр., при равномѣрномъ обложеніи нѣкоторые города за отсутствіемъ самостоятельныхъ промышленныхъ и торговыхъ предприятий почти ничего не будутъ имѣть отъ промысловаго налога, а нѣкоторые, въ особенности Тифлисъ, получатъ на свою долю чуть ли не всѣ 100 процентовъ. Получается явная несправедливость, тѣмъ болѣе недопустимая, что напр., Тифлисъ, въ виду того, что налогъ взывается по мѣсту нахождения предприятия, будетъ взывать въ свою пользу и ту часть налога, которая явно принадлежитъ другому городу, (напр. банки, транспортное общество и пр., отдѣленія которыхъ производятъ подчасъ крупныя операціи въ различныхъ городахъ, а облагаются

по мѣсту нахождения правленія). Въ цѣляхъ уничтоженія этой несправедливости надо выработать или такую структуру обложения, которая способна была бы уравнивать и нивелировать поступления отъ промысловаго налога такимъ образомъ, чтобы всѣ города были бы участниками въ промысловомъ налогѣ если не въ равной степени, то хотя бы въ опредѣленной долѣ, или образовать на смѣшанныхъ началахъ особый коммунальный фондъ, эквализационный, въ который стекались бы всѣ поступления такого рода налоговъ, какъ промысловый, добавочный подоходный и изъ котораго въ видѣ субвенцій или дотаций выдавались бы городамъ пособія.

Я намѣренно оставляю два вида пособій, — субвенціонный и дотационный, — въ виду отсутствія прочнаго критерія, которымъ можно было бы руководствоваться при распредѣленіи суммъ коммунальнаго фонда. Соединеніе этихъ двухъ видовъ пособій позволитъ, во первыхъ, выдавать особыя пособія на точно опредѣленные цѣли (субвенціонный принципъ), во вторыхъ, выдавать пособія безъ указанія ихъ назначенія (дотационный способъ). Примѣненіе того или иного принципа будетъ зависеть отъ степени нужды отдѣльныхъ городовъ. Способъ распредѣленія пособій можетъ производиться или по чисто механическимъ признакамъ или по объективнымъ основаніямъ, обратно пропорціонально платежеспособности городовъ; можно варьировать коэффициентъ пособій въ зависимости отъ благосостоянія города, причемъ мѣркой могутъ служить поступления съ одинаковой ставки какого-либо общаго налога, напр. подоходнаго.

Тутъ кстати указать, что при наличности коммунальнаго фонда необходимо будетъ измѣнить ст. 113 закона 29 сент. 1917 г. въ томъ смыслѣ, что государственныя пособія должны выдаваться при посредствѣ коммунальнаго фонда и распредѣляться подъ его контролемъ.

Вообще, система коммунальнаго фонда дастъ возможность самимъ городамъ уравнивать финансовыя силы отдѣльныхъ городовъ, регулировать муниципальную политику, предоставлять болѣе бѣднымъ городамъ возможность осуществлять свои функціи въ предѣлахъ необходимаго минимума. И съ этой стороны коммунальный фондъ не можетъ не явиться жизненнымъ органомъ. Къ тому же эволюція городскихъ финансовъ сама приводитъ къ этому фонду. По крайней мѣрѣ, практика не только Запада, но и Россіи подчеркиваетъ одно весьма важное обстоятельство, а именно, мѣстные расходы всюду децентрализуются, а доходы имѣютъ обратную тенденцію — къ цен-

трализации, а централизовать средства лучше всего въ особомъ фондѣ, откуда и можно будетъ распределять ихъ по вышеуказаннымъ принципамъ—дотационному и субвенционному.

Влад. Ахобадзе-Ткачевъ.

Коммунальный кредитъ, его система и организація.

(Историко-литературная справка).

Финансовая наука различаетъ два основныхъ типа кредита для мѣстнаго самоуправления—облигаціонные займы и ссуды въ кредитныхъ учрежденіяхъ и третій смѣшанный типъ—займы черезъ посредство кредитныхъ учреждений.

Вопросъ о томъ, какой изъ этихъ типовъ кредита больше соответствуетъ интересамъ органовъ самоуправления, до сихъ поръ не получилъ своего научнаго разрѣшенія. Въ самомъ дѣлѣ, какую слѣдуетъ предпочесть форму кредита—взаимнаго, частнаго акціонернаго или государственнаго? каждая изъ этихъ формъ, говоритъ одинъ изъ видныхъ специалистовъ по вопросамъ мѣстнаго самоуправления проф. В. Н. Твердохлѣбовъ,—имѣетъ свои преимущества и свои недостатки: взаимный кредитъ сохраняетъ должникамъ ту прибыль, которая въ другихъ случаяхъ поступаетъ въ пользу кредиторовъ, акціонерная форма даетъ возможность расширить дѣло, привлекая крупныя капиталы, государственная—предоставляетъ къ услугамъ мѣстныхъ союзовъ высокій кредитъ государства, къ тому же государство можетъ оказывать льготы мелкимъ или бѣднымъ союзамъ, сочетая кредитъ съ системой пособій.

Для выясненія вопроса о предпочтительности той или иной формы мѣстнаго кредита приводимая справка, излагающая, на основаніи специальной литературы, всѣ существующіе типы организаціи кредита органамъ самоуправления, быть можетъ, окажется полезной.

Литература о мѣстномъ кредитѣ весьма многочисленна и разбросана, гл. обр., по разнымъ журналамъ и газетамъ, что крайне затрудняетъ использование тѣхъ или иныхъ статей. Авторы, трудами которыхъ я пользовался, перечислены въ концѣ настоящей справки въ отдѣльной главѣ подъ заголовкомъ „литература, о мѣстномъ о кредитѣ“, въ виду чего, излагая по тому или другому автору тотъ или

иной типъ организаціи кредита органамъ самоуправленія въ различныхъ странахъ, я не прибѣгаю къ подстрочному указанію цитируемаго автора.

Вл. Михайловичъ.

Англія.

Отличительной чертой англійской системы организаціи мѣстнаго кредита служитъ прямое посредничество государства по выпуску займовъ для нуждъ органовъ мѣстнаго самоуправления. Государство выпускаетъ отъ своего имени займы и передаетъ суммы, полученныя отъ нихъ, въ распоряженіе особой комиссіи, носящей названіе Public Works Loans Board. Эта послѣдняя принимаетъ на себя займы мѣстныхъ организацій, каждый разъ, однако, съ особаго разрѣшенія Local Government Board, т. е., иными словами, въ классической странѣ самоуправленія кредитъ мѣстныхъ союзовъ, какъ это ни странно на первый взглядъ, подлежитъ серьезнымъ ограниченіямъ и регламентаціи.

Займы носятъ цѣлевой характеръ и сперва разрѣшались исключительно для приобрѣтенія строительныхъ участковъ, сооруженія общественныхъ зданій и мостовъ. Но постепенно право заключать займы расширялось и теперь допущены займы и на другія затраты, но цѣль займа должна быть точно опредѣлена.

Формы займовъ разнообразны. Облигаціонные займы разрѣшались сначала лишь крупнымъ городамъ, затѣмъ и другимъ органамъ самоуправления. Города и графства пользуются почти исключительно облигаціонной формой кредита.

Законъ о мѣстномъ кредитѣ ограничиваетъ займы опредѣленными сроками и размѣрами, требуетъ обезпеченія погашенія, административнаго, а иногда и законодательнаго разрѣшенія займа. Подробный планъ займа обыкновенно разсматривается въ Local Government Board (главное управленіе мѣстнаго хозяйства), въ болѣе же важныхъ случаяхъ оно посылаетъ особыхъ инспекторовъ для всесторонняго выясненія дѣла на мѣстѣ.

Срокъ погашенія—20 лѣтъ, но онъ удлиняется для нѣкоторыхъ общепользныхъ затратъ—до 40—60 лѣтъ для санитарныхъ мѣропріятій и до 80 лѣтъ для покупки земель въ цѣляхъ парцелляціи.

Формы погашенія различныя—ежегодные платежи съ $\frac{\%}{\%}$, аннуитеты, взносы въ погасительный фондъ.

Въ предотвращеніе чрезмѣрной задолженности устанавливается предѣльная норма ея (въ процентномъ отношеніи къ цѣнности облагаемаго имущества), въ общемъ, какъ правило, граница задолженности для городовъ и дистриктовъ—двойная сумма подлежащихъ обложенію доходовъ съ недвижимости; для графствъ, приходовъ и юніоновъ она еще болѣе ограничена.

Крупную роль въ дѣлѣ мѣстнаго кредита играетъ специальное государственное учрежденіе для ссудъ на общепользные сооруженія—Public Works loans Board, министерскій органъ, подчиненный главному управленію мѣстнаго хозяйства. Это учрежденіе получаетъ ежегодно изъ казначейства изъ суммъ коммунальнаго погашенія долговъ опредѣленный кредитъ, изъ котораго выдаются ссуды на работы, заслуживающія содѣйствія со стороны государства. Для выдачи названныхъ ссудъ прибѣгаютъ къ различнымъ формамъ займовъ,—самый употребительный типъ займа—3% Lokal loans stock.

Тщательно организованъ контроль надъ надлежащимъ употребленіемъ суммъ займовъ, для чего ежегодно должны доставляться въ Local Government Board подробные отчеты.

Франція.

Государственное посредничество въ дѣлѣ мѣстнаго кредита во Франціи развито несравненно слабѣе, чѣмъ въ Англии, въ силу чего мѣстные союзы болѣе самостоятельны.

Изъ специальныхъ кредитныхъ учрежденій главнымъ является привилегированный частный банкъ Crédit foncier de France (общество поземельнаго кредита). Меньшую роль играютъ государственныя кредитныя учрежденія—государственныя кассы: „Caisse des dépôts et consignations и „Caisse nationale des retraites pour la vieillesse“.

Къ услугамъ этихъ кассъ прибѣгаютъ мелкіе и средніе города и сельскія общины, пользуясь весьма выгодными условіями кредита.

Въ названныхъ кассахъ хранятся капиталы различныхъ государственныхъ и общественныхъ учрежденій, находящихся въ распоряженіи или подъ контролемъ правительства, но кредитованіе общинамъ производится изъ нихъ въ довольно ограниченныхъ размѣрахъ и главнымъ кредиторомъ, такимъ образомъ, какъ указано выше, является Crédit foncier, который для коммунальныхъ займовъ выпускаетъ специальныя облигаціи и выдаетъ общинамъ ссуды безъ ипотечнаго обезпеченія.

Ссуды бываютъ троякаго рода: 1) краткосрочныя (1—9 лѣтъ), 2) долгосрочныя съ правомъ досрочнаго погашенія и 3) безъ такого

права. На постройку школъ даются особыя льготныя ссуды срокомъ въ 30—40 лѣтъ. Сумма ссудъ, выданныхъ *Credit foncier* общинамъ, перевалила передъ войной за 4 миллиарда франковъ. *Credit foncier* находится подъ контролемъ министерства финансовъ.

Что касается контроля со стороны государства надъ кредитующимися общинами и департаментами, то постановленія муниципальныхъ и генеральныхъ совѣтовъ о займахъ подлежатъ утвержденію префектовъ, въ болѣе важныхъ случаяхъ требуется декретъ президента республики, а если задолженность города или общины превышаетъ 1 миллиардъ франковъ, устанавливается законодательный, путь для разрѣшенія новыхъ займовъ.

Италія.

Кромѣ облигаціонныхъ займовъ, общины и провинціи пользуются кредитомъ въ государственной депозитной кассѣ—*Cassa dei depositi e dei prestiti* и въ особомъ при ней же автономномъ отдѣленіи провинціального и коммунальнаго кредита, играющаго замѣтную роль въ кредитованіи общинъ и провинцій, хотя далеко не централизующаго весь мѣстный кредитъ.

Бельгія.

Организація бельгійскаго коммунальнаго кредита весьма интересна и можетъ служить прекраснымъ образцомъ. Мѣстные союзы здѣсь объединены въ одномъ кредитномъ учрежденіи при содѣйствіи и подъ контролемъ государства.

Наряду съ облигаціонными займами, займами въ банкахъ и и другихъ кредитныхъ учрежденіяхъ общины пользуются кредитомъ въ Главной сберегательной пенсіонной кассѣ, а также въ „Обществѣ Коммунальнаго Кредита“—*Société du credit communal*, основанномъ Фреръ Орбаномъ въ цѣляхъ централизаціи мѣстнаго кредита и облегченія реализаціи, колверсии и выкупа общинныхъ займовъ.

Акціонерами общества являются лишь общины, заключающія займы

Основной капиталъ общества образуется 5%-ными взносами общинъ съ суммы заключаемыхъ займовъ, средства для которыхъ получаютъ путемъ выпуска облигацій отъ имени банка. Основной капиталъ не долженъ быть меньше $\frac{1}{20}$ стоимости вышущенныхъ облигацій.

Государство имѣетъ широкія права контроля надъ операціями банка черезъ особыхъ комиссаровъ.

Ссуды общинамъ обезпечиваются, кромѣ общественнаго обезпеченія, той долей казенныхъ пособій, которая причитается каждой общинѣ взаимнѣ октруа. (См. ниже).

Порядокъ выдачи ссудъ слѣдующій: администрація разрѣшаетъ общинѣ заключить заемъ, послѣ чего община обращается къ Акціонерному Обществу Коммунальнаго Кредита, которое самостоятельно рѣшаетъ вопросъ—можно ли данной общинѣ выдать ссуду. Банкъ, боясь за возвратъ ссуды, можетъ отказать въ ней, если же акціонерное общество рѣшило выдать общинѣ ссуду, оно выпускаетъ облигаціи.

Уплата общиной процентовъ гарантируется долей общины въ коммунальномъ фондѣ.

Акціонерное Общество Коммун. Кредита можетъ выпускать облигаціи изъ 3% и этимъ доставлять общинамъ дешевый кредитъ. Платежъ аннуитетами изъ 4—4¹/₈%, включая погашеніе въ 66 лѣтъ, и изъ 5,5—5²/₅%% при погашеніи въ 33 года. Займы общества изъ 3% выплачиваются тоже аннуитетами въ 3¹/₂% (3,497,111%). Такая организація выдачи ссудъ и займовъ, какъ указано выше, создала очень дешевый кредитъ для небольшихъ кредитныхъ общинъ.

Необходимо добавить, что съ 1902 г. разрѣшены краткосрочныя ссуды на 10 лѣтъ изъ 3,8%, которыя могутъ оказываться и общинамъ, не состоящимъ акціонерами общества.

Ак. Общество Коммунальнаго Кредита управляется совѣтомъ изъ пяти лицъ и наблюдательнымъ комитетомъ изъ шести лицъ.

Въ Бельгіи въ числѣ другихъ источниковъ кредита существуетъ еще спеціальныи государственный коммунальный фондъ, созданныи въ серединѣ прошлаго столѣтія по закону 1860 г. въ цѣляхъ вознагражденія общинъ, лишившихся вслѣдствіе уничтоженія октруа значительныхъ доходовъ. Въ этотъ фондъ отчисляется 75% пошлины съ кофе, 35%-со спирта, вина, укуса и сахара, 41%-отъ доходовъ почты. Изъ этого фонда выдавались общинамъ дотаціи и субсидіи пропорціонально октруа, которыя раньше получались отдѣльными общинами. Эти дотаціи и субсидіи являются обезпеченіемъ выдаваемыхъ ссудъ изъ „Акц. О-ва Коммунальнаго Кредита“.

Далѣе для увеличенія кредитоспособности общинъ въ 1889 г. было установлено отчисленіе отъ ввозныхъ пошлинъ на скоть и мясо.

Что касается оказанія кредита со стороны главной сберегательной кассы, то кредитъ этотъ оказывается въ слѣдующемъ видѣ: 1) краткосрочныя ссуды подѣ залогъ процентныхъ бумагъ (на 6 мѣс.), 2) ссуды на 5—10 лѣтъ, покупая коммунальныя бонны, 3) ссуды на 33, 66 или 99 лѣтъ, покупая цѣликомъ общинныя облигаціонныя займы, 4) ссуды подѣ пособія, получаемыя общинами отъ казны на спеціальныя общественныя работы и 5) главн. сберег. касса помещаетъ свои свободныя средства въ общинныя займы.

Нужно добавить, что крупныя города Бельгii (Брюссель, Льежъ и др.) предпочитаютъ выпускать свои, главн. образомъ выигрышныя, (лотерейныя изъ 2⁰/₀) займы, а *credit communal* пользуются въ большинствѣ случаевъ мелкiя общины.

Швеція.

Однимъ изъ образцовъ организаціи коммунальнаго кредита можетъ считаться шведская система.

Кредитная организаціи объединяетъ въ союзъ отдѣльныя городскія общины и носитъ названіе— „Всеобщая городская ипотечная касса“.

Города объединены въ союзы по округамъ съ солидарной отвѣтственностью въ предѣлахъ каждаго такого союза. Всѣ союзы объединены въ одну общую организацію также солидарной отвѣтственностью.

Для большихъ городовъ условія эти, видимо, нѣсколько невыгодны, чѣмъ и объясняется уклоненіе большихъ городовъ отъ участія въ кассѣ, курсы облигацій которой стоятъ замѣтно ниже, чѣмъ облигаціонныя займы крупнѣйшихъ городовъ Стокгольма и Готенбурга.

Данія.

Въ Даніи осуществлена идея взаимнаго коммунальнаго банка съ солидарной отвѣтственностью кредитующихся общинъ безъ гарантіи государства.

Норвегія.

Для цѣлей мѣстнаго кредита существуетъ ипотечная касса,— учрежденіе смѣшаннаго характера,—основной капиталъ которой составляется изъ вкладываемыхъ государствомъ его процентныхъ бумагъ, чѣмъ и ограничивается отвѣтственность государства. Обли-

гации, выпускаемая въ извѣстномъ соотношеніи къ этому основному капиталу, не посятъ правительственной гарантіи.

Голландія.

Организація коммунальнаго кредита смѣшаннаго типа—датской и шведской системъ.

Австрія.

Кредитованіе мѣстныхъ союзовъ происходитъ въ областныхъ и ипотечныхъ банкахъ.

Германія.

Мѣстный кредитъ въ Германіи пока еще не получилъ опредѣленнаго централизованнаго устройства. Только въ Саксоніи съ 1872 г. существуетъ частный банкъ коммунальнаго кредита—„Саксонскій банкъ“. Общегерманскій характеръ имѣли ссуды изъ Reichsinvalidenfond'a (имперскій инвалидный фондъ), но общія цифры ихъ незначительны.

Въ общемъ, германскіе города и мѣстные союзы донынѣ кредитуются у самыхъ разнообразныхъ учреждений и частныхъ лицъ, не говоря объ облигаціонномъ кредитѣ крупныхъ городовъ.

Кредиторы городовъ могутъ быть разбиты на три группы:

1) Учрежденія и лица, ссужающія города изъ собственныхъ наличныхъ средствъ подъ обезпеченіе долговымъ обязательствомъ или путемъ покупки город. облигацій. Къ нимъ относятся сберегательныя кассы, которыя помѣщаютъ значительную часть своихъ средствъ въ ссуды городамъ, при чемъ большей частью городъ кредитуются въ своей сберегательной кассѣ, что представляетъ опасность для кассъ въ томъ отношеніи, что вклады теряютъ двойное обезпеченіе; такъ какъ городъ поручитель по вкладамъ является вмѣстѣ съ тѣмъ должникомъ кассы. Затѣмъ нужно отмѣтить страховыя учрежденія, общественныя и частныя и имперскій инвалидный фондъ.

2) Вторую группу составляютъ кредитныя учрежденія, ссужающія безъ ипотечнаго обезпеченія изъ средствъ, получаемыхъ путемъ выпуска обязательствъ на свое имя. Таковы провинціальныя ссудныя кассы (Provinzial hilfskassen) и земскіе банки (Landes banken), созданныя съ цѣлью оказанія ссуды мѣстнымъ союзамъ для общепользныхъ сооруженій и другихъ подобныхъ затратъ.

Условія кредита чрезвычайно выгодны: они взимаютъ въ свою пользу всего 0,1—0,2% ссуды.

3) Третью группу кредиторовъ весьма значительную составляютъ банки различныхъ типовъ.

Эмиссионный курсъ коммунальныхъ займовъ обычно ниже курса государственныхъ.

Передъ войной въ Германіи значительно усилилось движеніе въ пользу организациі центральнаго банка для городовъ,—врядъ ли государственнаго, а скорѣе союзно-городскаго. Выдвинута одновременно была и идея образованія особаго центральнаго информационнаго бюро для освѣдомленія городскихъ управленій относительно условій кредитнаго рынка. Движеніе это имѣло успѣхъ и во время войны дѣло городскихъ займовъ уже въ значительной мѣрѣ было централизовано.

(Окончаніе слѣдуетъ).

Къ вопросу о поземельномъ обложеніи.

О крупномъ значеніи поземельнаго налога для мѣстныхъ финансовъ столько уже писали, что не стоитъ вновь возвращаться къ этой темѣ. У насъ, повидимому, государство не отказывается вовсе отъ реальныхъ налоговъ въ пользу самоуправленій—не въ примѣръ муниципальной практикѣ Запада. Тѣмъ не менѣе, земствамъ и городамъ, несомнѣнно, будетъ предоставленъ значительный % съ этого рода поступленій, имъ же, вѣроятно, придется взять всецѣло на себя дѣло взысканія реальныхъ налоговъ за неимѣніемъ у государства соответствующихъ органовъ. Ввиду этого, полезно освѣтить вопросъ, какъ приступить на практикѣ къ организациі поземельнаго обложенія, важнѣйшаго по своему значенію въ системѣ реальныхъ налоговъ.

Первое время Грузіи придется довольствоваться весьма грубой системой оцѣнки земель для взиманія поземельнаго налога. Правильно построенная система обложенія должна имѣть основой поземельный кадастръ западно-европейскаго или русскаго типа. Первый заключается въ *инструментальномъ* измѣреніи каждой парцеллы, каждаго отдѣльнаго участка, принадлежащаго данному владѣльцу и въ выводѣ *индивидуальной* цѣнности или доходности каждой парцеллы. Этого рода кадастры страшно громоздки, тянутся обычно очень долго (французскій кадастръ—около 50 лѣтъ) и обыкновенно оказываются къ моменту своего окончанія уже устарѣлыми. Кадастръ русскаго типа, выработавшійся въ практикѣ земской статистики

зафиксированной впоследствии въ оцѣнчномъ законѣ 1893 года, — заключается, въ противоположность западно-европейскому, въ установленіи *нормальной* цѣнности земель и въ *приблизительномъ* учетѣ земель по межевымъ и крѣпостнымъ даннымъ и даже, въ случаѣ необходимости, по *показаніямъ владѣльцевъ*. Опредѣлить нормальную доходность земли несравненно легче, нежели индивидуальную. Въ послѣднемъ случаѣ приходится имѣть дѣло съ безконечнымъ разнообразіемъ системъ земледѣлія и хозяйства, съ цѣлой массой отличій въ расположеніи участковъ, способахъ удобренія, разстояніи до населенныхъ пунктовъ (рынковъ сбыта) и т. д., и т. д. При установленіи же нормальной доходности берется во вниманіе не то, *что есть* въ данномъ хозяйствѣ, а то, *что могло бы быть* въ опредѣленныхъ естественныхъ и экономическихъ условіяхъ какаго-либо района. Русская схема оцѣнки проще з.-европейской, но и производство оцѣнчныхъ работъ земскаго типа сейчасъ въ Грузіи немислимо, какъ по своей, все же, колоссальной сложности *), такъ и потому, что, вообще, исчисленіе нормальной цѣнности или доходности недвижимости возможно производить лишь въ условіяхъ нормальнаго же экономическаго состоянія народнаго хозяйства. Теперь, когда колебанія цѣнъ происходятъ чуть не ежедневно, приходится мириться съ мыслью объ организаціи поземельнаго обложенія на весьма примитивныхъ началахъ, къ разсмотрѣнію которыхъ мы и перейдемъ.

Учетъ земель уѣзда является необходимой предпосылкой самаго обложенія. Заключается онъ въ выясненіи какъ общей площади земель, такъ и распредѣленія ихъ на угодья—усадебныя, пашатныя, сады-виноградники, сѣнокосныя, лѣсныя и т. д.; разумѣется, учетъ производится сначала по каждому отдѣльному владѣнію, затѣмъ данныя суммируются по мелкимъ административнымъ единицамъ, на примѣръ, по каждому селенію, тѣмъ, затѣмъ сводятся въ поубѣздные итоги. Какъ сказано выше, въ русскихъ земствахъ учетъ производился на основаніи межевыхъ данныхъ, крѣпостныхъ документовъ и показаній владѣльцевъ; инструментальной провѣрки не производилось, ввиду дороговизны и длительности этого способа. Самая техника исчисленія количества земель подраздѣлялась на двѣ операциі: предварительный и окончательный учетъ. Первый произво-

*) Популярное изложеніе пріемовъ производства земскаго кадастра читатели найдутъ въ содержательныхъ очеркахъ г. Псковича: „Земская земельная оцѣнка“, „Кавказскій Городъ“, №№ 2 и 3 1919 г.

дился камеральнымъ путемъ въ губернскомъ городѣ. Для этого снимались копии со всѣхъ имѣвшихся въ разныхъ губернскихъ учрежденіяхъ плановъ генеральнаго и спеціальнаго межеванія, а изъ нотаріальнаго архива брались свѣдѣнія о всѣхъ переходахъ имущества за послѣднія 30—40 лѣтъ *). Потомъ составлялась предварительная карта владѣній уѣзда. На ней были нанесены границы и №№ генеральныхъ и спеціальныхъ дачъ. На основаніи нотаріальныхъ данныхъ прослѣживалась судьба каждой дачи,—когда и на какіе участки разбивалась она въ силу переходовъ земель изъ рукъ въ руки, вплоть до выясненія, по мѣрѣ возможности, всѣхъ современныхъ владѣльцевъ и величины ихъ имѣній. По окончаніи камеральныхъ работъ въ уѣздѣ командировались статистики, снабженные всѣми матеріалами предварительнаго учета, для сплошной регистраціи владѣній и составленія окончательнаго учета земель. Имѣя предварительную карту владѣній, статистикъ, на основаніи имѣющихся на мѣстѣ плановъ и другими путями (напримѣръ, осмотромъ) выяснялъ всѣхъ современныхъ владѣльцевъ волости, наносилъ границы ихъ владѣній на карту, превращая постепенно таковую изъ предварительной въ окончательную карту владѣній. Параллельно составлялась на каждое владѣніе регистраціонная карточка съ показаніемъ участковъ и угодій въ нихъ. Получалась, такимъ образомъ, возможность привести въ извѣстность всю земельную площадь уѣзда, собрать всѣ данныя, необходимыя для веденія инвентарныхъ и окладныхъ книгъ.

Какъ производить учетъ земель для организаціи обложенія въ Грузіи?

Здѣсь это сдѣлать труднѣе, чѣмъ въ Россіи, уже въ силу чрезвычайной дробности землевладѣнія и черезполосности такового, еще усилившихся благодаря аграрной реформѣ. Съ другой стороны, здѣсь относительно меньше достовѣрныхъ документальныхъ данныхъ на землю—плановъ, купчихъ крѣпостей, владѣнческихъ записей и т. д. Слѣдовательно, здѣсь, не смотря на большую, сравнительно, трудность данной операціи, придется учесть землю болѣе простыми приемами, чѣмъ въ Россіи. Такъ, отъ предварительнаго учета надо будетъ вовсе отказаться за скудностью плановыхъ матеріаловъ, ихъ совершенной устарѣлостью и по технической трудности копированію имѣющихся въ Тифлисскихъ учрежденіяхъ плановъ. Составленіе карты владѣній при мѣстномъ обследованіи такъ же представляется

*) Въ Самарскомъ земствѣ соотвѣтствующія выборки произведены за все время существованія нотаріальнаго архива—съ 1871 по 1911 годъ.

невозможнымъ по аналогичнымъ причинамъ. Въ общемъ, значить, при организаціи обложенія въ Грузіи учесть соотвѣтствующій земельный фондъ возможно лишь при помощи сплошной поземельной регистраціи, произведенной статистическимъ путемъ. Сравнительная простота и дешевизна одной этой операціи (не осложненной собираніемъ разныхъ статистическихъ свѣдѣній) позволила бы провести такую въ кратчайшій срокъ, — потребовались бы, примѣрно, лѣто и осень на собираніе и провѣрку данныхъ, зима и весна на ихъ разработку. Къ началу будущаго 1921—22 бюджетнаго года по каждому уѣзду можно было бы имѣть какъ размѣръ подлежащаго обложенію земельного фонда, такъ и именной списокъ владѣльцевъ съ показаніемъ количества удобной земли у каждаго и подраздѣленіемъ земли на угодья.

Далѣе.

Въ результатъ оцѣночныхъ работъ русскаго типа получается возможность разбить отдѣльные уѣзды на *оцѣночные районы*, въ предѣлахъ каждаго изъ которыхъ предполагается наличие однородности общихъ хозяйственныхъ условій, опредѣляющихъ высоту подлежащей обложенію чистой доходности. Вѣроятно, подлежащимъ земствамъ Грузіи такъ же придется заняться районированіемъ уѣздовъ хотя бы грубо-эмпирическимъ путемъ. Соотвѣтствующая работа была продѣлана передъ войной съѣздомъ податныхъ инспекторовъ: можно было бы воспользоваться этими данными по исправленію ихъ. Конечно, это будетъ суррогатъ, но на время необходимо примириться съ значительной несовершенностью всей организаціи поземельнаго обложенія, памятуя, что начало любого дѣла обыкновенно далеко отъ идеала.

Покончивъ съ районированіемъ, земства эмпирическимъ же путемъ установятъ для каждаго района *оцѣночныя нормы* для всѣхъ категорій угодій: для пашни, виноградника, сѣнокоса, лѣса, кустарника, выгона, пастбища, — для всѣхъ удобныхъ земель. Получается такая, примѣрно, картина:

	Нормы чистой доходности 1-й десятины въ рубляхъ:			
	пашни и усадьбы	садовъ-виноградниковъ	лѣса	пастбища
I районъ	5000	6000	1000	1500
II районъ	4000	4000	1500	2000
III районъ	3500	—	1500	3500

Даже въ тѣхъ случаяхъ, когда районированіе произведено научными методами на основаніи достовѣрныхъ статистическихъ дан-

ныхъ, очень часто бываетъ, что отдѣльныя владѣнія не подходятъ подъ общій для данной мѣстности типъ, составляя исключеніе какъ въ лучшую, такъ и въ худшую сторону: найдутся имѣнія съ особо-благоприятными естественными условіями, какъ и другія, гдѣ почва значительно хуже, чѣмъ въ сосѣднихъ хозяйствахъ. Тѣмъ болѣе этого надо ожидать при глазомѣрномъ районированіи, основанномъ лишь на субъективномъ знаніи мѣстности. Поэтому, по раздѣленіи уѣзда на оцѣночные районы и опредѣленіи оцѣночныхъ нормъ для каждаго района, должно быть опубликовано во всеобщее свѣдѣніе, какія именно селенія и тѣмъ отнесены къ тому или другому району, чтобы дать заинтересованнымъ налогоплательщикамъ возможность обжаловать неправильное отнесеніе ихъ къ высшему оцѣночному району. Земская управа (или иной органъ по уполномочію земскаго собранія) должна рассмотреть всѣ поступившія жалобы по существу и вынести соответствующее рѣшеніе. Только послѣ этого можно приступить къ веденію *поземельно инвентарныхъ книгъ* и окончательному *наложенію оцѣнокъ* на отдѣльныя имущества.

Въ инвентарную книгу заносится имя, отчество, фамилія каждаго землевладѣльца, количество десятинъ удобной земли у него съ подраздѣленіемъ на угодья; обозначается оцѣночный районъ, къ которому отнесено имѣніе и, въ зависимости отъ этого, исчисляется чистая доходность каждаго угодья и всего имѣнія въ цѣломъ. О всѣхъ переходахъ земель вслѣдствіе купли-продажи, проведенія аграрной реформы, по наслѣдству и т. д. подлежащія учрежденія должны сообщать земской управѣ для внесенія соответственныхъ измѣненій въ инвентарную книгу.

Разъ извѣстна чистая доходность каждаго земельного владѣнія, а, слѣдовательно, доходность и всѣхъ земельныхъ имуществъ уѣзда, земскимъ учрежденіямъ остается лишь опредѣлить, какой % доходности долженъ быть взимаемъ въ пользу земства (государства), составить окладныя книги и разослать владѣльцамъ окладныя листы. На другой годъ, ввиду быстрого измѣненія доходности (или ея денежнаго выраженія) въ силу общихъ экономическихъ условій,—нужно будетъ лишь фиксировать, на сколько ‰‰ доходность каждаго земельного угодья (или удобныхъ земель въ цѣломъ) повысилась или понизилась по сравненію съ прошлымъ годомъ. Затѣмъ автоматически новая скала доходности примѣняется къ каждому отдѣльному владѣнію.

Въ заключеніе не лишне отмѣтить, почему государству нѣтъ смысла удерживать за собой весь поземельный налогъ или значительную часть его.

Какъ уже упомянуто выше, дѣло организаціи взиманія этого налога будетъ въ рукахъ земства во всякомъ случаѣ, независимо отъ того, какой % поступленій попадетъ земству. Если большая часть сбора должна поступить въ казну, для каждаго земства (создается побудительная причина къ уменьшенію налоговыхъ тяготъ населеніе своего уѣзда путемъ соотвѣтственнаго пониженія нормъ доходности земельныхъ угодій. Какъ бы высоко ни расцѣнивать степень гражданскаго правосознанія и безпристрастія земскихъ дѣятелей, все же неувѣренность въ достаточной точности оцѣнокъ остальныхъ земствъ побудитъ каждый уѣздъ стремиться къ возможному уменьшенію своихъ нормъ доходности. Отсюда неизбежна *неуравнительность обложенія*: нѣкоторые уѣзды будутъ переобложены, другіе, наоборотъ, станутъ нести слишкомъ легкія тяготы, несообразныя съ дѣйствительной доходностью ихъ земельной недвижимости. Другое дѣло, если весь или большая часть налога будетъ предназначена земству, тогда возможно ожидать лишь неуравнительности въ обложеніи отдѣльныхъ плательщиковъ, — неуравнительности, постепенно ослабляемой путемъ улучшенія метода оцѣнокъ и, наконецъ, переходомъ къ оцѣнкамъ, основаннымъ на поземельномъ кадастрѣ русскаго типа. Если же къ неизбежной по несовершенству налоговой техники неуравнительности прибавится неуравнительность въ обложеніи отдѣльныхъ уѣздовъ, то общіе недостатки поземельнаго налога могутъ усугубиться до такой степени, что финансовый результатъ окажется несоотвѣтствующимъ затраченнымъ на взиманіе усиліямъ и средствамъ и вмѣсто ожидаемой пользы поземельное обложеніе принесетъ вредъ финансовому хозяйству страны.

А. Гончаровъ.

Городская и земская жизнь.

(ОБЗОРЪ).

Если наша печать мало вниманія удѣляетъ земствамъ, то жизнь городовъ, особенно мелкихъ, проходитъ почти совсѣмъ незамѣтно. А, между тѣмъ, изученіе этой жизни не только интересно, но и необходимо, ибо у насъ рядъ городовъ только что вызванныхъ къ жизни и первые шаги въ ихъ муниципальной работѣ должны привлечь вниманіе всѣхъ, кому дорого дѣйствительное укрѣпленіе демократіи на мѣстахъ. Особенно интересно сравненіе жизни разныхъ

городовъ, посредствомъ изученія ихъ бюджетовъ. Поэтому мы пользуемся рѣдкимъ случаемъ — полученіемъ нѣсколькихъ смѣтъ городовъ. Составители смѣты придерживались установленнаго порядка составленія, хотя многіе города допускаютъ большія отклоненія отъ этого порядка, такъ что при общей сводкѣ пришлось пересмотрѣть отдѣльныя статьи и перенести ошибочно показанные цифры въ другіе параграфы, при чемъ необходимо отмѣтить, что различная терминологія (на грузинскомъ языкѣ) значительно затрудняетъ работу. Главнѣйшія измѣненія отмѣчены въ примѣчаніяхъ къ таблицамъ. Нѣкоторые параграфы смѣты становятся какъ бы лишними и города ими не пользуются. Намъ представляется, однако, это не совсѣмъ правильнымъ. Такъ § 1 расходной смѣты, участіе въ расходахъ по содержанію правительственныхъ учреждений, во всѣхъ смѣтахъ, если не считать г. Зугдиды, ассигновавшаго по этому параграфу 120 руб., остался не заполненнымъ, а между тѣмъ при томъ положеніи, которое занимаютъ въ Республикѣ органы мѣстнаго самоуправленія, несомнѣнно у города есть расходы, если не по содержанію правительственныхъ учреждений полностью за счетъ города, то связанные исключительно съ выполненіемъ возложенныхъ на городъ общегосударственныхъ функцій, и отнесеніе ихъ въ самостоятельный параграфъ было бы интересно.

Первое, что бросается въ глаза въ прилагаемыхъ таблицахъ, это тоже „критическое“ состояніе финансовъ городовъ, которое мы отмѣчали и въ земствѣ. Дѣйствительно, бюджетъ городовъ въ огромной своей части основанъ не на доходахъ городовъ а на пособіяхъ, ссудахъ и займахъ изъ Государственнаго Казначейства. Мы уже не говоримъ о гор. Гори, почти выведенномъ изъ строя городовъ землетрясеніемъ, гдѣ 76⁰/₁₀₀ доходной смѣты пополняется изъ казеннаго источника, пособіями и займомъ. Этотъ городъ лишился въ текущемъ году 5.219.000 рублей своихъ обычныхъ доходовъ, что составляетъ 30,³/₁₀₀ его смѣты. (см. таб. 2). Г. Хони получаетъ изъ казны 60,⁴/₁₀₀ смѣты, Телавъ 47,⁴/₁₀₀, а маленькій городокъ Они, у котораго еще нѣтъ отдѣла народнаго образованія, такъ какъ школы еще находятся въ вѣдѣніи Мин. Нар. Образ., Просв. доходную смѣту на 2-ое полугодіе 1920 г. заключилъ, главнымъ образомъ, — 70,⁹/₁₀₀ по § 7 (см. табл. 4) за счетъ государства. Самымъ здоровымъ бюджетомъ въ этомъ отношеніи является бюджетъ г. Зугдиды (14,²/₁₀₀) и г. Боржома (17,⁵/₁₀₀). Въ отношеніи Зугдиды слѣдуетъ отмѣтить, что ему содержаніе милиціи обходится въ 29,⁸/₁₀₀ смѣты (см. табл. 3), т. е. половину расходовъ на милицію 15,¹/₁₀₀ городъ производитъ изъ своихъ средствъ. Ст. финан-

совымъ кризисомъ городамъ такъ трудно справиться, что этотъ вопросъ не можетъ не привлекать всѣ усилія городовъ. Почти каждый номеръ газетъ извѣщаетъ о ходатайствахъ городовъ передъ правительствомъ о миллионныхъ ссудахъ и займахъ. Такъ, въ газетѣ „Слово“ отъ 1 іюля 1920 г. говорится, что города Сигнахъ, Телавъ, Зугдиды и Очеччиры ходатайствуютъ о ссудахъ отъ 2 до 5 миллионъ каждый, между тѣмъ какъ бюджеты этихъ городовъ на 1920 годъ заключены: Сигнахъ—3.969.270 р., Телавъ 12.058.441 р. и Зугдиды 2.284.528 р. 93 к., слѣдовательно новыя ссуды будутъ около 50—60% этихъ бюджетовъ, въ которыхъ уже фигурируютъ казенныя средства.

Яркимъ примѣромъ служить новый городъ Гагры, смѣта на 1920 годъ, котораго чрезвычайно скромна, правительственная помощь выражается въ 25%, вотъ эта смѣта по отдѣльнымъ §§.

Смѣта г. Гагры по 1920 годъ
(въ рубляхъ и ‰‰).

Расходы		Доходы	
§ 2	176.100— 35,2‰	§ 1	345.070 - 69,0‰
§ 5	165.000— 33,0‰	§ 6	30.000— 6,0‰
§ 7	10.000— 2,1‰	§ 7	124.000— 25,0‰
§ 9	60.800— 12,1‰	Итого	499.070 - 100,0‰
§ 10	6.000— 1,2‰		
§ 11	55.200— 11,0‰		
§ 16	25.970— 5,5‰		
Итого	499.070—100,0‰		

Уже въ концѣ мая обнаружилось, что смѣта и жизнь города Гагры совершенно разошлись; такъ, по смѣтѣ на 4 мѣсяца предположено было расходовъ 166.357 руб. ($499.070 : 3$), а дѣйствительный расходъ оказался 471.495 руб. 25 коп. по 1 мая, почему къ концу года предполагается дефицитъ въ 915.414 руб., на покрытие котораго городъ испрашиваетъ въ Мин. Внутр. Дѣлъ одинъ миллионъ рублей, и эта ссуда измѣнить финансовое положеніе города, ибо если этотъ миллионъ включить въ § 7 городскихъ доходовъ, а сдѣлать это будетъ необходимо, то поступления отъ казны будутъ равны 75%.

Поверхностное изученіе смѣты объясняетъ полную невозможность городамъ удѣлить изъ своихъ кассъ необходимыя оборотныя средства для продовольственныхъ операцій городовъ, безъ чего не можетъ обойтись ни одинъ городъ.

Поэтому Главный Комитетъ Союза Городовъ 28 апрѣля 1920 года, по предложенію Н. З. Эліава, возбудилъ общій вопросъ передъ

правительствомъ о ссудѣ всѣмъ городамъ Республики исключительно на продовольственные операціи. Такимъ образомъ только съ этой цѣлью казна должна затратить болѣе 50 милліоновъ рублей на продовольственные нужды города.

При такомъ тяжеломъ состояніи финансовъ городскіе гласные должны проявить большую энергію, чтобы расходы города были дѣйствительно цѣлесообразны и производительны: поглашая огромныя средства государства и населенія, городской аппаратъ долженъ расходовать ихъ, предоставляя населенію максимумъ благъ. Въ этомъ отношеніи насъ интересуютъ §§ 7, 9, 10 и 11 расходныхъ смѣтъ, и надо признать, что процентное отношеніе всѣхъ этихъ расходовъ по отношенію ко всей смѣтѣ расходовъ сравнительно очень не значительно. На благоустройство города (§ 7) болѣе другихъ тратитъ г. Телавъ 27,6% менѣе всѣхъ Гагры 2,1%; на народное образованіе (§ 9), на эту основную задачу демократическихъ самоуправленій болѣе другихъ ассигновано гор. Сигнахомъ 22,6%, г. Сенаками, 22,2% Телавомъ, 21,8% и, Гори 21,75% и менѣе всего, не считая гор. Они, гор. Боржомъ 6,0%—Общественное призрѣніе или социальная помощь почти не осуществляется самоуправлениями, несмотря на тяжелое положеніе многихъ гражданъ, созданное дороговизной и другими условіями современной жизни. Боржомъ и г. Сенаки. не ассигновали ни рубля на этотъ предметъ, гор. Гори, Телавъ, Сигнахъ Зугдиды дали личтожныя суммы не составившіе даже 0,1% ихъ смѣтъ, а самый щедрый оказался гор. Хони, внесшій по § 10—110.000 руб. или 1,4½% смѣты.—Медицина, это излюбленное дѣтище русскаго земства всегда хромала въ городахъ и надо признать, что и въ разсматриваемыхъ смѣтахъ городская медицина не на высотѣ. Такъ, Гори далъ всего 2,13%, Боржомъ 6%, болѣе другихъ ассигновали г. Хони 15,8½% и Телавъ 15,7%. (См. таб. 1). Почти всѣ города совершенно не пользуются § 15 смѣты расходовъ (отчисленія на образованія капиталовъ), за отсутствіемъ средствъ одинъ Боржомъ сдѣлалъ исключеніе, давъ по § 15—24,0% смѣты, съ отнесеніемъ въ запасный капиталъ 275.230 р. и въ строительный фондъ 890.000 руб.

Таблица 3, въ которой приведены смѣты двухъ маленькихъ городовъ интересны потому, что имѣя почти одинаковое количество населенія по даннымъ послѣдней переписи 22 іюля 1917 года, они совершенно различны и смѣта одного города почти въ два раза больше другого.

Двѣ полугодовыя смѣты гор. Они (табл. 4) останавливаютъ вниманіе тѣмъ, что въ томъ же городѣ отдѣльные параграфы какъ расходовъ, такъ и доходовъ совершенно не похожи другъ на друга, и не понятнѣ какъ можетъ существовать медицина, когда въ первомъ полугодіи по § 11 нѣтъ ни рубля, а во второмъ полугодіи по тому же параграфу назначено 32,1% смѣты. Эта смѣта интересна еще и тѣмъ, что Городская Управа не только не признаетъ системы при составленіи ея, но даже для себя не установило опредѣленныхъ §§, такъ же что если расходы по народному образованію за 1-ое пол. внесены въ § 7 смѣты, то во 2-омъ полугодіи они значатся въ § 6.—Но важнѣе всего то, что всѣ эти смѣты, вѣроятно, такъ, же какъ и Гагринская почти не оправдываются въ дѣйствительности. Города, вынужденные удовлетворять потребности уже функционирующихъ город. учреждений и предпріятій, не смогутъ выполнить смѣты тамъ, гдѣ предусматривалось какое либо нововведеніе, какъ бы необходимо оно для города не было.—Нельзя не учитывать, какъ трудно составить смѣту въ данное время, чтобы имѣть возможность ее точно выполнять въ теченіе года, но все же у насъ есть такой примѣръ Гл. Комит. Союза Городовъ, и городамъ есть чему поучиться въ ихъ же союзѣ. Отчетъ за 1919 годъ, представленный Гл. К. Съѣзду городовъ Республики Грузіи заслуживаетъ большого вниманія: Бюджетъ Союза совершенно самостоятельный не зависящій отъ Государственнаго казначейства; исполненіе смѣты положительно для нашего времени изумительное (таб. 5).

Израсходовано по смѣтѣ всего на 8,45% болѣе назначеннаго.—Чрезвычайно интересенъ, конечно, и общій итогъ дѣятельности Союза Городовъ (таб. 6). При оборотѣ въ 32 милліона получено чистой прибыли почти 8 милліоновъ. Слѣдуетъ лишь пожелать, чтобы, выполнивъ первую задачу, паладивъ свои финансы, Муниципальный Союзъ Грузіи принялъ бы на себя и вторую задачу финансовой помощи своимъ счленамъ въ той же мѣрѣ, въ какой вліяніе Союза сказывается въ жизни городовъ, и расширили бы свои культурныя предпріятія, быть можетъ и не доходныя, но зато необходимыя въ странѣ; этимъ союзъ окажетъ огромную услугу въ дѣлѣ строительства государства и наилучшимъ образомъ будетъ способствовать укрѣпленію позицій демократіи.

Земская жизнь прокладываетъ себѣ все новые и новые пути въ самой типичной народной. На мѣстахъ идетъ настоящая земская работа, строится заново весь укладъ не только мѣстнаго самоуправленія, но и управленія, а печать почти безмолвствуетъ, давая о зем-

ствѣ самыя скудныя свѣдѣнія, какъ будто въ Республикѣ давно уже сложился аппаратъ власти на мѣстахъ и отлились прочныя формы самоуправленія.

Союзомъ Земствъ разработанъ законопроектъ о мелкой земской единицѣ—тѣми читаемъ мы въ № 132 газеты „Борьба“ и кто не знакомъ съ дѣйствующимъ въ Грузіи Временнымъ Положеніемъ о Земскихъ Учрежденіяхъ—въ Закавказьи, изданномъ Закавказскимъ Комиссаріатомъ 25 января 1918 года, можетъ подумать, что до сего времени не было закона, на основаніи котораго введено „тѣми“, но Положеніе существуетъ, законъ не отмѣненъ дѣйствуетъ, и только не воспринять тѣми. Нѣкоторые изъ нихъ съ начала своей дѣятельности приняли на себя роль учредительныхъ собраній и пытаются опредѣлить свои права и обязанности, совершенно не считаясь съ существующимъ закономъ.

Разработка законопроекта о „тѣми“ производилась и въ Мин. Вн. Дѣлъ В. А. Соколовымъ, и въ Гл. Ком. Союза Земствъ М. Н. Смирновымъ, проектъ котораго одобренъ на частномъ совѣщаніи представителей 12 уѣздныхъ Земствъ Грузіи, бывшаго 12—20 июня 1920 г. въ Союзѣ Земствъ, и теперь этотъ проектъ подлежитъ разсмотрѣнію Мин. Вн. Дѣлъ. Было бы желательно, чтобы такой серьезный вопросъ, до внесенія его въ законодательный органъ, подвергся широкой общественной критикѣ.

Пока въ теоріи обсуждается новое положеніе о тѣми, въ жизни все яснѣе намѣчаются взаимоотношенія уѣзднаго земства и тѣми. Такъ, на совѣщаніи Тифлисской Земской Управы съ представителями тѣми въ концѣ-концовъ рѣшено: 1) общее руководство народнаго просвѣщенія оставить въ вѣдѣніи уѣзднаго земства, на тѣми же возлагается дѣло улучшенія хозяйственной стороны школьнаго дѣла; 2) медицинскіе, агрономическіе и ветеринарные пункты остаются въ вѣдѣніи уѣзд. Земства; 3) привлеченіе населенія къ ремонту дорогъ и каналовъ, а также доставка матеріала поручается каждому тѣми въ своемъ районѣ; 4) если тѣми потребуются проведеніе дорогъ и каналовъ, то уѣзд. управа предоставляетъ необходимую техническую помощь. На этомъ же совѣщаніи постановлено произвести перемереніе границъ тѣми. Сама жизнь устанавливаетъ кругъ дѣятельности уѣзднаго земства и тѣми, и нужно лишь, чтобы эти вопросы были разрѣшены одинаково для всей Грузіи.

Какъ мы уже отмѣтили въ прошломъ номерѣ „Гор. и Зем.“, понемногу въ уѣздахъ создается мощная организація, параллельно съ уѣзднымъ земствомъ, изъ представителей тѣми того же уѣзда; такимъ

образомъ, въ уѣздѣ получается два фокуса общественной жизни. 9-го июня въ Озургетахъ состоялся „чрезвычайный съѣздъ представителей тѣми Гуріи“, связанный съ защитой границъ Республики отъ ставшаго Совѣтскимъ Азербейджана. Правда, на съѣздѣ присутствовалъ предсѣдатель уѣзд. земск. управы и дѣлалъ докладъ о мобилизаціи, но намъ представлялось бы болѣе правильнымъ, съ точки зрѣнія существующаго Земскаго Положенія для такого экстреннаго и серьезнаго вопроса, созывъ чрезвычайнаго уѣзднаго земскаго собранія, которому по закону принадлежитъ право руководить жизнью всего уѣзда.

Интересно обращеніе министра юстиціи къ Мин. В. Д. съ указа ніемъ на вмѣшательство *) земствъ въ области ему чуждыя, напримѣръ, въ судебныя дѣла. Мин. Юстиціи указываетъ, что „изъ поступающихъ въ министерство жалобъ и заявленій усматривается, что *нѣкоторые изъ должностныхъ лицъ земскихъ учрежденій до сего времени самовольно продолжаютъ присваивать себѣ функціи суда и вмѣшляются въ разрѣшеніе спорныхъ гражданскихъ правоотношеній. Въ виду противозаконности такого присвоенія судебной власти, принадлежащей только органамъ суда, желательно было бы, чтобы Министерство Внутреннихъ Дѣлъ преподало земскимъ учрежденіямъ и отдѣльнымъ должностнымъ лицамъ указанія, что вмѣшательство ихъ въ отправленіе чисто судебныхъ дѣлъ является превышеніемъ власти, которое карается законами республики“.*

Статистическимъ совѣтомъ разрѣшенъ вопросъ о взаимоотношеніи между центральнымъ статистическимъ комитетомъ республики Грузіи (правительст. органъ) и статистическими отдѣлами уѣздныхъ земствъ.

Въ виду большого значенія этого вопроса приводимъ тезисы соглашения:

1) Центральный статистическій комитетъ разрабатываетъ проекты программъ и бланковъ какъ по текущей статистикѣ (сельско-хозяйственной, продовольственной, движенія населенія, медико-санитарной, уголовной, школьной и т. д.), такъ и единовременныхъ обследованій въ различныхъ областяхъ статистики.

2) Проекты эти поступаютъ на разсмотрѣніе созываемыхъ центральнымъ статистическимъ комитетомъ комиссій, участіе въ которыхъ лицъ, командируемыхъ Главнымъ Комитетомъ Союза Земствъ и Союза Городовъ, Тифлискимъ городскимъ самоуправленіемъ и тифлискимъ уѣзднымъ земствомъ, обязательно.

*) См. „Первый этапъ Земствъ Грузіи“ № 9—10 „Кавк. Гор.“ за 1919 г.

3) Принятые комиссіей бланки поступають на утверждение центрального статистическаго совѣта.

4) Бланки и анкеты, утвержденные центральнымъ статистическимъ совѣтомъ, рассылаются центральнымъ статистическимъ отдѣламъ, для распредѣленія между добровольными корреспондентами, мелкими земскими единицами и специалистами.

5) Статистическіе отдѣлы земскихъ управъ организуютъ въ своихъ уѣздахъ сѣть добровольныхъ корреспондентовъ (по возможности въ каждомъ крупномъ селеніи, входятъ въ соглашеніе со всѣми мелкими земскими единицами о назначеніи ими особыхъ лицъ для заполнения анкетъ, инструктируютъ ихъ въ смыслѣ однообразія и быстроты заполнения бланковъ, инструктируютъ также специалистовъ (агрономовъ, учителей, медицинскій персоналъ) въ смыслѣ однообразія заполнения бланковъ по ихъ специальности, участвуютъ въ организациіи опроса населенія при одновременныхъ обследованіяхъ.

6) Заполненные въ уѣздахъ бланки отправляются немедленно для разработки въ центральный статистическій комитетъ, который обязуется немедленно по окончаніи разработки сообщать каждому земскому отдѣлу тѣ обработанныя свѣдѣнія, которыя касаются его уѣзда. Общий планъ разработки матеріала центральнымъ статистическимъ комитетомъ долженъ обсуждаться въ комиссіяхъ, упомянутыхъ въ пунктѣ второмъ и утверждаться центральнымъ статистическимъ совѣтомъ.

Въ экстренныхъ случаяхъ нужды въ собранномъ матеріалѣ для непосредственной работы на мѣстѣ земства могутъ съ вѣдома центрального статистическаго совѣта и въ устанавливаемый послѣднимъ срокъ снимать копии съ матеріала до отправления его въ центральный статистическій комитетъ.

Центральный статистическій комитетъ долженъ также по окончаніи разработки возвращать земствамъ первичный статистическій матеріалъ для детальной его разработки на мѣстѣ съ точки зрѣнія какихъ-нибудь вопросовъ, представляющихъ мѣстный интересъ если въ этомъ явится у нихъ потребность.

7) Земскіе статистическіе отдѣлы могутъ требовать отъ центрального статистическаго комитета специальной разработки такого вопроса, который интересуетъ соответствующій уѣздъ и не представляетъ интереса для другихъ уѣздовъ.

8) Земскіе статистическіе отдѣлы снабжаютъ свои управы статистическимъ матеріаломъ, извлекая его изъ уже имѣющагося статистическаго матеріала (напр., переписи 1917 г., желѣзнодорожной

статистики, статистики цѣнъ), соотвѣтственно перерабатывая этотъ матеріалъ, или организуютъ мѣстное обследованіе, напр., для опредѣленія пошуднаго сбора обследуютъ привозъ въ уѣздъ гужемъ при чемъ абсолютно необходимо, чтобы при организациі какого-нибудь обследования программа этого обследования предварительно посыла-лась въ центральный статистическій комитетъ для обсужденія и утвержденія ея, въ порядкѣ указанномъ въ пунктахъ второмъ и третьемъ.

9) Всякое обследованіе, носящее характеръ хотя бы районнаго (сплошнаго или выборочнаго) опроса населенія, должно быть одобрено центральнымъ статистическимъ совѣтомъ.

10) Контактъ центрального статистическаго комитета съ мѣстными земскими отдѣлами создается періодическими объѣздами статистиковъ центрального статистическаго комитета уѣздовъ, командировкой статистиковъ центрального статистическаго комитета въ уѣзды, въ которыхъ не имѣется организованныхъ статистическихъ отдѣловъ со всѣми работами центрального статистическаго комитета и сотрудничествомъ при мѣстныхъ обследованияхъ агентовъ центрального статистическаго комитета съ мѣстными статистиками, а также періодическими съѣздами земскихъ статистиковъ.

11) Должно быть усилено представительство земствъ и городовъ въ статистическомъ совѣтѣ, при чемъ Союзъ Земствъ долженъ имѣть право командировать туда двухъ представителей и тифлисское уѣздное земство одного представителя.

Это рѣшеніе приводитъ въ систему, столь необходимую съ самаго начала, ясную постановку статистической работы. При такой организациі съ наименьшими затратами могутъ быть обслужены статист. отдѣлами не только земства, но и правительственныя нужды.

Въ развитіе этого соглашенія Союзъ Земствъ сообщилъ въ началѣ іюня всѣмъ земствамъ, что при комитетѣ Союза Земствъ организованъ статистическій отдѣлъ, который ставитъ себѣ задачи: 1) представительство Земствъ въ центрально-статистическомъ совѣтѣ и въ комиссіяхъ при немъ (критическая оцѣнка проектовъ совѣта съ точки зрѣнія интересовъ земства); 2) консультированіе Земствъ по статистическимъ вопросамъ на почвѣ программъ и формъ установленныхъ совѣтомъ; 3) широкое изученіе земскаго хозяйства, что необходимо какъ основа для планомѣрнаго обслуживанія хозяйственныхъ интересовъ Земствъ, хотя бы въ области закупки и распределенія продуктовъ; 4) статистическій учетъ торговыхъ операцій Земскаго Союза и дѣятельность его предпріятій; 5) обслуживаніе

нуждъ комитета Земскаго Союза въ справочно-статическомъ матеріалѣ (особенно въ области статистики цѣпъ).

Задачи, поставленныя себѣ Союзомъ Земствъ показываютъ, что главное вниманіе обращено не на культурную сторону земской работы, а на продовольственно-коммерческую дѣятельность Земствъ. — Таково требованіе момента.

При статист. отд. Зем. Союза обсуждался вопросъ о земско-технической анкетѣ для выясненія функционирующихъ земскихъ промышленныхъ заведеній, зем. складовъ, зем. зданій, сельско-хозяйственныхъ машинъ и орудій, дорогъ и мостовъ, перевозочныхъ средствъ и потребность земствъ во всякихъ матеріалахъ и инструментахъ на ближайшее время. Анкету предполагено разослать и тѣмъ.

Интересны первые шаги статист. отд. Телавскаго уѣз. земства, гдѣ произведена въ теченіи полутора мѣсяцевъ краткая сел.-хоз перепись для упорядоченія работъ аграрной реформы (распредѣленіе земли).

Нельзя не пожелать успѣха хорошему почину старшаго врача Кутаисскаго уѣзда, вошедшаго въ земскую управу съ докладомъ о ликвидаціи фельдшерскихъ пунктовъ. Надо надѣяться, что въ Грузіи найдется достаточное количество молодыхъ врачей, которыхъ не устрашитъ, быть можетъ не веселая, но зато почетная доля земскаго врача, этого самоотверженнаго труженика на Земской Нивѣ.

Въ Гурійскомъ земствѣ 11 врачебныхъ участковъ при трехъ больницахъ. Фельдшерскіе пункты совершенно упраздняются и приняты мѣры къ тому, чтобы по рецептамъ фельдшеровъ ни одна аптека не отпускала лекарствъ, пока въ уѣздѣ имѣется 4 аптеки, рѣшено покрыть уѣзды сѣтью зем. аптекъ.

Это же земство организовало крайне нужныя населенію работы по укрѣпленію береговъ рѣки Ріона. Работы ведутся, главнымъ образомъ, при помощи натуральной повинности.

Вообще нужно замѣтить, что почти всѣми земствами ведутся большія техническія работы по созданію собственныхъ предпріятій промышленнаго и культурнаго типа, и еще большія намѣчаются въ перспективѣ.

Въ сел. Кварели намѣчена постройка народнаго дома на средства самаго населенія.

Для руководства всѣми работами при техническомъ отдѣлѣ Союза Земствъ организовано Бюро Техническихъ Силъ для обслуживания техническихъ надобностей уѣз. земствъ.

Нѣкоторыя земства приступили къ сбору и сушкѣ лекарственныхъ растений; другіе возбудили вопросъ объ организаціи производства медикаментовъ собственными силами Союза. Намѣчена организація Лабораторіи Галеновыхъ препаратовъ.

А. Гончаровъ въ газетѣ „Борьба“ въ № 121 (676) даетъ очень интересныя свѣдѣнія объ агрономической дѣятельности Телавскаго уѣзднаго земства; свой очеркъ онъ заканчиваетъ словами: „несмотря на большія затрудненія съ прискрапиемъ подготовленнаго... персонала, несмотря на отсутствіе многихъ предметовъ, необходимыхъ для оборудованія агрономическихъ пунктовъ,—несмотря на все это, Телавское земство вѣрными шагами идетъ къ осуществленію правильно построенной сѣти участковой агрономіи, не упуская изъ вида также своихъ сел.-хоз. предпріятій, въ которыхъ удачно сочетались заботы о нуждахъ сел.-хоз. уѣзда въ цѣломъ съ интересами земской кассы“.— Если даже часть этихъ начинаній будетъ удачна, и то уже будетъ сдѣлано большое дѣло.

Кутаисское, Горійское, Сенакское, Шорананское и Борчалинское уѣз. Земства, а также города Кутаисъ и Хони обратились къ Мин. Вп. Д. съ ходатайствомъ о предоставленіи имъ по удешевленной цѣнѣ зерна, получаемого изъ Италіи въ количествѣ 60 вагоновъ *).

Тифлисская уѣз. зем. управа рѣшила оказать финансовую поддержку тѣмъ выдачей имъ 20⁰/₀, изъ полученной отъ правительства 3 милліонной ссуды. Лечхумскимъ земствомъ было возбуждено ходатайство предъ Мин. Внутр. Дѣлъ о 5-ти милл. ссудѣ изъ 100 милл. фонда, находящагося въ распоряженіи Правительства.

Правительствомъ выданы ссуды: Рачинскому, Кодорскому, Гумистинскому, Лечхумскому земствамъ по одному милліону руб., Горійскому земству 3 милл. руб.; Кутаисскому земству 4 милл. руб. и Гудаутскому 500.000 рублей **). (см. табл. на стр. отъ 37 до 46)

В. Яновичъ.

*) Газ. „Борьба“ № 127.

***) Газ. „Борьба“ № 140 (695).

Таблица общихъ доходовъ, расходовъ и прибыли Союза Городовъ Республики Грузи
за отчетный 1919 годъ.

По даннымъ Инстр. бухгалтерии А. П. Сахсаганскаго

№ по порядку	Отдѣлы	Доходы	Расходы	Прибыль	Распредел. суммы общ.-адм. расх.	Чистая прибыль въ руб. в кон.	Въ % отнош.	Примѣчанія:
1	Обще-администр.	—	2.882.561 67	—	—	—	—	1) Предположено по сметѣ на 1919 г. къ по-ступленію: 25.475.900 р., т. е. на 6568.94 р. 56 к. менѣ действительнаго постула.
2	Коммерческій.	14.229.077 68	8.857.848 38	5.371.229 30	1.448.777 54	3.922.451 76	59,25	2) Назначено по сметѣ на 1919 г. всего расходовъ: 22.342.372 р., 14 к. т. е. на 1.898.529 р. 13 коп. менѣ действительно произведенныхъ рас-ходовъ.
3	Техническій	12.329.180 37	9.868.593 76	2.460.586 60	663.720 31	1.796.866 30	23,02	
4	Лѣсной	2.873.708 78	1.855.692 82	1.018.015 96	274.633 92	743.382 04	9,53	
5	Медико-Санитар.	2.464.662 47	663.538 13	1.795.124 34	484.234 94	1.310.889 40	16,80	
6	Разные	148.175 25	106.666 51	41.508 74	11.194 96	30.313 78	0,39	
	Итого	32.044.804 55,)	24.240.901 27,)	10.686.464 95	2.852.561 67	7.803.903 28	100,00	

Г о р о д с к и я с м ы н а 1920 г.
(въ рубляхъ %/о)

Таблица № 1.

Предметы расходов ^{*)}	Название города.	Г о р и.	Т е л ы в ь Х о н и.	Б о р ж о м ь.	С и г н а х ь.	П р и м ь ч а н и я.
§ 2. Содержание гор. обществ. управл.	Название города.	1.535.064,30 8,9%	1.135.730 9,4%	871.200 18,0%	598.500 15,2%	1) Включены расх. на переездъ гор. недв. имущ. въ 100.000 р.
§ 4. Волнская кварт. повинность		6.000— 0,008%	—	—	10.000 0,2%	2) Показаны расх.: на электрич. станцію 619.272 р., бойни—123.900 р. и гор. въсомъ—60.000 р.
§ 5. Содержание город. милиции		2.386.928— 13,8%	841.522 7,0%	466.000 9,4%	852.940 21,7%	3) Включ. расходы на содержание большаго 669.768 р. и на содержание гор. ант.—623.480 руб.
§ 6. Содержание пожарной команды		—	60.000 0,8%	—	10.000 0,2%	4) Расх. на содержание гор. аптеки въ сум. 850.000 р. перенесенъ въ § 8 въ § 11.
§ 7. Благоустройство города		995.672— 5,17%	3.316.879 27,9%	40.000 0,8%	303.800 7,7%	5) Показаны предполагаемый перерасходъ на увеличение расходовъ города и прибавки жалов. служащихъ въ суммѣ 3.000.000 р.
§ 8. Содержание городскихъ сооружений и предприятий		3.259.944— 19,0%	808.172 6,7%	223.800 4,6%	570.920 14,4%	6) Показано отчисленіе въ запасн. капиталъ 275.230 р. и въ строительный фондъ 890.000 р.
§ 9. Народное образование		3.757.018,80 21,75%	2.616.416 21,8%	314.741 6,4%	889.260 22,6%	7) Ассигнованій по §§ 1 и 3 съдѣлано не было.
§ 10. Общественное призрѣніе		20.612— 0,15%	50.000 0,4%	—	10.000 0,2%	
§ 11. Медицинская, ветеринарная и санитарная части		370.119,22 2,18%	1.886.008 15,7%	283.000 6,0%	331.500 8,0%	
§ 12. Уплата налоговъ		6.100— 0,03%	—	—	200 0,005%	
§ 13. Содержание и устройство принад. городу недвижим. имущество		3.563.640— 20,7%	115.613 0,9%	1.226.000 25,4%	114.000 2,7%	
§ 14. Уплата долговъ		1.020.621,82 5,9%	966.175 8,0%	163.907 3,2%	226.350 5,5%	
§ 15. Отчисленіе на образованіе капиталовъ		—	—	1.165.230 ⁶⁾ 24,0%	—	
§ 16. Разные расходы		333.108,60 1,9%	322.420 2,5%	102.072 2,1%	71.800 1,8%	
Итого		17.248.828,64 100%	12.058.441 100%	4.857.926 100%	3.969.270 100%	

Г о р о д с к и я С М
(въ рубль)

Таблица № 2.

Ы Н а 1920 г.

Предметы доходов.	Названіе города	Г о р и.	Т е л а в.	Х о н и.	Б о р ж о м ъ.	С и г н а х ъ.	П р и м ѣ ч а н і я.
				въ %/о			
§ 1. Сборы съ недвижимыхъ имуществъ	1)	—	1.360.900 11,2%/о	130.000 1,5%/о	1.531.030 31,3%/о	657.760 16,5%/о	1) Оцѣночный сборъ не выписывается вслѣд. землетряс. (2.950.000 р.).
§ 2. Сборы съ торговли и промысловъ	246.616,81 ²⁾	1,5%/о	347.000 2,8%/о	445.000 5,3%/о	77.000 1,6%/о	175.700 4,1%/о	2) Пополудный сборъ со-кращенъ на 140.000 р.
§ 3. Сборы съ лошадей, экипажей частныхъ лицъ и собакъ	—	—	28.840 0,12%/о	—	—	34.000 0,8%/о	3) Исключенъ санитарный сборъ въ сум. 1.109.000 руб., тоже вслѣд. землетр.
§ 4. Пошлины разныхъ наименований	259.736— ³⁾	1,6%/о	207.000 1,7%/о	532.160 6,7%/о	1.161.200 ⁴⁾ 24,2%/о	200.700 ¹¹⁾ 5,0%/о	4) Вслѣдств. разрушенія гор. десинф. камеры доходъ сокращенъ на 360.000 р. 5) Показанъ город. заемъ въ 10.000.000 р.
§ 5. Съ городскихъ имуществъ и оброчныхъ статей	2.112.006,96 ⁵⁾	12,2%/о	326.678 2,7%/о	—	—	81.300 2,0%/о	6) Вслѣдствіе землетр. городъ лишился дохода на сумму 5.219.000 р.
§ 6. Съ городскихъ сооружений (предпріятій)	1.469.050— ⁴⁾	8,5%/о	3.439.907 28,8%/о	1.500.000 19,1%/о	832.000 17,5%/о	917.120 23,1%/о	7) Показанъ заемъ въ 4.955.616 р., необходимый для покрытия дефицита (въ гор. сѣтѣ дефиц. обозначенъ въ 5.269.866 р.).
§ 7. Пособіе городу и возвратъ расходовъ (урав. займы)	13.126.388,02 ⁵⁾	75,1%/о	5.697.817 47,4%/о	4.712.000 ⁸⁾ 60,4%/о	944.696 19,8%/о	1.053.590 26,8%/о	8) Иранительств. заемъ въ 3.000.000 р.
§ 8. Разныхъ поступлений	20.000—	0,1%/о	650.299 5,4%/о	529.960 6,6%/о	312.000 ¹⁰⁾ 6,0%/о	849.100 21,4%/о	9) Санитарный налогъ. 10) Пополудный сборъ въ суммѣ 300.000 р.
И т о г о	17.248.826,84 ⁶⁾	100%/о	12.058.441 100%/о	7.849.120 100%/о	4.857.926 100%/о	3.969.270 100%/о	11) Санитарный налогъ въ суммѣ 190.700 р.

Г о р о д с к и я С М
(въ рубляхъ и въ %)

ы на 1920 г о д ъ

Таблица № 3.

Предметы расходовъ	Название города	Ссылки	Зудиды	Предметы доходовъ	Название города	Ссылки	Зудиды
§ 1. Участіе въ расходахъ по содерж. прагт. учреждений		—	120 0,005 %	§ 1. Сборы съ недвиж. имущества		200.000	50.559,49 2,7 %
§ 2. Содержаніе гор. общественнаго управленія		896.600	530.600	§ 2. Сборы съ торговли и промысловъ		185.000	148.580 1,9 %
§ 4. Военская кварт. повинность		12,16 % 45.000	4.500	§ 3. Сборы съ лошадей, экипажей частныхъ лязь и собакъ		100.000	—
§ 5. Содержаніе город. милиціи		0,16 % 662.200	655.900	§ 4. Попытки разныхъ наименований		23.300	191.590,50 ⁵⁾ 8,9 %
§ 6. Содержаніе пожарной команды		9,1 % 250.000	4.100	§ 5. Съ городскихъ имущества и оброчныхъ статей		119.300	12.160 0,16 %
§ 7. Благоустройство города		8,16 % 1.422.600	125.000	§ 6. Съ город. сооружений (предпріятій)		2.096.200	1.549.824 68,4 %
§ 8. Содержаніе городскихъ сооружений и предпріятій		20 % 676.000	270.800,40 ¹⁾	§ 7. Посobie городу и возвращъ расходовъ		2.315.311	327.950 14,2 %
§ 9. Народное образованіе		9,5 % 1.579.953	219.160	§ 8. Разныхъ поступлений		32,3 % 2.161.917	4.814,94 0,2 %
§ 10. Общественное призервіе		22,12 % —	1.4000			30,3 % 7.141.028	2.284.528,83 ³⁾ 100 %
§ 11. Медицинская ветеринарная и санитарная части		887.600	359.426	И т о г о :			
§ 14. Уплата долговъ		12,9 % 506.675	18.256,80 ²⁾	Примѣчанія: 1) Расходъ на содерж. аптеки перенесенъ въ § 11 (въ сум. 326.426).			
§ 15. Отчисленіе на образованіе капиталовъ		7,1 % —	0,13 % —	2) Долгъ Союзу Городовъ.			
§ 16. Разные расходы		10.000,3 ⁴⁾	67.665,84 ⁴⁾	3) Отчисленія въ запасный капиталъ.			
		—	3,7 % —	4) Включенъ свободный остатокъ въ суммѣ 22.165 р. 64 к., не имѣющей назначенія по сметѣ.			
И т о г о :				5) Включенъ санитарный налогъ въ суммѣ 181.000 р.			
Число жителей обоего пола по переписи 22 июля 1917 г.				6) Включены проценты съ капитала, внесеннаго Дадіани для помощи бѣднымъ въ суммѣ 414 р. 94 к.			
		7.141.028 100 %	2.284.529,93 100 %				
		3.243	3.885				

Смѣта города Они на 1920 г. составленная по полугодіямъ
(въ рубляхъ и %/о)

Таблица № 4.

Предметы расходовъ	съ 1 января по 1 июля 1920 г.	съ 1 июля 1920 г. по 1 янв. 1921 г.	Предметы доходовъ	съ 1 января по 1 июля 1920 г.	съ 1 июля 1920 г. по 1 янв. 1921 г.
§ 2. Содержание гор. общ. управленія	84.737 24, 2 %	259.300 ⁸⁷ 18, 2 %	1. Сборны съ недвижимыхъ имуществъ	—	100.000 7, 1 %
§ 5. Содержание гор. милиціи	61.690 17, 6 %	232.120 16, 3 %	§ 2. Сборны съ торговли и промысловъ	10.650 2, 4 %	7.000 0, 2 %
§ 7. Благоустройство города	33.310 9, 5 %	199.500 14, 15 %	§ 4. Пошлины разныхъ наименованій	40.919, 00 10, 0 %	185.000 13, 0 %
§ 8. Содержание гор. сооружений и пред- пріяній	86.906, 00 ¹⁾ 24, 8 %	26.600 1, 5 %	§ 5. Съ городской имуществъ и оборочныхъ статей	80.025, 61 ²⁾ 20, 0 %	100.000 7, 1 %
§ 9. Народное образованіе	5.000 1, 4 %	800* %	§ 6. Съ городовк. сооружений (предпр.)	15.000 ³⁾ 3, 8 %	—
§ 10. Общественное призрѣніе	—	15.000 1, 0 %	§ 7. Пособія городу и возвратъ расходовъ	260.976, 47 ⁴⁾ 64, 0 %	1.020.685, 97 ¹⁾ 70, 9 %
§ 11. Медици., ветерин. и санит. части	—	450.360— 32, 1 %	§ 8. Разныхъ поступлений	420 0, 1 %	20.000 1, 0 %
§ 13. Содержание и устройство принадлеж. городк. недвиж. имуществъ	19.613 5, 6 %	20.000— 1, 4 %	Итого	359.974, 48 100 %	1.432.675, 97 100 %
§ 14. Уплата долговъ	123, 600 0, 65 %	—			
§ 15. Отчисленіе на образованіе капиталовъ	10.000 2, 8 %	—			
§ 16. Разные расходы	31.660, 83 ²⁾ 9, 3 %	229.055, 97 ¹⁾ 16, 3 %			
Итого	359.974, 48 100 %	1.432.675, 97 100 %			

Примѣчанія: 1) Включены расходъ на содержаніе гор. магазина;
2) Включ. расх. на покрытие дефиц. 1919 г. въ суммѣ 19.291 87 к. и 1/2% взносъ Союзу Городовъ 1.790.96 к.
3) Включ. расх. на Гор. Думу 7.000 руб.
4) Включ. расходъ на покрытие дефицита съ 1 янв. по 1 июля 1920 г. въ суммѣ 218.236.47 к. и 1/2% взносъ Союзу Городовъ 5.829 50 коп.
5) Доходъ отъ продовольственныхъ операцій 80.025.51 к.
6) На покрытие дефицита, очевидно, ищрошена ссуда отъ казны въ суммѣ 218.226 47 к., поэтому дефицитъ показанъ въ § 7 сѣты доходовъ.
7) Смѣта сведена съ дефицитомъ въ суммѣ 204.625 97 к., на покрытие которой очевидно ожидается ссуда отъ казны.
8) Школы еще не приняты городомъ отъ Мин. Нар. Прос.

С в ъ д ѣ н і я

по исполненію смѣты расходовъ Глав. Комит. Союза Городовъ Республики Грузіи за 1919 отчетный годъ. (Составлена инструкторомъ бухгалтеріи А. П. Саксаганскимъ).

№№ по порядку.	Наименованіе учрежденій.	Ассигновано по смѣтѣ на 1919 г.		Израсходовано по смѣ- тѣ за 1919 годъ.		
		Сумма.	Въ %/о отнош. къ суммѣ смѣты на 1919 годъ.	Сумма.	Въ %/о отношеніи:	
					къ суммѣ ассигнова- нія.	къ суммѣ расходовъ.
1	Главн. Комитетъ и отдѣлы	2.345.829 04	10,50	2.359.551 89	10,50	9,173
2	Центроскладъ	2.010.666 —	9,00	2.859.991 79	12,50	11,70
3	Аптекарскій складъ	196.728 —	0,88	201.985 74	0,90	0,83
4	Складъ стар. сол. обмунд.	848.614 —	3,80	442.442 66	1,90	1,83
5	Дндубійскій складъ	782.671 —	3,52	1.439.287 23	6,44	5,94
6	Кожевенный заводъ	6.346.998 —	28,47	6.302.629 70	28,21	26,00
7	Типографія	1.353.066 —	6,06	1.805.255 58	8,08	7,45
8	Механическія мастерскія	1.565.796 —	7,06	1.474.932 88	6,60	6,49
9	Мельница въ Дндубѣ	399.520 —	1,79	221.197 08	0,99	0,91
10	Хлѣбопекарня	2.605.480 —	11,60	3.686.684 63	16,60	15,21
11	Опгово-розн. магазинъ	200.000 —	0,89	209.244 99	0,94	0,86
12	Центральныя мастерскія	30.000 —	0,13	29.227 38	0,13	0,12
13	Мѣшечная мастерская	16.000 —	0,07	15.728 —	0,07	0,06
14	Деревообдѣл. мастерская	357.592 —	1,60	240.820 22	1,04	0,99
15	Лѣсной отдѣлъ	1.832.601 —	8,20	1.855.692 82	8,31	7,66
16	Пособія учрежденіямъ	200.000 —	0,89	66.012 72	0,28	0,27
17	Медицко-санит. помощь	631.811 —	2,83	467.552 39	2,00	1,93
18	Приобр. недвиж. имущ.	485.000 —	2,17	456.997 06	2,04	1,89
19	Разныя расходы	134.000 —	0,58	106.666 51	0,44	0,43
	Итого	22.342.372 04	100% ₀	24.240.901 27	108,45	100,00

III-й съездъ Городовъ Республики Грузіи.

Съ 16 по 26 іюня 1920 г. происходилъ Съездъ Гор. Рес. Грузіи въ присутствіи представителей всѣхъ городовъ (кромѣ Гудаутъ).

Утверждаемая на мѣстахъ самоуправленіемъ жизнь широко развертываетъ свои такъ долго заглушавшіяся и вновь рождающіяся требованія и ставитъ свои заданія какъ городамъ, такъ и ихъ союзу. Центромъ, поглощающимъ всѣ усилія, заботы и вниманіе городовъ являются финансовыя затрудненія, не дающія ни жить, ни творить. Поэтому заявленіе городовъ о необходимости расширенія бюджетныхъ правъ органовъ мѣстнаго управленія является крикомъ души городовъ, и измѣненія, предложенныя съездомъ, должны привлечь вниманіе общества. Но, и помимо отсутствія средствъ, пробиваться и утверждаться новымъ росткамъ жизни приходится съ большимъ трудомъ и усиліями. Право отчужденія недвижимыхъ имѣній, право реквизиціи помѣщеній въ настоящее время является правомъ, безъ котораго растущіе города не въ силахъ устраивать своей жизни— сколько нибудь облегчать острый жилищный итогъ, ставить предприятия, приглашать специалистовъ, наконецъ, просто открывать школы, больницы и такія учрежденія, безъ которыхъ городъ не есть городъ.

Нельзя не отмѣтить желанія съезда внести поправки въ проектъ конституціи Республики, въ главу о самоуправленіи. Основные законы, предопредѣляющіе на долгое время всю будущую жизнь государства, не могутъ не формулировать съ исчерпывающей ясностью и полнотой добытыя народомъ и переданныя самой жизнью самоуправленію широкія права на утвержденіе этой жизни на мѣстахъ.

Предсѣдателемъ съезда былъ избранъ Тифл. Гор. Голова В. Г. Чхиквишвили, его товарищами: Г. Гвелесіани и К. Андроникашвили.

Съездъ привѣтствовали представители Правительства и Учред. Собранія, отмѣтившіе въ своихъ рѣчахъ значеніе мѣстнаго самоуправления въ общемъ развитіи государства. Порядокъ дня съезда, представленный Исп. Б., былъ пополненъ новыми вопросами: объ устройствѣ пожарной команды въ городахъ и 2. объ устройствѣ выставки городовъ весною 1921 г.

Изъ докладовъ съ мѣстъ выяснилось, что города ведутъ большую созидательную работу. Такъ, въ теченіи послѣдняго года многіе города устроили электрическія станціи, мельницы, лѣсопильные заводы, открыли собственныя аптеки и проч. Въмѣстѣ съ тѣмъ эти же доклады свидѣтельствуютъ, что всѣ города переживаютъ

острый финансовый кризисъ. Особенно тяжело финансовое положеніе большихъ городовъ, гдѣ большая часть бюджета идетъ на содержаніе служащихъ и рабочихъ предприятий—отъ 60 до 80%. Въ мелкихъ, новообразовавшихся городахъ, на содержаніе гор. служащихъ идетъ не больше 20% бюджета. Всѣ города единогласно отмѣчаютъ крайнюю необходимость въ расширеніи бюджетныхъ правъ въ предупрежденіе финансовой катастрофы. Почти вся Западная Грузія отмѣтила большія продовольственныя затрудненія и всѣ города Республики—острый жилищный кризисъ. Нѣкоторые города, особенно въ Западной Грузіи, изъ-за недостатка квартиръ не могутъ развертывать своей дѣятельности, приглашать специалистовъ и т. д. Поэтому право реквизиціи квартиръ является насущнымъ вопросомъ, о которомъ вынуждены ходатайствовать всѣ города. Для большей продуктивности работы съѣзда производились въ предварительныхъ комиссіяхъ.

I. Комиссія муниципальной политики—(А. Ломтатидзе, В. Чхиквишвили, В. Глonti, Гр. Гвелесіани и Дадіани).

II. Курортная—(Цецхладзе, А. Ландія, Читайя, Кордзая, Туманишвили, Глonti и П. Кикалишвили).

III. По устройству дорогъ—(Д. Топуридзе, С. Мдивани, Д. Каландаришвили, Мурванцдзе, Цецхладзе и Туманишвили).

IV. По устройству пожарной команды—(Д. Каландаришвили, П. Кахіани, Г. Бадриашвили и Беридзе).

V. По устройству выставки 1921 г.—(Д. Топуридзе, С. Мдивани, П. Готуа, Н. Эліава и Туманишвили).

Вынесены слѣдующія резолюціи:

I. О докладахъ съ мѣсть:—принять къ свѣдѣнію.

II. О докладахъ отдѣловъ Союза Городовъ и отчетъ 1919 г.:—
Выслушавъ докладъ Главн. Ком. С. Г., его отдѣловъ и ревизионной комиссіи, а также разъясненія Исп. Б., третій съѣздъ предгор. одобряетъ дѣятельность Гл. Ком. С. Г. и утверждаетъ отчетъ за 1918 и 19 г. г.

III. О смѣтѣ доход. и расх. 1920 г.:—

а) Проценты, взимаемые съ товаровъ, выдаваемыхъ изъ складовъ Союза Гор., производить на основаніи существующихъ правилъ.

б) Для опредѣленія облада жалованья выборнымъ должностнымъ лицамъ Союза Город. избрать отдѣльную комиссію. (Въ ком. избраны: Д. Топуридзе, С. Киладзе, П. Готуа, П. Туманишвили и Калдавадзе):

в) Оклады остальнымъ служащимъ поручить опредѣлить Гл. Ком.; оклады специалистовъ не ограничивать никакой нормой.

г) Для содержанія помѣщенія гор. делегатовъ ассигновать 100.000 р. вмѣсто 10.000 р.

д) На дѣла благотворительности ассигновать 500.000 р.

е) Съѣздъ утвердилъ смѣту Союза Городовъ на 1920 г.

IV. О законопроектѣ бюджетныхъ и финансовыхъ правъ городовъ:—представленный законопроектъ*) утвердить съ измѣненіями, внесенными съѣздомъ.

V. Мѣстныя самоуправленія по проекту конституціи: 111 ст. конституціи съѣздъ постановилъ принять въ слѣдующей редакціи: „мѣстное самоуправленіе есть въ то же время органъ мѣстнаго управленія и вѣдаетъ всѣми мѣстными дѣлами управленія, хозяйственными и общественно-культурными“.

Ст. ст. 112, 113, 114, 115, 118 и 119 принять безъ измѣненія, за исключеніемъ слова „управленіе“, замѣнивъ его словомъ „самоуправленіе“.

Ст. 116 принять въ слѣдующей редакціи: „въ случаѣ признанія правительствомъ или къмънибудь изъ министровъ постановленія или распоряженія самоуправления противорѣчащимъ закону и подлежащимъ опротестованію его въ соотвѣтствующемъ судебномъ установленіи, такое постановленіе или распоряженіе подлежатъ пріостановкѣ. Порядокъ, условіе и срокъ заявленія протеста, а также пріостановленіе опротестованнаго постановленія опредѣляется закономъ“.

Ст. 117 принять въ слѣдующей редакціи: „распоряженія центральныхъ органовъ управленія въ дѣлахъ управленія обязательны для самоуправления“.

Въ ст. 140 добавить слѣдующія слова: „и мѣстнаго самоуправления“.

VI. О Государствѣ и Коммунѣ: выслушанный докладъ „Гос. и Ком.“ принять къ свѣдѣнію; вопросъ признать дискуссионнымъ.

VII. Докладъ объ юридической помощи и муниципализаціи нотаріальныхъ копторъ:—принять къ свѣдѣнію.

VIII. О взаимоотношеніи г. Боржома съ Управленіемъ Боржомскаго государственнаго имѣнія:—выслушавъ доклады Борж. г. головы В. Глонти и д-ра П. Кикалишвили „объ устройствѣ и управленіи курортами“ и заключеніе по этому вопросу курортной комиссіи,

*) Печатается особо въ трудахъ съѣзда.

съѣздъ постановилъ: 1) правленіе и надзоръ за курортами, правительство Респ. Грузіи должно передать органамъ мѣстн. самоуправленія, т. е. городамъ и земствамъ. Центр. Правительство не должно имѣть въ этой мѣстности отдѣльныхъ органовъ правленія; 2) курортамъ государственнаго значенія правительство должно оказать особую финансовую помощь; 3) поручить Гл. Ком. Союза Гор. принять мѣры, чтобы Денарт. Здравохраненія созвалъ срочно совѣщаніе для разработки вопроса о благоустройствѣ курортовъ совместно съ представителями отъ Курортнаго Правленія, Союзомъ Земствъ и Городовъ и Минист. Землед., съ участіемъ врачей и специалистовъ по курортному дѣлу; 4) въ связи съ этимъ должны быть упразднены законы о курортн. правленіи.

IX. О Гагринскомъ курортѣ: выслушавъ докладъ чл. Гагр. гор. упр. Мгеладзе о взаимоотношеніи г. Гагры съ управленіемъ казеннаго имѣнія и постановленіе курортной комиссіи по этому вопросу, постановилъ: съѣздъ считаетъ нужнымъ передать Гагр. гор. самоуправленію изъ правленія Гагр. климатической станціи муниципальныя предпріятія, какъ, напримѣръ: гигиеническія бани, пекарни, мельницу, бойню, торговыя площади, вѣсы, трамвайный путь и право закончить постройку этого пути, соединяющаго старыя и новыя Гагры. Выработку условій передачи поручить заинтересованнымъ сторонамъ.

X. Объ электрической дорогѣ Тифлисъ—Коджоры:—докладъ одобрить.

1) О перевальной дорогѣ Кутаисъ, Бесланъ—Копитнари: необходимо товарищескія обязательства возобновить и вновь оформить.

2) Обратиться къ представителямъ III Съѣзда Городовъ Республ. Грузіи оказать помощь товариществу въ окончательномъ изслѣдованіи перевальной дороги, а также содѣйствовать т-ву въ распредѣленіи акцій между земствами, городами и ихъ союзами.

3) Предоставить кооперативамъ, союзамъ и общественнымъ учрежденіямъ право пріобрѣтать акціи и принимать участіе въ дѣлѣ.

4) Для проведенія перевальной дороги должно быть выработано какъ правовое, такъ и практическое основаніе; необходимо озаботиться о полученіи разрѣшенія на концессіи отъ правительства.

5) Выяснить положеніе существующее по ту сторону хребта, а также установить взаимоотношеніе съ тою властью, которая существуетъ тамъ или будетъ существовать.

XII О заграничномъ займѣ городовъ—поручить Гл. Ком. принять мѣры для выясненія этого вопроса.

XIII. Обь организаціи соціальной помощи:—докладъ принять.

XIV. Обь устройствѣ пожарной помощи въ городахъ: поручить Техн. Отд. устроить особый столъ „защита городовъ отъ огня“ и поручить этому столу выработать проектъ о защитѣ городовъ отъ огня.

XV. Докладъ о гор. выставкѣ весною 1921 г.:—принять къ свѣдѣнію.

Опредѣленіе окладовъ выборныхъ лицъ поручить Гл. Ком. Избраны въ Гл. Ком. слѣдующія лица: К. Андроникашвили, Г. Бадриевъ, К. Гогова, П. Гогова, В. Глonti, А. Джаджанашвили, И. Жорданія, А. Корцая, Д. Калацдаршвили, А. Ландія, С. Мдивани, Г. Мурванидзе, М. Русія, Д. Топуридзе, Ев. Тодуа, Н. Фалилѣевъ, В. Чхиквишвили, Н. Чхеидзе, Шервашидзе, Н. Эліава.

Въ ревизионную комиссію избраны слѣдующія лица: П. Кахіяни, Г. Коніашвили, А. Пажава, П. Туманишвили и З. Хидербершвили.

Издатели: Союзы Гор. и Земствъ Респ. Грузіи

Редакторы: { А. Бритнева.
 { Л. Катадзе.

Союзъ Городовъ Республики Грузи.
КОММЕРЧЕСКІЙ БЮЛЛЕТЕНЬ

На склады Союза Городовъ поступили и отпускаются слѣдующіе товары:

Стекло оконное мелкіе размѣры . . . 1 р. 75 к. кв. верш.
(ящичками) крупныя " . . . 2 " 25 " " "

Галоши резиновые русскаго образца съ твердыми задниками.

Посуда алюминіевая, краски англійскіе тертыя, кисти, олифа, клей столярный, мануфактура.

Гнутая буковая мебель собственной фабрики.

Бумага кепировальная для пишущихъ машиць. Замки висячіе и врѣзные.

Съ требованіями объ отпускѣ обращаться въ Коммерч. Отд.
Гоголевская 51, тел. № 11—54.

Розничная торговля—Армянскій 73, тел. 18 20.

Начала функционировать первая
на Кавказѣ

фабрика гнутой настоящей, вѣнской

Буковой Мебели

Союза Городовъ Республики Грузи

Принимаются заказы на стулья, кровати, автомобильныя дуги, трости и др.

Съ заказами и справками обращаться въ контору—Антопьевская
ул. № 1, уголь Черкезовской

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1920 ГОДЪ

Ежемесячный журнал по вопросам мѣстнаго управления
на грузинскомъ и русскомъ языкахъ.

ГОРОДЪ

3-й годъ изданія

12 №№ въ годъ

и ЗЕМСТВО

(быв. „КАВКАЗСКІИ ГОРОДЪ“)

Органъ Союзовъ Городовъ и Земствъ Респуб. Грузіи.

Редакторы: А. С. Бритнева, Л. Я. Натадзе.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА

На годъ	500 р.
На 6 мѣсяцевъ	275 р.
На 3 мѣсяца	140 р.
Цѣна отдѣльнаго номера	30 р.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ

Строка петиціи переди текста	15 р.
„ „ „ позади текста	10 р.
Для лицъ, ищущихъ труда въ го- родскихъ и земскихъ управле- ніяхъ—въ половинномъ размѣрѣ.	

Журналъ ставитъ себѣ задачей укрепленіе и развитіе идей мѣстнаго уп-
равленія, всестороннюю разработку и освѣщеніе теоретическихъ и практи-
ческихъ вопросовъ мѣстнаго Управленія.

Въ журналѣ печатались статьи по вопросамъ организаціи Городского и
Земскаго Управленія, финансовымъ муниципализаціи предпріятій, муницип-
ального права, медицины, санитаріи, народнаго образованія, дорожнаго и
оцѣночнаго дѣла, статистики и др.: корреспонденціи съ мѣстъ, хроника
обязательныя постановленія библиографія.

Адресъ Редакціи икон торы: Тифлисъ, Союзъ Город., Пушкинская, 3
ТЕЛЕФОНЪ 1—78.

КАТИТТВО

Кавказское Техническое и торговое Тво

Инж. А. А. Коргановъ и Ко

Проектъ Руставели № 27 (Головинскій).

- 1) ПРОИЗВОДИТЬ УСТАНОВКИ электрическихъ станцій,
мастерскихъ, гидравлическихъ сооружений и т. п.
- 2) ИМѢЕТЪ НА СВОИХЪ СКЛАДАХЪ электрическія принад-
лежности, двигатели, динамо-машины, провода, насосы,
станки, и прочее.
- 3) Являясь представителемъ заграничныхъ фирмъ, БЕ-
РЕТЪ НА СЕБЯ ПОСТАВКУ всевозможныхъ товаровъ.
- 4) СОСТАВЛЯЕТЪ проекты и сметы.
- 5) БЕРЕТЪ ОБОРУДОВАНИЕ всевозможныхъ городскихъ
и земскихъ сооружений.

ПРАВЛЕНІЕ Т-ВА.

2817
1920

**ДЕРЕВООБДЪЛочНАЯ
МАТЕРСКАЯ
СОЮЗА ГОРОДОВЪ РЕСПУБЛИКИ
ГРУЗИИ.**

Къ свѣдѣнію городовъ и Земствъ.
Въ образцовой деревообдѣлоч-
ной и мебельной мастерской
Союза Городовъ въ Тифлисѣ
изготавливаются
ВСЕВОЗМОЖНЫЕ ЗАКАЗЫ
Отъ художественной мебели
до специальной Школьной Боль-
ничной и проч., а также окон-
ные и дверные переплеты, пар-
кеты и т. п.
имѣются **ОБРАЗЦЫ** и **РИСУНКИ.**

დაიწყო მუშაობა

პირველმა კავკასიაში

საქართველოს რესპუბლიკის ქალაქთა კავშირის
ნამდვილი ვენის გრესილ ავეჯეულობის

პარსანამ

მზადდება ვარდა სამებისა,

საწოლები, ავეჯომობილის რკალები,

ჯოხები და სხვა.

ცნობების მისაღებათ და შესაკვეთათ მიმართეთ
ანტონოვის ქუჩა № 1 (ჩერქეზიშვილის ქუჩის
შესახვევი).